

glasilo delavcev
sozd
rudarski elektro-
energetski kombinat
edvarda kardelja

Celje - skladišče

D-Per

539/1985

1119851597,4

COBISS

OSREDNJA KNJ. CELJE

april 1985

leto XXI

št. 4

srečno

Delavci iz Trbovelj, Hrastnika, Zabukovce in drugih krajev so skupno s svojimi družinami pred zadnjo vojno vsako leto proslavljali 1. maj na Mrzlici, na Štorovem travniku. Na posnetku so udeleženci prvomajske proslave, združene z izletom leta 1930 na Mrzlici.

**Vsem delavcem,
združenim v temeljnih organizacijah združenega dela in
delovnih skupnostih Rudnikov rjavega premoga Slovenije,
Termoelektrarne Trbovlje in Rudarske gradbene dejavnosti
sozd Rudarski elektroenergetski kombinat Edvarda Kardelja,
čestitamo k prazniku dela 1. maju in prazniku ustanovitve
Osvobodilne fronte slovenskega naroda 27. aprilu.**

*Samoupravni in poslovodni organi, družbenopolitične
organizacije REK EK ter uredništvo glasila SREČNO*

Zgodovinska vloga Osvobodilne fronte

Ob 1. maju

Daleč za nami so že krvavi dogodki, ostali pa so sveži spomini. Vsako leto, ko narava ozeleni, se odene s cvetjem in zabrsti v vsej svoji lepoti, spomini zopet oživijo.

Bilo je pomladi leta 1886 v Chicagu. Ne zadovoljni z življenjem, ki ni bilo vredno človeka, so odšli na ulice, na tisoče, tisoče jih je bilo. Niso hoteli, niti mogli več zdržati upognjenih hrbtov, bedni in zaničevani. Glasno in složno so zahtevali boljše delovne pogoje, krajši delovni čas in vsaj tolikšno plačilo za svoje delo, da z njim preživijo sebe in svoje družine.

Toda namesto uslišanja so jih takratni izkoriščevalci pregnali z nasiljem. Vendar strli so jih le navidezno, pokoriti pa jih niso mogli nikoli več.

Tako je ostal spomin na te dogodke, katerih se leto za letom, vse od tiste pomladi, spominjamo delovni ljudje tega sveta. Večina je hotenja sedanjega proletariata že davno uresničila, le manjšina se še bori, zavedajoč se, da je pravica na njihovi strani, da ni daleč dan, ko bo preganjan sleherni izkoriščevalec in bo delo rok in duha merilo človekovega življenja.

Letos poteka že štirideset let, odkar si naš delavec svobodno in s ponosom pripne rdeč nagelj za gumbnico, ko praznuje svoj praznik — praznik dela. 1. maj je praznik vseh delavcev in delovnih ljudi tega sveta.

Dolgo je naš delavec čakal na ta dan, pridno garal in stiskal pest, v njej pa orožje in orodje, toda ne zaman — danes je svobodno, danes odloča o vsem.

Mnogo se je v teh štiridesetih letih spremenilo. Delo rok je marsikje zamenjal stroj, s tem je samo delo manj nevarno, manj težko.

Delavec pa ni samo delavec, temveč tudi samoupravljalec. Tovarne delavcem, zemljo kmetom, pri nas že davno niso samo želje in parole. Že petintrideset let naš delavec sam odloča o kvaliteti svojega življenja.

Resda bo potrebno še marsikaj dograditi, marsikaj spremeniti, toda veliko, veliko je že narejenega. Marsikaj je potrebno še uresničiti, zato pa je potreben čas, delo in trdnost volje. Vse to pa naš delavec ima.

Trenutne svetovne razmere kažejo zobe tudi pri nas, na žalost jih najbolj občuti prav delavec z najbolj žuljavimi rokami. Tako kot smo junaško prehodili vse dosedanje viharje, složni in enotni, tako bomo tudi danes v teh pogojih znali najti pot iz trenutnih težav, kajti zavedamo se, da je vodilo le pridno delo in sloga delavstva. Pot sta nam že davno začrtala naša velika voditelja Tito in Kardelj.

Ob prvem maju — prazniku vseh delovnih ljudi, čestita vsem delavcem, združenim v temeljnih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih v SOZD REK EK, uredniški odbor glasila SREČNO.

Franc Žgalin

Osvobodilna fronta je bila organizacijsko zasnovana 27. aprila 1941. To je bilo komaj deset dni potem, ko so jugoslovanski generali tako nečastno položili orožje pred fašističnimi napadalci, ko se je okupator komaj začel utrjevati na naših tleh. Kakor vsi narodi Jugoslavije tudi slovenski narod ni priznal te kapitulacije. Ostvaritev gibanja za borbo proti okupatorjem že deset dni po kapitulaciji stare Jugoslavije najzgovorneje dokazuje to dejstvo. 27. aprila 1941 je položilo organizacijske temelje Osvobodilne fronte samo nekoliko predstavnikov raznih političnih skupin, izvenstrankarskih ljudi, kar ne pomeni, da je OF šele takrat začela nastajati. Da je OF tako hitro postala orožje v borbi proti okupatorju, pomeni, da so že v aprilu 1941 obstajale zavestne sile, ki so bile v političnem in organizacijskem pogledu sposobne usmerjati pripravljenost slovenskih ljudskih množic za boj proti okupatorju. Zavestna sila, ki je dejansko prva posegla v boj, je bila komunistična partija. Ta partija je bila čvrsto povezana z delavskim razredom in znatnim delom kmečkega prebivalstva ter napredno inteligenco. Bila je utrjena, preizkušena v dolgoletnem težkem in krvavem boju s protiljudskimi in protidemokratskimi režimi stare Jugoslavije, v organizacijskem pogledu pa ojeklenela z mnogimi izkušnjami ilegalnega dela proti sovražniku ljudstva. Proti okupatorju so nastopile tudi demokratične skupine in struje iz vrst drugih političnih formacij, ki niso hoteli pristati na kapitulacijo, na oportunistično čakanje ali celo na sodelovanje z okupatorjem. Pomeni, da je edino KP stopila v OF kot stranka v celoti. Tako je Osvobodilna fronta že od vsega začetka nastala kot demokratična formacija in je zaradi tega imele vse pogoje, da mobilizira najširše ljudske množice. Ena najvažnejših točk, ki jih je Osvobodilna fronta formulirala leta 1941 je bila, da se politične skupine OF ne obvezujejo samo izpolnjevanju programske točke OF, marveč se za uresničevanje tega programa obvezujejo tudi za oboroženo borbo. Prav zaradi tega ni bila OF nikoli borbena in demokratična samo v besedah, ampak tudi dejansko.

Osvobodilna fronta je bila simbol združitve vseh slovenskih ljudi. Iz tega gibanja, iz te borbe sta zrasli naša prva resnično suverena slovenska državnost in zveza enakopravnih narodov in narodnosti Socialistične federativne republike Jugoslavije. Upravičeno podčrtujemo njegov ljudski demokratični značaj, njegovo enotnost in naprednost ter skladnost z interesi slovenskih delovnih množic.

Štirideset let v življenju naroda ne pomeni dosti, saj se njegovo življenje ne izteče tako kot življenje posameznika. V tem času se je zvrstilo že nekaj rodov. Politična zavest in misel ljudi je v tem času dosegla pomembno dozorevanje in vzpon. Naša vojna, partizanska, aktivistična generacija počasi usiha, tisoče mladih, novih samoupravljalcev in delegatov že prevzema vso odgovornost za naš nadaljnji razvoj in napredek. Mnogih ustanoviteljev Osvobodilne fronte ni več med nami. Ni več Borisa Kidriča,

Edvarda Kardelja, ni več Tita v vodstvu jugoslovanskih narodov, Zveze komunistov, države in vojske, dolgoletnega predsednika narodnoosvobodilne fronte in ljudske fronte ter Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije. Ker ni več njih, pa so v naši zavesti in našem delu žive njihove besede, njihov vzgled in sporočilo našim narodom. Obnavljamo jih zato, da bi bili tudi v prihodnje kos vsakršni preizkušnji.

I.O.

Ko ves svet ... rdeči bo cvet ...

*Na prsi pripel si nagelj bom rdeč
in knapi z vami,
ki garate v jami,
doma in širom sveta
bom praznik slavil ...*

*Z delavci vsega sveta
častil pravico do dela,
z željo, da bi cvetela,
v soncu žarela
vsem srečna pomlad ...*

*Na prsi pripel si rdeči bom cvet,
naj vidi ves svet,
da delavcu gre čast in oblast,
da žetev bodi last
žuljavih rok —
kot otrok, ki ga rodilo
je delo ...*

*A ko v miru, svobodi žarelo
bo sončno nebo,
pregrad več ne bo!*

*Ves svet ... rdeči bo cvet
in bojna poljana preorana
z novo rastjo posejana —
vir bo življenja ...*

*Le kdaj ... le kdaj ...
rdeči cvet —
krasil bo ves svet
in znak bo vstajenja ...*

Berta Čobal-Javornik

Ob štiridesetletnici dneva zmage

Medtem ko je bila zaslužnjena vsa Evropa, fašizem pa je bil na vrhuncu svoje moči in so armade tretjega rajha prodirale vse globlje na vzhod, je narodnoosvobodilna vojska ustvarila sredi zaslužnjene Evrope svobodno ozemlje. Narodnoosvobodilna vojska in partizanski odredi Jugoslavije so vezali na desetine fašističnih divizij in s svojim bojem postali močan sestavni del splošne fronte protifašističnih zavezniških sil.

V tem boju je zrasla naša slavna narodnoosvobodilna vojska, ki je v končnih operacijah za osvoboditev domovine štela 800.000 borcev. Ves svet je občudoval podvig prekaljene armade in se spraševal, kako je mogoče, da je nekaj deset tisoč komunistov in revolucionarnih mladincev pritegnilo tako široke množice jugoslovanskih narodov v njihov največji zgodovinski boj. Toda komunisti, revolucionarna mladina s svojim voditeljem Titom, so dobro vedeli, da je za zmago potrebna široka fronta ljudskih množic in so že od vsega začetka temu boju dali vse značilnosti narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije. Narodnoosvobodilni odbori na osvobojenem ozemlju in antifašistični svet ljudske osvoboditve Jugoslavije so postavili temelje nove Jugoslavije. Do končnega formiranja demokratične ljudske federativne skupnosti je prišlo na 2. zasedanju AVNOJ v Jajcu. Jugoslovanski narodi so za zmago z odločilnim bojem v osvobodilni vojni prevzeli svojo usodo v lastne roke. Brez njihove udeležbe ni bilo mogoče delati nikakršnih načrtov o prihodnosti.

V narodnoosvobodilni vojni se je vsak naš narod in vsaka narodnost bojevala za lastno nacionalno osvoboditev in za skupno novo Jugoslavijo, svobodno skupnost bratskih in enakopravnih narodov in narodnosti. Sedanji in bodoči rodovi ne smemo v nobenem trenutku pozabiti, da sta bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti zavezujoča opredelitev naše revolucije.

Dan zmage, dan sreče, dan izpolnjene davne želje naših narodov in narodnosti na čelu komunistične partije, ta veliki dan pa je bil izbojevan z že večkrat navedenim številom človeških življenj tako v bivši Jugoslaviji in nato v narodnoosvobodilni borbi.

Ob 40-letnici se moramo spomniti tudi, da je bila naša domovina po velikih bitkah vsa v ruševinah in šele tedaj se lahko zavemo ogromnih uspehov, ki so bili doseženi v minulih 40 letih tako pri obnovi domovine kot tudi uveljavljanju demokratičnih pravic slehernega člana naše samoupravne socialistične skupnosti.

In na koncu še vabilo. Delavci SOZD REK EK dokažimo svojo revolucionarno pripadnost z obiskom proslav, ki imajo obeležje 40-letnice in bodo v letu 1985 v Zasavju oziroma v celi naši domovini.

Milan Zorko

Tito nas je vodil Minilo je pet let njegove smrti

V nedeljo, 4. maja 1980, ob 18. uri je predsedstvo CK ZKJ v imenu CK ZKJ in Predsedstva SFRJ na seji obeh predsedstev sprejelo ob smrti predsednika republike, predsednika ZKJ in vrhovnega komandanta oboroženih sil SFRJ Josipa Broza Tita razglas, s katerim je seznanil delavski razred, delovne ljudi in občane, narode in narodnosti SFRJ, da je umrl tovariš Tito. Umrl je namreč isti dan ob 15.05 v Kliničnem centru v Ljubljani. Minilo je torej pet let, odkar smo izgubili najdražjega sina naše domovine.

Tito nas je vodil! Vedno je bil in ostal človek, ki je s sodobnim delavskim občutkom čutil in dojemal sodobno stvarnost, pozorno opazoval spremembe, ki jih je prinašalo življenje in vse to spreminjal v politične sklepe in dejavnost ter tako bogatil boj delavskega razreda s spoznanji, ki so mu bila potrebna, da je lahko pravilno ravnal in dojel tako neposredne kot dolgoročne cilje. Vse to je počel iz revolucionarnih marksističnih in leninističnih pozicij.

stičnih in leninističnih pozicij.

Še posebej dobro je dojel, kako so se spremenili pogoji za uspešno zmago delavskega razreda v dneh tik pred vojno ter naloge mednarodnega in našega gibanja v današnjih svetovnih razmerah.

Tito je zgodovinska osebnost — nadarjen posameznik, ki je najgloblje prodril v smisel objektivnih družbenih zakonitosti in zgodovinskih potreb svoje dobe, hkrati pa odkril poti in sredstva, s katerimi je oborožil delavski razred ter bil zmožen v zgodovinskih obdobjih potreb svoje dobe, hkrati pa odkril poti in sredstva ter stopil na čelo organiziranega gibanja ljudskih množic in njihovega boja za napredek človeštva. Tudi danes želimo izraziti tovarišu Titu svoje spoštovanje in hvaležnost za tisto, kar je napravil za Partijo, Zvezo komunistov in naše ljudstvo, hkrati pa želimo povedati, kako globoko cenimo začrtano pot do ciljev. Zanje si bomo prizadevali sedaj in v bodoče in vložili vse sile.

Izpolnjevanje delovnega načrta od 1. 1. do 15. 4. 1985

1. Proizvodnja premoga (ton)

Rudnik	Načrt (ton)	Doseženo (ton)	Razlika do plana (ton)	%
Hrastnik	81.693	57.363	- 24.330	70,2
Ojstro	57.626	84.181	+ 26.555	146,1
RRP Hrastnik	139.319	141.544	+ 2.225	101,6
RRPT + RŠC	178.300	214.314	+ 36.014	120,2
RRPZ	75.890	101.004	+ 25.114	133,1
Lakonca	55.927	16.577	- 39.350	29,6
Skupaj	449.436	473.439	+ 24.003	105,3
RRP Senovo	35.100	35.100	—	100,0
RRP Kanižarica	35.625	39.591	+ 3.966	111,1
RRP Laško	11.572	7.280	- 4.292	62,9
RRPS	531.733	555.410	+ 23.677	104,5

2. Proizvodnja električne energije (Mwh)

TOZD	Načrt	Doseženo	%
— PEE-PP	12.000	12.115	101,0
— PEE-N	180.005	216.937	120,5
— KE	—	15	—
DO TET	192.005	229.067	119,3

3. Proizvodnja ostalih proizvodov

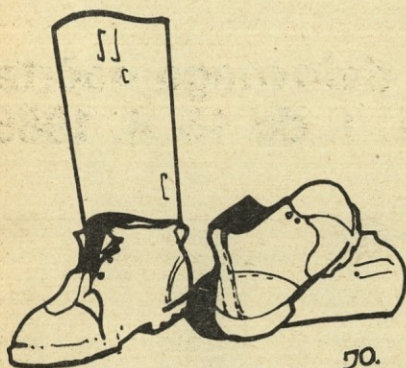
TOZD, DE	Letni načrt	Doseženo	%
GRAMAT			
— opekarna (enot)	8.300.000	381.157	4,6
— kamnolom (m ³)	50.000	10.998	22,0
Avtoprevoz „Zasavje“ (t/km)	—	2.047.238	—
RRPZ			
— kamnolom (m ³)	91.000	23.843	26,2
RRPH			
— toplarna (Mwh)	30.000	10.389,17	34,6

Erika Kavčič

Možnosti proizvodnje premoga v spomladanskih mesecih na področju Trbovlje — Hrastnik

Na čelu AB polja v jami Rudnika Trbovlje. (foto: B. Klančar)

Odkopavanje premoga na rudniku rjavega premoga Hrastnik in Trbovlje se bo v spomladanskih mesecih nadaljevalo v obstoječih poljih in etažah, kjer že sedaj odkopavamo. Premog bomo pridobivali v jami Hrastnik v A-polju, v jami Ojstro v Terezija II in Javor polju ter na premogovniku Trbovlje v AB, VI, Zgornjem VII. in Vode polju. Premog v omenjenih poljih je komercialni in energetski, poudarek na jamski proizvodnji pa bo v spomladanskih kakor tudi v naslednjih mesecih na pridobivanju komercialnega premoga.

Proizvodnja premoga s površinskih kopov Retje, Ojstro in Blate se bo prav tako kakor jamska preusmerila v čim večji možni meri na TTS, le premog s površinskega kopu Lakonca bo energetski s tem, da bomo suhosejanec nakladali direktno v vozičke na separaciji Trbovlje in Zagorje, odsejani premog pa zvrčali na energetsko stran na separaciji premoga Trbovlje za TET.

Z ozirom na montan-geološke prilike pri odkopavanju v omenjenih poljih predpostavljamo, da bo proizvodnja iz jam kakor tudi s površinskih kopov potekala brez večjih težav.

Problem, ki lahko nastane in so posledice lahko tudi daljnosežne glede na pogoje pridobivanja premoga v jamah, je oddaja premoga — predvsem energetskega.

Kakor je znano, se prične s 1. VI. 1985 v TET II večji remont, ki bo trajal štiri mesece, tj. do 30. 9. 1985, v oktobru pa je po končanem remontu predvideno poizkusno obratovanje. S pričetkom remonta v TET II bomo morali ves premog transportirati po železnici, ker bo možno le ca. 20.000 ton (20 % proizvodnje) mesečno odlagati na deponijo TE

Trbovlje. To količino pa predstavlja prah in medprodukt iz TTS. Pogoji za nakladanje energetskega premoga v železniške vagone je izdelava prenosnice za te vagone na separaciji Trbovlje, ki mora biti končana do pričetka remonta v TET II. Tako bi bila omogočena nemotena proizvodnja iz jam in površinskih kopov. V nasprotnem primeru (če prenosnica za železniške vagone ne bo končana do 1. VI. 1985), lahko pride do popolnega izpada proizvodnje premoga na premogovniku Hrastnik in Trbovlje kljub temu, da smo pri planiranju proizvodnje upoštevali tudi vse druge dodatne možne ukrepe, kakor tudi izgradnjo pomožne deponije na Lakonci s kapaciteto okoli 100.000 ton.

Franc Selan

Problematika proizvodnje v letu 1985 v jami Trbovlje

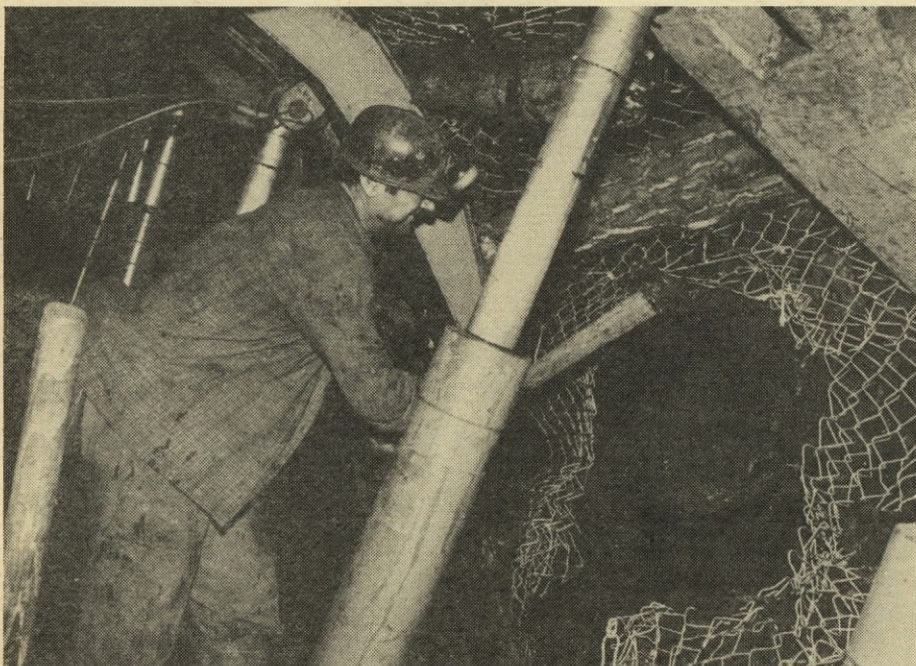
Leto 1985 bo za rudarje premogovnika Trbovlje leto posebnih preizkušenj. Ko smo s trudom uspešno zaključili leto 1984, smo bili enotni, da bomo morali letos napeti vse sile, da bi ob koncu leta lahko rekli družbi, vse smo storili, kar smo obljubili.

Problematika, s katero se bomo srečali pri proizvodnji premoga v letošnjem letu, je bila v grobem nakazana že v decembrski številki glasila. Ko je za nami prvi kvartal tekočega leta, lahko ob analizi doseženih rezultatov bolj podrobno definiramo, kateri bodo glavni objektivni in subjektivni dejavniki, ki bodo oblikovali našo nadaljnjo proizvodnjo.

Kako bomo dosegali količinsko planirano proizvodnjo? Sedanji 17 % presežek proizvodnje, dosežen v izredno težkih pogojih delovne sredine klasičnega čela in mehaniziranega čela v AB polju (veliko dnin na vzdrževanju), daje upanje, da tudi v času predvidenega remonta TET eventualna podplanska proizvodnja ne bo podrla naših končnih ciljev — nakopati 540.000 ton premoga.

Toplotna vrednost našega premoga je v določeni meri tudi funkcija subjektov. Doseženi rezultat iz prvega kvartala govori, da je mogoče tudi iz jame, kjer odkopavamo izključno samo še talninski energetski premog, z malo več truda iztrgati več joulov kot običajno.

Proizvodnjo prvega kvartala je delno ovirala za ta čas razmeroma velika odsotnost (25,9 %). Iz tega lahko zaključimo, da bodo v času večje odsotnosti — letni dopusti, potrebni posebni napor pri organizaciji dela,

Janez Kostanjevic v jami Rudnika Trbovlje, AB polje. (foto: B. Klančar)

ker vemo, da bomo morali prav v tem času oddati na separacijo še več ton za pridobitev komercialnih vrst premoga. Zaradi tega bodo tudi storitve ustrezno nižje.

Kakšni bodo pogoji delovne sredine, v kateri bomo še nadalje pridobivali premog?

V AB polju bomo nadaljevali in sredi leta končali odkopavanje s klasičnim načinom. Omenjeno je bilo, da so tu pogoji odkopavanja za naše razmere težki. Vzdrževalne dneve so močno obremenile pridobljene tone iz odkopa. Na koti 262, v istem polju, obratuje mehaniziran odkop, katerega bomo proti koncu leta tudi likvidirali in premontirali mehanizacijo v sosednji odkop na isti etaži. Tudi tone s tega odkopa močno bremenijo vzdrževalne dneve, ker je dostavna in transportna proga v vplivnem območju klasičnega čela na koti 274. V VI. polju se nahaja premog, ki je nagnjen k samovžigu. Odkopavanje etaže na koti 305/268 bomo nadaljevali. Pri izvajanju dodatnih odpiralnih del v drugi polovici leta lahko pričakujemo lokalna gnezda jamskih ognjev in s tem porabo dni pri saniranju teh ognjev. Tudi proizvodnja bo zaradi tega lahko motena, ker je ta premog boljše kvalitete. V drugi polovici leta pričnemo z odkopavanjem tudi v Paseti polju. Etaža na koti 290 je že dalj časa odprta, zato so pogoji delovne sredine znani. Precej vode in zaglinjen talninski premog bo glavni problem odkopavanja in transporta. V Vode polju kote 232, odkopavamo klasično. Odkop bo zaradi večjih količin peščenjaka zaključen v prvi polovici leta. Priprave za mehaniziran odkop na koti 227 še niso v celoti izvršene. Pričakujemo povečan dotok vode iz starih del in premog slabše kvalitete. V Zg. VII. polju, kjer smo prvotno planirali odkop s kvalitetnejšim premogom, so priprave v zaostanku. Na koti 398 je potrebno izvršiti detaljne raziskave z raziskovalno progo in vrtinami.

Iz navedenih odkopov moramo v poletnih mesecih, če bo seveda zagotovljen odvzem komercialnih vrst in depo stranskih produktov, dati od 1600—1700 ton premoga dnevno. Ob zagotovitvi pristojnih v TET, da remont kotla ne bo trajal dlje, kot so planirali, pa lahko rečemo že sedaj, da bomo rudarji premogovnika Trbovlje slavili ob letu pomembno delovno zmago.

Ker se rudarji premogovnika Trbovlje borimo tudi za uresničitev skupnih ciljev, je prav, če opozorimo na odprte probleme pri proizvodnji premoga na PK Lakonca.

V času remonta TET bo potrebno zagotoviti tudi kontinuirano proizvodnjo površinskega kopa, sicer bomo ob zaključku leta beležili velik izpad proizvodnje. Zaradi tega moramo do konca prihodnjega meseca urediti začasen deponijski prostor. Pomembnejše od tega pa je pravočasen pričetek in nadaljevanje investicijskih del pri širjenju PK Lakonca Bukovo goro, ker so ta dela neposredno povezana s proizvodnjo premoga.

K. M.

Skupina rudarjev v talnem rovu Rudnika Trbovlje pri čelu AB polja s klasičnim odkopom. (foto: B. Klančar)

Problematika skupnega prevoza na separaciji Trbovlje

Če bi hoteli predstaviti skupni prevoz, ki opravlja transport premoga, odvoz jalovine in dostavo materiala za odkope kot osnovno dejavnost, bi iz tega nastal praveč elaborat. Zato se bomo samo bežno dotaknili tega področja in nekaterih problemov, ki nam povzročajo težave. Omenimo naj, da je na področju skupnega prevoza poleg glavnih prog, ki se raztezajo od separacije do Hrastnika, Ojstrega in področja Trbovelj, še vrsta oblomov in izogibov, katerih skupna dolžina znaša okoli 30 km tirovja, na katerem se nahaja 160 kretnic. Osnovno vprašanje je, kako obdržati tirovje v zadovoljivem stanju, da bi se po njem odvijal dovolj važen in hiter prevoz. Poleg tega so ob progah vodni kanali, katerih skupna dolžina znaša 9 km. Po naših tirih se razvija razmeroma gost promet. Za zadovoljevanje vseh potreb in izpolnitev planske proizvodnje premoga je potrebno, da obratuje dnevno do dvanajst lokomotiv, ki opravijo povprečno do 130 prevozov na dan.

Na progah je mnogo pasti, ki onemogočajo hiter in važen prevoz. Iz vodnih kanalov, ki so bili zgrajeni še v času, ko so bile jame razmeroma suhe, se razliva jamska voda, ki povzroča še dodatne težave. Ta nam spodkopava spodnji stroj tirovja in rahlja njegovo mehansko trdnost. Kvarijo pa se tudi elektromotorji na trolley lokomotivah, popravila nas stanejo precejšnje vsote denarja.

To so problemi, ki jih ne smemo prezreti. Nujno je, da premogovni tozdi temu problemu prisluhnejo, kajti vsa gradbena in rudarska dela v izvoznih progah spadajo v njihova vzdrževalna dela. Med njimi obstaja tudi razmejitev teh del. Vendar imajo nekateri za to zelo malo posluha, češ, da je to stvar skupnega prevoza. Oglasijo se le takrat, ko jim primanjkuje praznih vozičkov za nakla-

danje premoga. Pozabljajo pa, da tudi sami k temu pripomorejo, ko zadržujejo vozičke izven prometa po svojih oddelkih in delavnicah naložene z raznim materialom, namesto da bi jih sprosti izpraznjevali in vračali v promet. Od skupnega števila 2242 vozičkov imamo dnevno na razpolago za prevoz premoga in jalovine do 1150 vozičkov od potrebnih 1400 za nemoteno obratovanje. Od teh 2242 vozičkov je vsakodnevno kljub sprotnim popravilom do 120 voz v okvari. Ostali vozički pa se zadržujejo izven prometa, namesto da bi služili svojemu namenu. Vsak ima svoje težave in probleme. Z večjim razumevanjem eden do drugega bi jih uspeli ublažiti in bi s tem planske naloge lažje izpolnjevali.

Zakaj pravzaprav gre pri vsakodnevnih problemih, ko pa vsi vemo, da imamo vsak svoje naloge. Skupni prevoz ima nalogo, da vrši prevoze z danimi prevoznimi sredstvi, vzdržuje tirovje, pohodne poti, nadkritje kanalov in trolley omrežja. Ostala rudarska in gradbena dela, kot je ostenje prog in vodne kanale, pa naj vzdržujejo tisti, ki so za to poklicani in jim po razmejitvi pripada. Le tako bomo pripomogli k skupnim ciljem pri doseganju boljših proizvodnih rezultatov. S tem pa bo tudi manj očitkov glede skupnega prevoza, da je kriv za nedoseganje željenih rezultatov proizvodnih TOZD, ki jih oskrbuje s praznimi vozički.

Kljub vsakodnevnim težavam, s katerimi se srečujemo pri skupnem prevozu, smo vendar uspeli, da držimo tirovje v zadovoljivem stanju. V zadnjih dveh letih nam je uspelo na novo obnoviti kompletno tirovje z močnejšimi tračnicami od polnišča Hrastnik do jaška I ter nekaj nujnih odsékov na področju Vode polja in Plesko proge v skupni dolžini 5000 m. Od tega okoli 2000 m med rednim delovnim časom s preusmeritvijo

prometa po enem tiru, koder so bile za to dane možnosti. Ostala dela pa so bila izvršena ob dela prostih dneh. Poleg tega pa vsakodnevno tekoče popravimo tirovje in nadkritje vodnega kanala. Za ilustracijo pa moramo povedati, da je od skupnega števila zaposlenih pri skupnem prevozu le deset tirničarjev, kjer odpade za vzdrževanje in popravila na posameznika 3 km tirovja, 16 kretnic in nad 900 m nadkritja vodnega kanala. To pa so številke, ki izvirajo še iz časov, ko za našo dejavnost ni bilo posluha. Te posledice pa čutimo še danes, predvsem v tem, da je tirničarsko delo premalo cenjeno in preizkušeno. Pri tem pa ne mislim izvzeti ostalih, kot so signalisti, strojniki jaška III in ostali zaposleni pri skupnem prevozu, predvsem pa ne motorovodje, ki v marsičem prispevajo — nekateri svoj maksimum — kljub vsem težavam, s katerimi se ubadajo na zastarelih lokomotivah, saj so nekatere stare že nad štirideset let.

Pred nami je še mnogo dela. Obnoviti je potrebno še precej kilometrov prog. Za ta dela pa nam bo zmanjkalo tračnic, za katere ne vemo, kje in kdaj jih bomo dobili. Zato želimo opozoriti nabavno službo, da stori vse potrebno za čimprejšnjo dobavo tračnic, s čimer je bila že pravočasno seznanjena. Tudi lokomotive nam povzročajo skrbi, saj imamo različne tipe trolleylokomotiv od angleških, nemških do ruskih, od starosti 5 do 46 let. S samoupravnim sporazumom s TOZD SIMD smo z njihovim razumevanjem dosegli, da imamo dnevno sposobnih za vožnjo do 15 lokomotiv od potrebnega števila 12, kar se je v predhodnih letih tudi dogajalo. Zaradi pomanjkanja rezervnih delov pred tremi leti je bilo stanje z lokomotivami izredno kritično. Sposobnih za vožnjo je bilo le šest do osem lokomotiv. Tudi danes je šest lokomotiv v nevozni stanju zaradi pomanjkanja rezervnih delov. Bojimo se, da se ne bi stanje preteklih treh let ponovilo, ker rezerve rezervnih delov pojenjujejo. Zato upamo, da bodo odgovorni storili vse potrebno za izboljšanje voznega parka. Ne bi naštevali vseh težav in problemov. Pripravljeni smo storiti vse, kar je v naši moči. Zato tudi upravičeno pričakujemo od ostalih odgovornih posluh in razumevanje za skupne napore, ki bodo dajali še boljše rezultate.

Ivan Forte

Dejali so ...

Janez Zemljarič, podpredsednik Zveznega izvršnega sveta:

„Okrog inflacije je največ nesporazumov, zato ji ZIS posveča pozornost. Ima pripravljen program 65 ukrepov za zadrževanje rasti inflacije. Le-ta je bila sicer predvidena, to-

da ne tolikšna, kot je zdaj. Cene proizvajalcev so se v marcu v Jugoslaviji povečale za 5,6 odstotka, v Sloveniji pa kar za 9,6 odstotka. Nadaljevanje takšnih gibanj bi nam zaprlo pot na zunanje tržišče in zmanjšalo izvoz. Nujno je treba preveriti stanje v OZD, saj je nedojemljivo, da so ponekod, tudi v Sloveniji povečali cene kar za 100 ali 200 odstotkov in več. Ni razlogov, da bi kdorkoli dvigoval cene zaradi bojzani pred zamrznitvijo cen. Toda, če se bo neupravičeno dvigovanje in divjanje cen nadaljevalo, bomo pred zamrznitvijo vrnili neupravičeno povišane cene na stanje 31. 12. 1985. To zaslužijo tudi nekatere sedanje cene v Sloveniji ...“

Marjan Orožen, predsednik Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije

„Stalen razvoj in pospeševanje izumiteljstva ter ustvarjalnosti je naša strategija za naslednje razvojno obdobje v interesu delavskega razreda in vseh delovnih ljudi. Strategija tehnološkega razvoja ni le vprašanje našega prostora na enotnem tržišču, je tudi pot osvoboditve dela in človeka. Izrabljeni stroji in naprave, pa tudi vse manjše možnosti za pridobivanje dohodka z zidanjem cen silijo smer razvoja v inovativno družbo. Ta pa mora biti podprt z delovanjem celotnega ekonomskega sistema, z ukrepi ekonomske politike in še zlasti s sistemom delitve po rezultatih dela.“

Znanstveno-tehnološki razvoj je mogoč le z delavci, ne pa mimo njih ali proti njihovi volji. Znanstveno-tehnološka revolucija bo toliko delo vseh delavcev, kolikor bo zahteva po inovativni kulturi postajala v vsaki organizaciji združnega dela sestavni del upravljanja vloge delavca in njegove zavesti, da bo to služilo njemu in ne nekim, od njega odtujenim silam. Korak k temu pa je tesnejše povezovanje znanosti in proizvodnje.“

Andrej Marinc, predsednik CK ZKS

„Bitka za program gospodarske stabilizacije je trajen proces, ki jo je nemogoče dobiti brez mladih. Zato je pomembno, da vzpostavimo neposredne stike z mladino, tudi naš jezik je treba prilagoditi mladim, z njimi se je treba pogovarjati tudi o najbolj delikatnih stvareh. Seveda pa jih je treba pritegniti predvsem h konkretnemu delu, kjer se bo pokazalo, kdo bi se samo rad pogovarjal, kdo pa tudi delal. Pomembno je, da moramo ustvariti vzdušje, da lahko vsi ustvarjalno prispevamo svoj delež v razvoju družbe. Nosilce odporov je treba ugotoviti in se z njimi tudi raziti, če ne gre drugače. To ni nič tragičnega.“

Kakšne so možnosti za uporabo računalnikov pri projektiranju v rudarstvu

Še pred nekaj leti so bili računalniki s skrivnostno tančico oviti stroji, ki so bili dostopni samo velikim in finančno močnim podjetjem in ustanovam. In še tam, kjer so računalnike imeli, so jih uporabljali večinoma v centraliziranem računalniškem centru, ki bi običajnim državljanom v večini primerov ni bil dostopen. Na ta način niso bili polno izkoriščeni oziroma so bili izkoriščeni le za poslovne obdelave, statistiko in podobno. Za neposredne delovne naloge, ki se pokažejo pri vsakdanjem delu, pa so se premalo uporabljali. Vzrok temu je različen. Na eni strani so bili nabavljeni prvenstveno za poslovne obdelave in tako večinoma za tehnične obdelave ni bilo „prostih“ kapacitet. Na drugi strani pa so bile kadrovske ovire, ki so preprečevale širšo uporabo.

Taka situacija pa se je več ali manj nepričakovano, če lahko rečemo, praktično čez noč spremenila s pojavom mikro računalnika. Ta majhni stroj, v skoraj žepnem formatu, ki ga lahko priključimo na običajni TV sprejemnik in praktično na vsak kasetnik, opravlja danes operacije, za katere so bili pred nedavnim potrebni ogromni računalniki, ki bi napolnili veliko sobo. Temu razvoju primerno se je zniževala tudi cena, saj stane tak računalnik danes praktično toliko kot dobro dvokolo. Zato ni čudno, če upoštevamo še razmeroma enostavno programiranje in rokovanje, da se je ta veja računalništva tako zelo razvila. Za praktičnega tehnika, posebno pa še za projektanta, je pri takem računalniku zanimivo predvsem prikazovanje slikovnega gradiva tako imenovana računalniška grafika poleg običajne obdelave podatkov za tehnične namene. Dobra računalniška grafika, ki sicer zahteva posebne vhodno-izhodne enote (risalne table, različna elektr. peresa, prikazni monitor visoke ločljivosti, risalniuk tako imenovani ploter ali grafični tiskalnik), ima vrsto neposrednih možnosti. Tako ga je možno uporabljati za upodabljanje raznih načrtov, npr. komunikacij, el. omrežja, za rudnike, npr. prežračevalnega ali transportnega omrežja in podobno. Ne da bi porabili en sam list papirja, lahko projektant premešča, briše in riše vse elemente ali povezave (pri prežračevanju npr. nove prežračevalne poti, različna vrata in podobno) in nemudoma računalnik pokaže vpliv sprememb na prvotno stanje. Tako računalniško modeliranje imenujemo z angleško kratico CAD (Computer Aided Design — računalniško podprto načrtovanje), ki v bistvu pomeni uporabo računalnika pri konstruiranju, projektiranju in risanju in obsega tudi razne tehnične izračune. V zahodnih državah, kjer že nekaj časa uporabljajo CAD oziroma temu podobne in razširjene sisteme CAM,

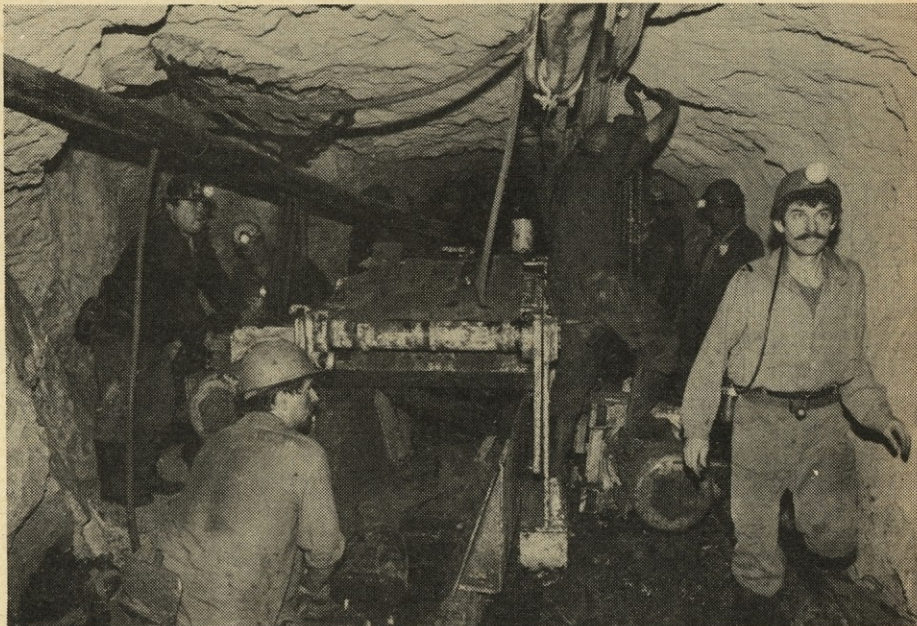
ocenjujejo, da se produktivnost inženirjev v razvoju, načrtovanju in projektiranju lahko potroji, v nekaterih primerih celo podeseetri, posebno, kadar imamo dobro organizirano tako imenovano bazo podatkov. Uporabniki poudarjajo predvsem skoraj neverjetne prihranke pri konstrukcijskih-risarskih delih. Čas izdelave risb in ostale dokumentacije se zmanjša za faktor 5, prihranek potrebnega projektantskega kadra pa za faktor 3 in ne nazadnje, kar je bistvenejše, v izredno kratkem času je možno pripraviti alternativne oziroma variantne rešitve. To sicer ne pomeni, da računalnik sam obdeluje probleme brez človekovega sodelovanja. Računalnik je le priročna naprava, ki omogoča preprosto spreminjanje vhodnih podatkov, dokler načrtovalec ni z izdelkom zadovoljen. Tako postaja vedno bolj orodje v zelo različnih smereh delovanja in ustvarjanja.

Za uporabo CAD sistema obsežnejša računalniška predizobrazba ni potrebna, če se seveda odpovemo kreiranju zahtevnih programov. Na žalost je v rudarstvu, posebno še v projektiranju, taka dejavnost — program uporabe računalnikov oziroma CAD sistemov, še bolj na začetku, čeprav v večjih računalniških centrih opravljajo nekatere obdelave, npr. izračune prezračevanja. Brez večjih težav in z relativno majhnimi stroški je možno v mikro-računalnikih najti

koristnega pomočnika pri načrtovanju in projektiranju, posebno pa še pri raznih rutinskih izračunih, npr. (jamomerski izračuni) in s tem narediti prvi korak k celovitemu

uvajanju računalniško podprtega načrtovanja.

R. Š.

Montaža drobilca v jami Rudnika Trbovlje (foto: B. Klančar)

Sprememba obratovalnega in delovnega časa v Rudnikih rjavega premoga Slovenije

Priporočila in sklepi Skupščine SR Slovenije ob obravnavi vprašanj urejanja delovnega časa z dne 16. 3. 1983 zavezujejo Izvršni svet skupščine SR Slovenije, da skupaj z Zvezo sindikatov Slovenije proučijo predlog, da bi za delavce, ki delajo v težjih delovnih pogojih, skrajšali delovni čas.

Na pobudo Republiškega komiteja za energetiko v Ljubljani je bilo že v letu 1983 sklicanih več razgovorov s predstavniki Zasavskih premogovnikov (sedaj Rudniki rjavega premoga Slovenije) in rudnika lignita Velenje.

V oktobru 1983 sta bili za oba kombinata izdelani:

- Informacija o organiziranosti obratovalnega in delovnega časa — tehnični del in

- Psihološko-kadrovski aspekti nove organiziranosti obratovalnega in delovnega časa.

V novembru 1983 pa sta bila izdelana osnutka o koriščenju obratovalnega in delovnega časa — tehnični del in psihološko-kadrovski aspekti novega delovnega časa ravno tako za oba kombinata (REK EK in RLV FLL).

V decembru 1983 pa sta bila izdelana akcijska programa za boljše izkoriščanje obratovalnega in delovnega časa v premogovništvu. Izdelana sta bila detajlna programa za poskusno uvajanje spremenjenega delovnega časa v ZPT in RLV.

Poleg navedenih aktivnosti so Zasavski premogovniki naročili v letu 1984 Razisko-

valno nalogo — študijo, v kateri so obdelali sedem možnih variant izkoriščanja delovnega in obratovalnega časa. V raziskovalni nalogi so bile analizirane in proučene možnosti obstoječih obratovalnih in delovnih časov v jugoslovanskih premogovnikih s primerjavo z ostalimi evropskimi državami. Raziskovalno nalogo je izdelal Rudarski inštitut Ljubljana.

Ugotovitve raziskovalne naloge so bile enake kot predvidene po programu za poskusno uvajanje novega obratovalnega in delovnega časa v Zasavskih premogovnikih že v decembru leta 1983.

Vse dosedanje raziskave so pokazale, da sta pri sedanji situaciji in stanju še najbolj sprejemljivi varianti za povečanje obratovalnega letnega časa s prehodom na 303 delovne dni v letu (sedaj 265) in zagotovitvi 42-urnega tednika. Sedaj namreč še velja izjemoma po panoškem sporazumu do konca leta 1985 za premogovništvo 48-urni tednik.

Druga možna varianta (ki jo občasno že izvajamo) pa je zamik delovnega časa za posamezne skupine, ki so v proizvodnem procesu v jami.

V krajših časovnih obdobjih pri nujnem forsiranem delu na posameznih deloviščih v jami (zaradi nevarnosti vžiga premoga ali pri forsirani sanaciji čel pri vdoru mulja za čimprejšnjo izpostavitve normalne proizvodnje) pa smo tudi preizkusili varianto s štirimi izmenami.

Zasavski premogovniki so po programu

opravili prvi poskus uvajanja nove organiziranosti delovnega in obratovalnega časa v februarju 1984. leta, in sicer z delom za 303 obratovalne dneve v letu. Nova organizacija delovnega časa je bila preizkušena na mehaniziranem čelu, ki smo ga podpirali s SHP Marrel-Hydro in pridobivali premog v podkopi z Eickhoffovim odkopnim strojem ESA 60-L. Predviden čas preizkusa je bil šest tednov, a smo žal, po treh tednih morali prekiniti s poskusom iz dveh glavnih vzrokov:

- nenadne spremembe odkopnih pogojev na čelu,

- pojava jamskega ognja v sosednjem odkopnem polju.

Zaradi ognja smo morali odkopno polje zapreti z zadelkami, za ohranitev kontinuitete proizvodnje pa rudarje s poskusnega čela zaposliti na druge odkope.

Na osnovi analize komaj tritedenskega poizkusa z novo organizacijo delovnega časa smo lahko napravili naslednje zaključke:

- pričakovani proizvodni rezultati niso bili doseženi v tako kratkem času in poslabšanih odkopnih pogojih,

- velik problem povzroča neustrezna kvalifikacijska struktura zaposlenih zaradi povečane dnevne odsotnosti,

- očitek sindikata za dehumanizacijo dela.

Za nadaljevanje poskusa „303 obratovalni dnevi“ je potrebno predhodno zagotoviti ustrezno kvalifikacijsko strukturo rudarjev in povečati stalež zaposlenih. Poleg tega je potrebna širša družbenopolitična akcija za pripravo pogojev in delavcev za prehod na spremembo obratovalnega in delovnega časa.

Poleg omenjenega poskusa smo v jami Trbovlje zaradi specifičnih pogojev (po saniranju ognja v VI. polju) prešli na zamik delovnega časa.

Na področju Zagorja bomo preizkusili novo organizacijo delovnega in obratovalnega časa po končani sanaciji jame Kotredež, ki je predvidena po zadnjem sanacijskem programu v III. kvartalu leta 1985. Sedaj so delavci razdrobljeni in zaposleni v dveh jamah Loke in Kotredež in zato niso dani osnovni pogoji za poskus. Po končani sanaciji jame Kotredež in končanem odkopavanju v jami Loke pa bi se proizvodnja koncentrirala v eni jami in menimo, da bo to najbolj ugoden trenutek za prehod na drugo organizacijo obratovalnega in delovnega časa.

Na področju Hrastnika je že eno leto uvedeno štiriizmensko delo na določenih pripravih zaradi boljše izkoriščenosti delovnega časa. V pripravi pa je tudi program za preizkus štiriizmenskega dela po formiranju mehaniziranega čela v enem odkopnem polju, ne pa v celi jami.

Za povečanje obratovalnega časa v letnem časovnem fondu je najbolj realna in ugodna varianta s prehodom na 303 delovne dneve v letu in zagotovitvijo 42-urnega tednika za rudarje. Pri tem pa je bistveni pogoj povečanje staleža zaposlenih na odkopnih deloviščih za okrog 15 %, kar predstavlja velik problem ob že sedaj premajhnem staležu.

V smislu prehoda na 42-urni tednik smo organizirali zamik nekaterih delovnih skupin. S tem smo uspeli zmanjšati nadurno delo pri nadzorno-tehničnem osebju na 30 ur, pri neposredno zaposlenih v proizvodnem procesu pa na 56 ur na mesec.

Nadalje trenutno preizkušajo štiriizmensko obratovanje z eno delovno številko v jami Kanižarica. Forsirano odkopavajo s štiri-imi izmenami zaradi nevarnosti morebitnega ogrevanja premoga pri odkopavanju ostankov premoga po vpadniku 6. Začetek kaže, da bo mo dosegli ugodne proizvodne rezultate. Pri tem zasledujemo potrebne podatke za pripravo programa za postopen prehod na več delovnih števil ali morda cele jame na štiriizmensko obratovanje.

Jože Herman

S poslovanjem TOZD IMD v letu 1984 nismo bili zadovoljni, saj so se med letom in ob zaključku leta pojavljale motnje pri poslovanju. Analizirali smo stanje in prišli do ugotovitev, da za takšno stanje ni kriva nizka produktivnost dela in delovna nedisciplina, ampak nezasedenost kapacitet, neprimerna dela, slaba tehnologija in nepri- znavanje cen storitev TOZD premogovništva.

Da se stanje iz preteklega leta ne bi ponovilo, smo pri planiranju proizvodnje in storitev za leto 1985 upoštevali ne samo družbena izhodišča, ampak realne možnosti ustvarjanja takega dohodka, ki bo omogočal socialno varnost delavcev in materialni razvoj TOZD.

Po združevanju DO IMD in DO RGD, ko smo se odločali zaradi širših in dolgoročnih ciljev iz DO IMD ustanoviti TOZD IMD, ki od srede preteklega leta posluje v okviru DO RGD, v TOZD IMD glede poslovanja in povezovanja ni bistvenih sprememb. Dela potekajo v enakem obsegu za poslovne partnerje, s katerimi se trajno ali občasno povezujemo.

Pri novi organiziranosti SOZD REK in TOZD IMD se je mnogo govorilo o delitvi dela in racionalizaciji poslovanja. Čeprav stopamo proti sredini leta 1985, ugotavljamo, da na tem področju še ni praktično ničesar realiziranega. Še vedno obstajajo notranje subjektivne sile, ki ne dojemajo dolgoročnih ciljev razvoja, ampak se gredo „vrtičkarstvo“ in čuvanje le tega, kar vodi v nespremenljivost obstoječega stanja, pa naj si bo to v okviru DO ali pa širše asociacije, v katere se združujemo.

Nihče ne more reči kolektivu TOZD IMD, da je prilagodljiv, saj so iz te sredine vedno prihajale in še prihajajo pobude za boljšo in racionalno organiziranost elektro- strojne dejavnosti v SOZD REK.

Delo v TOZD IMD

Zaradi reorganiziranosti, ki od TOZD IMD zahteva drugačen poslovni pristop kljub do sedaj še ne spremenjenemu programu dela, potekajo v TOZD IMD intenzivne aktivnosti v realizaciji štiriletnega razvojnega programa, ki smo ga na samoupravnih organih in družbenopolitičnih organizacijah TOZD sprejeli konec preteklega leta.

V razvojnem programu so opredeljeni sledeči cilji: sodobna organizacija dela in v tej zvezi kadrovanje, proizvodni program na osnovi delitve dela v okviru DO RGD, investiranje za razširitev materialne osnove dela, informativna dejavnost ter dograjevanje samoupravljanja.

Postopno uvajanje navedenih sprememb vpliva na spremembo mentalitete delavcev in ugoden odnos do dela. V prvi fazi pa dajemo največ poudarka pripravi dela, na osnovi katere bomo s sodobnimi tehnološkimi postopki in operativno pripravo dela veliko zmanjšali stroške dela, boljše izkoriščali material, transport, planiranje proizvodnje itd. ...

Opazamo pa, da pristop in realizacija boljše organizacije dela v TOZD IMD ne vpliva na druge TOZD, kar velikokrat vodi do različnih konceptov izhodišč in mišljenj, katere pa je težko usklajevati na določenem nivoju, kjer morajo biti interesi usklajeni.

V splošnem lahko ocenimo, da je poslovanje v TOZD potekalo razmeroma ugodno, kljub smelo zastavljenim ciljem, ki so ovrednoteni v planu za 1985. leto. S sprejetjem Zakona o cenah in v tej zvezi sprejetjem internih cen v dogovoru med TOZD premogovništva je tudi na tem področju zavladal večji red. Posebno ugodno se odraža prelivanje deviznih sredstev za nakup repromateriala in rezervnih delov pa naj si bo za potrebe DO RGD ali DO ZPT iz različnih virov. Z izvozom opreme v Libijo in pridobivanjem nadaljnjih del v Alžiru bomo ustvarili dovolj deviznih sredstev za pokrivanje potreb TOZD IMD.

Kljub veliki angažiranosti za doseganje planiranih veličin pa v TOZD IMD gledamo, da nam ostane še nekaj časa za dograjevanje samoupravne organiziranosti v okviru DO RGD in SOZD REK EK. Samo z boljšim dohodkovnim povezovanjem, racionalnejšim poslovanjem in dobrimi samoupravnimi odnosi lahko pričakujemo dolgoročno zasedenost kapacitet in socialno varnost zaposlenih in njihovih družin.

Mihael Eržen

Razgovor rudarjev v čakalnici Rudnika Kanižarica pred vhomom na delo v jamo. (foto: A. Bregant)

Kakšne projekte pripravljamo v SOZD

Za zagotovitev odkopnih kapacitet v jamah REK Edvarda Kardelja za tekočo proizvodnjo in kapacitet za povečanje proizvodnje po srednjeročnih in dolgoročnih planih (do leta 2000 oziroma 2002) bo potrebno izdelati projekte in programe, ki jih nameravamo opisati.

Zaradi velikega števila projektov in programov, ki jih bo potrebno izdelati v tekočem letu 1985 in zaradi premajhnega števila izvajalcev v razvojno investicijskem sektorju, bomo posredovali nekaj projektov oziroma programov za izdelavo zunanjim institucijam, in to npr. Rudarskemu inštitutu Ljubljana, Iskri, Betonu Zagorje, tozd Projektivi, Geološkemu zavodu Ljubljana, IBT Trbovlje itd.

Za posamezna področja oziroma premovalnike v SOZD REK EK naj bi izdelali sledeče projekte in programe:

Področje Hrastnik:

Projekti:

- za zagotovitev proizvodnje premoga po proizvodnih načrtih v srednjeročnem planu in po planu do leta 2000 bomo dokončali v letu 1984 začeti projekt Odpiranje in odkopavanje zalag premoga med K.140 in 20 — jama Ojstro (Rud.el. in str. projekt);
- za jama Hrastnik bomo izdelali rudarski projekt Odkopavanje D polja na 7. obzoru;
- Rudarski in el. projekt odkopavanje A, C polja in Talnega sklada na K. 80 med ordinatama 4.450 in 5.100;
- Rudarski in elektro projekt raziskovalnih in odpiralnih del v kotnem polju pod ko 250 — jama Hrastnik;
- Rudarski in elektro projekt odvodnjevanja litvanskega apnenca nad južnim krilom Javor sloja za jama Ojstro;
- Rudarski in elektro projekt raziskav zalag premoga na zahodni meji varnostnega stebra obrata Dol;
- Rudarski, el. in strojni projekt črpanja vode in 4. obzora po likvidaciji črpalnice na 4. obzoru jame Hrastnik;
- Rudarski el. in strojni projekt prezračevanje jame Hrastnik skozi glavni jašek Dol na površino upoštevajoč avtomatsko regulacijo prezračevanja;
- Elektro projekt napajanja jame Dol z električno energijo (kablovod namesto prostega voda);
- El. strojni projekt za halo, kjer se vrše popravila TH podporja;
- El. projekt — oskrba naprav z električno energijo pri izdelavi raziskovalne proge na K. 250 — jama Dol;
- Tipska Rud. el. projekta polnilne postaje za akumulatorske lokomotive in za instaliranje diesel električnega agregata na površinskem kopu.

Programi

- Program raziskav na zahodni meji varnostnega stebra jame Dol.

Področje premogovnika Trbovlje

Projekti

V letu 1984 začeti rudarsko el. strojni projekt Deponija premoga Gvido — rudnik Trbovlje, smo že končali v tem letu. V teko-

čem letu 1985 pa bomo izdelali naslednje projekte in programe:

- Poenostavljeni rudarski in el. projekt Odpiranje in odkopavanje zalag premoga v severnem krilu Zg. VII. polja med kotama 358 in 328;
- Odmik od DRP Odpiranje in odkopavanje zalag premoga v južnem in severnem krilu Zg. VII. polja med K. 398 in 328, rudnika Trbovlje, revir RŠC;
- Odpiranje in odkopavanje ostankov premoga med Zg. VII. poljem in V. poljem jame Trbovlje (Rud. in el. projekt);
- DRP — rud. in el. projekt Odpiranje in odkopavanje ostankov premoga pod K. 275 v VI. polju — jama Trbovlje;
- Rudarsko-gradbeni in el. strojni DRP Transport materiala in prevoz moštva za južni del jame Trbovlje;
- Dopolnilni rud. el. projekt Poizkusno odkopavanje premoga s SHP Marrel Hydro v jami Trbovlje (nov tip);
- Rudarsko — el. strojni projekt Modernizacija transporta premoga iz jame Trbovlje do separacije, II. del;
- Rudarsko strojni projekt Racionalizacija transporta materiala za jama Trbovlje;
- El. projekt (gen. koncept) napajanje z el. energijo s prehodom s 3 na 6 kV v jami Trbovlje. Navedeni projekt naj bi izdelali v Rud. inštitutu Ljubljana;
- Rudarsko el. projekt Preureditev VN napajanja z ozirom na ukinitve kompresorske postaje NEŽA. Ta projekt naj bi izdelali v IBT Trbovlje;
- Z lamparno Trbovlje bomo izdelali projekt vgraditve diesel agregata (gradbeno-el.stroj. projekt);
- Za rekonstrukcijo RTP III.et bomo izdelali gradbeni in el. projekt glede na povečan obseg napajanja porabnikov;
- Za zunanje potrebe bomo izdelali RP Prestavitev klasirnice Gvido.

Programi:

- Invest. program „Modernizacija transporta premoga in dostava materiala v jami Trbovlje“;
- Invest program Odpiranje površinskega kopa Bukova gora;
- Aneks k programu raziskav na področju jame Trbovlje. Za vse tri programe je treba izdelati rudarski in ekonomski del.

Področje premogovnika Zagorje:

Projekti:

- Dokončali bomo dva projekta, začeta v letu 1984, in sicer RP Raziskave premoga v severnem krilu jame Kotredež in pa RP Raziskave jame Loke pod 5. obzorom;
- Da bi povečali proizvodnjo v jami Kotredež po vdoru vode na 8. obzoru, bomo izdelali poenostavljeni rudarski projekt Odkopavanje 1. etaže polja 73 s transportom premoga na 6. obzoru (Rudarski in el. teh. del projekta);
- Za odkopavanje 1.in 2. etaže v polju 85 bomo izdelali Rudarski in el. del projekta (RDRP) s prevozom premoga na 7. obzor;
- Glede na pojave metana v jami Kotredež DPR kategorizacije jamskih prostorov v tej jami;

Cesto do Rudnika Trbovlje rekonstruirajo. Urediti je bilo treba kanalizacijo ter utrditi spodnji ustroj cestišča. Dela izvaja SGD Beton — tozd Operativa Zasavje, Trbovlje. (foto: A. Bregant)

- Za pridobitev novih proizvodnih kapacitet pa Dopolnilni rudarski projekt Odpiralna dela za novo jama Kotredež — zahod. (Rudarsko strojni in el.tehnični del projekta);
- Za zaščito jame Kotredež pred vdorom vode iz potoka Kotredeščica bomo izdelali rudarski projekt regulacije struge potoka Kotredeščica. Kot je znano, je struga omenjenega potoka po obstoječem prejektu prevlečena z gumijasto ponjavo, nov projekt pa naj bi nudil cenejše vzdrževanje te struge glede na zaščito jame pred vdori vode;
- V stebru jaška Loke so na razpolago še nedotaknjene zaloge premoga, zato bomo izdelali raziskovalno nalogo o možnostih odkopavanja premoga v varnostnem stebru izvažalnega jaška Loke. Na podlagi te raziskovalne naloge bomo izdelali DRP Poizkusno odkopavanje po modificirani odkopni metodi s splavnim zasipom v varnostnem stebru izvažalnega jaška Loke.
- Za transport materiala in prevoz ljudi na delovišča pod 6. obzorom v jami Kotredež bomo izdelali dopolnilni rudarski projekt za sodobno enotirno visečo progno („EVP“);
- Za prekatgorizacijo zalag premoga v severnem krilu jame Kotredež — zahod bomo izdelali projekt raziskav ob sodelovanju GZL;
- Poleg navedenih projektov bo potrebno izdelati še dva (Str. in El.) za potrebe separacije Zagorje ter el. projekt za instalacije rudniških industrijskih in upravnih zgradb.

Programi:

- Da bi navedene projekte lahko realizirali, bo potrebno za zagotovitev finančnih sredstev izdelati investicijski program za odpiranje in odkopavanje nižje kaloričnega premoga v jami Kotredež;

- Program raziskav severnega krila jame Kotredež — zahod in
- Aneks II k dopolnilnemu invest. programu Odpiranje in odkopavanje jame Kotredež med 6. in 8. obzorom. (Rudarski in ekonomski del za vse tri programe).

Področje premogovnika Kanižarica:

Projekti:

- V letu 1984 začeti DRP „Jalovišče in deponija jamskega podporja na površini rudnika rjavega premoga Kanižarica je bil izdelan že v I. kvartalu leta 1985 in je v revizijskem postopku;
- V letu 1984 začeti projekt Odkopne metode s horizontalno koncentracijo v RRP Kanižarica bo končan v tem letu;
- Rudarsko strojno-elektro projekt (DRP) glavnega črpališča v jami Kanižarica je že izdelan in bo po potrditvi na razpolago investitorju;
- Za vzdrževanje kontinuitete proizvodnje bomo izdelali v letu 1985 DRP Prehod preko bloka B v blok C z rudarskimi objekti;
- Za podaljšanje življenjske dobe rudnika Kanižarica bomo izdelali DRP Raziskave širšega območja premogovne kadunje — RRP Kanižarica;
- Za kratkoročne potrebe eksploatacije bomo v 2. polovici tega leta izdelali projekt raziskav v II. premogovnem sloju Južnega polja jame Kanižarica;
- Na površini bomo izdelali gradbeni rudarski projekt za deponijo separiranega premoga pri separaciji Kanižarica in pa rud. projekt Saniranje rudarske škode na zemljiščih v eksploatacijskem območju jame Kanižarica;
- Poleg navedenih rudarskih projektov bomo izdelali še 4 elektro-strojne projekte, in to: Odmik — Dodatno el. napajanje črpalke v črpališču na K.-95, dalje DRP Rekonstrukcija RTP na K.-40, odmik od RP Raziskave in odpiranje Južnega polja 6 kV — kablovod od TP do ustja zračnika. Izdelali bomo tudi tipski el. str. projekt za gumi trakove z avtomatizacijo transporta premoga v jami;
- Izven letnega plana je prišlo naročilo iz RP Kanižarica še za izdelavo GRP Odpiralno pripravljalna dela za Severno polje RPK, dalje izdelava elaborata zaloga premoga RPK (na podlagi zaključenih raziskav) in DRP kompresorske postaje v jami Kanižarica.

Programi:

Za realizacijo teh projektov za RP Kanižarica moramo izdelati naslednje investicijske programe:

- Investprogram odpiranja in odkopavanja Severnega polja jame Kanižarica;
- Aneks I k IP raziskav za odpiranje Južnega polja za bloka B in C, ter za modernizacijo odkopavanja;
- IP raziskav v I. 1985.

Področje premogovnika Senovo

Projekti:

- DRP Prevoz materiala po vpadniku K. 132/52 z monorailom, oziroma po tiru, začeti že v letu 1984, je končan;
- V izdelavi je že tudi projekt modernizacije transporta ljudi in materiala (EVP) po vpadniku med kotama 272/132 in koto 102, ter po koto 102;
- Izdelati moramo DRP Poizkusno odko-

povanje premoga s SHP Marrel-Hydro DP 18/285 ter določitev optimalnih odkopnih kapacitet;

- DPR Pomožno skladišče razstreliva na K. 102;
- DRP Sistem nakladanja premoga iz sipke v vozičke na K. 272 (R, S);
- DRP Čiščenje mulja iz vodnih zbiralnikov črpališča na K. 52 z uporabo skreperjev in elevatorja;
- DRP Raziskovalna proga proti polju Dol na koto 52 ter raziskovalno vrtanje navzdol (R + E);
- BETON Zagorje, TOZD Projektiva naj bi izdelal gradbeni projekt za deponijo klotovnega premoga z dovozom.

Elektro projekti:

- Elektro projekt elektrifikacije proge Dol na koto 125;
- Rekonstrukcija trafo postaje na K. 125 ob jašku Reštanj;
- Oskrba delovišč z el. energijo za posamezne etaže med K. 102 in 52;
- Izračun kratkoročnih razmer na enosmernem voznem omrežju v jami;
- Tipski projekt Meritve, registriranje in prenos proizvodnih podatkov;
- Tehnična dokumentacija alarmnih naprav pri RRP Senovo.

Programi:

Investicijski program Izgradnja deponijskega prostora za energetski premog (R. EK.).

Premogovnik Laško:

Projekti:

- RP Odpiranje in odkopavanje v polju Jedrt pod obzorjem glavnega rova (R + E);
- RP Odpiranje in odkopavanje v polju Jedrt nad obzorom K. 196, (R)
- RP Odpiranje in odkopavanje v vzhodnem delu polja Barbara;
- RP Raziskave v polju Vartinberg.

Programi:

- Investicijski program Odpiranje in odkopavanje Jedrt polja;
- Investicijski program Odpiranje in odkopavanje v vzhodnem delu polja Barbara.

Separacija Trbovlje:

Projekti:

Glede na povečanje proizvodnje z ozirom na predvideno gradnjo nove termoelektrične enote TE-TO III in v zvezi s suhim odsejavanjem rovnega premoga za potrebe te nove enote bo potrebno izdelati glavni projekt rekonstrukcije separacije Trbovlje z gradbenim, strojnotehnološkim in energetskim delom.

- Za zračenje prostora diodnega usmernika bomo izdelali el. projekt;
- zaradi dotrajanosti bomo izdelali el. projekt rekonstrukcije napajalne vozne žice po Savskem obzorju;
- rudarsko strojno el. projekt izv. del kompresorske postaje za kompresor Fa-gram NP-6;
- tehnično dokumentacijo za izdelavo strelododov na objektih Garaže in delavnice Separacije Trbovlje;
- rudarski projekt odvodnjevanja koridorja (GT 14 in 15) vključno z B postajo;
- rudarski projekt rekonstrukcije tirov na Savskem obzorju;
- el. projekt izv. del telefonije ob priključitvi centrale PAB x 50 (Projekt bo izdelala ISKRA);
- gradbeni projekt sanacije ceste pri tunelu.

Programi:

- Dokončanje že začetega investicijskega programa rekonstrukcije separacije.

Če seštejemo vse projekte in programe, ki bi jih bilo potrebno izdelati v letu 1985, dobimo številko 113, od katere je 98 projektov in 15 investicijskih programov. Če bi hoteli realizirati te načrtovane potrebe po projektih in programih, bi morali izdelati pri 265 planiranih delavnih dnevih (265 : 113 = 2,34) po en projekt oziroma program v ca. 18 do 19 urah, kar pa je pri obstoječem številu projektantskih delavcev zelo vprašljivo.

Razlaga kratic:

DRP — Dopolnilni rudarski projekt,
PRP — Poenostavljeni rudarski projekt,
RP — Rudarski projekt,
GRP — Gradbeno rudarski projekt,
IP — Investicijski program,
ANEKS — Dodatek k investicijskemu programu,
SHP — Samohodno hidravlično podporje,
VN — Visoka napetost,
NN — Nizka napetost,
RTP — Razdelilna transformatorska postaja,
EVP — Enotirna viseča proga,
GZL — Geološki zavod Ljubljana,
RRP — Rudnik rjavega premoga,
TE-TO — Termoelektrarna — toplotna,
GT — Gumijasti transporter,
(G + R + S + E) — Gradbeni + rudarski + strojni + el. teh. el. projekta.

M. B.

Program raziskovalnih del za leto 1985 v DO RRPS

Program raziskav za leto 1985 temelji predvsem na ugotovitvah doslej izvršenih raziskovalnih del oziroma na principu iz delno znanega v neznano in potrjevanje. Zaradi navedenega v programu raziskav niso predvidene samo raziskave novih področij, ampak take, s katerimi se dopolnjujejo tiste že izvršene raziskave, ki so dale zadovoljive, ne pa zadostne podatke, in tiste začete

in nedokončane raziskave, kjer rezultatov še ni, jih pa pričakujemo.

Za izvedbo raziskovalnih del so predvidena v glavnem sredstva od priliva sredstev od tekočih goriv (naftni dinar), delno sredstva Raziskovalne skupnosti Slovenije in v manjši meri lastna sredstva. Program raziskav je bil izdelan na podlagi podatkov, posredovanih od posameznih zainteresiranih

koristnikov raziskovalnih del, in kot že rečeno na podlagi dosedanjih ugotovitev raziskovalnih del. Kasneje je bil korigiran tako po obsegu del kot tudi po višini razpoložljivih sredstev ter končno prilagojen odobrenim sredstvom ND — 1985.

V programu so predvidena naslednja raziskovalna dela:

Področje Hrastnik

Na območju Dol—Laško bodo nadaljevali z izkopom raziskovalno odpiralne proge na nivoju savskega obzorja. Poleg tega je na tem območju predvideno nadaljevanje izdelave raziskovalnih vrtin. V jami Hrastnik bodo nadaljevali z izkopom raziskovalno drenažnega hodnika na koti 48. Izvršen je izkop komor za stojišča vrtnih garnitur in so izvrtane raziskovalne vrtine v A in C polju, ki naj bi ugotovile lego, kvaliteto in slojne prilike v tem predelu jame. Poleg navedenega bomo izvajali raziskovalna dela v Vzhodnem talnem skladi po pogodbi iz leta 1984.

V jami Ojstro so programirane hidrološke vrtine na kotah 148 in 65, izdelava vrtnih komor in štiri strukturne vrtine.

Področje Trbovlje

Nadaljevali bomo raziskovalna dela v Frančiška polju, in to z rudarskimi raziskovalnimi objekti in z vrtanjem s površine. Poleg tega je v programu jamsko raziskovalno vrtanje v AB polju vzhod in severo-vzhod.

Področje Zagorje

V jami Loke — Kisovec so predvidena raziskovalna dela v obrobem severovzhodnem delu, z namenom ugotoviti nadaljevanje sloja pod najnižjim petim obzorjem. Raziskovalna dela bodo naslednja: raziskovalna proga proti severu, vrtna komora in šop treh vrtin.

V jami Kotredež je predvideno nadaljevanje raziskovalnih del na raziskavah v severnem krilu kotredeške jame in ugotavljanje dna slojne kadunje z jamskim raziskovalnim vrtanjem.

S površine je predvidena ena vrtna, namenjena za pre kategorizacijo zaloga med 6 in 9. obzorjem. Za raziskave nižje kaloričnega premoga je programirana raziskava po premogu in krovlini, ki naj ugotovi slojne prilike in pogoje za eksploatacijo, to je za dokončno izbiro načina odkopavanja.

Področje Laško

V svrhu, da raziščejo slojne prilike v centralnem delu jame, je za leto 1985 v planu nadaljevanje izdelave raziskovalno-odpiralnega rova na koti 196 in izdelava raziskovalnih prečnikov v sloj na nivoju glavnega rova kote 256.

Področje Senovo

Rezultati raziskav zadnjih let so pokazali, da se leča dolskega premogovega sloja nadaljuje v globino. Da se potrdijo te ugotovitve in razišče razprostiranje sloja — leče v globino, je planirana za leto 1985 izdelava raziskovalne proge na najnižjem odprtem horizontu, to je na koti 52.

Prav tako so na podlagi predhodnih raziskav predvidena nadaljnja raziskovalna dela v letu 1985 na območju Senovo — Srebotno. Planirano je vrtanje strukturnih vrtin na premog s površine.

Področje Kanižarica

Na področju Kanižarice so predvidena naslednja raziskovalna dela v jami:

- raziskovalni hodnik in nadkopi v II premoški sloj bloka A — Južno polje,
 - hidro-geološke vrtine na jedro za ugotavljanje položaja krednih plasti in njenih vodnosnosti — Južno polje,
 - raziskovalno vrtanje iz nadkopa nad koto 40,
 - raziskovalno vrtanje za ugotavljanje II. premoškega sloja.
- S površine pa so programirana naslednja vrtna-raziskovalna dela:
- raziskovalno vrtanje v Južnem polju — zapadni del,
 - geofizikalne raziskave v jugovzhodnem delu premoške kadunje.

Opušeni premogovniki Globoko — Brežice

Nadaljevali bomo z že začeti zunanji pripravljalnimi rudarsko-raziskovalnimi deli. Predvideno je končanje platoja in dostopne ceste. V okviru rudarskih del pa je predviden izkop in delna permanizacija raziskovalno izvažalnega in raziskovalno zračilnega vpadnika po jalovini in podaljškov po lignitu. Predvidena je tudi izgradnja prečne proge v dolžini 70 m. Obenem bomo nadaljevali tudi s programom raziskovalnega vrtanja s površine. Raziskovalno vrtanje je predvideno ob južni meji — zgornja plošča glavnega sloja. Ob vzhodni meji ena vrtna, vzhodno od bivšega rudnika pa dve vrtini.

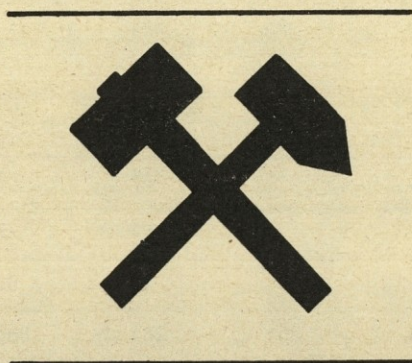
Območje Krmelj

Dosedanji rezultati raziskovalnega vrtanja s površine v I. 1984 na območju opuščenega premogovnika so dokaj ugodni, zato bomo raziskovanje nadaljevali. Za I. 1985 sta predvideni glede na razpoložljiva sredstva še dve vrtini z detajlno geološko in kvalitativno spremljavo vrtanja.

Območje Ilirska Bistrica

Za leto 1985 je planirana izdelava več krajših strukturnih raziskovalnih vrtin, ki so bile predvidene že v I. 1984, vendar do realizacije ni prišlo, ker niso bile na prioritetnem vrstnem redu.

Milan Bole

Pogozdovanje v letu 1985

V letošnjem letu smo kot običajno planirali pogozdovanja v rudniških gozdovih. Po operativnem planu gozdarske dejavnosti za leto 1985 smo planirali pogozdovanje na področjih TOZD RRP Hrastnik in TOZD RRP Trbovlje.

V Hrastniku smo že pogozdili cca. 0,80 ha na področju Blat — Starega Hrastnika 2000 sadik smreke, v Trbovljah pa na Neži 2500 sadik črnega bora. V pepelišče TET pa dve sadiki posebnega ameriškega bora za preizkus. Če se bosta sadiki prijeli in dobro ukoreninili, bomo nadaljevali s saditvijo enakih dreves v pobočje pepelišča. Vse sadike smo dobili pri našem stalnem dobavitelju sadilnega materiala, in to „Semesadike“ iz Mengša.

Egon Casagrande

Problemi urejanja dohodkovnih odnosov v SOZD REK EK

(Razprava predsednika akcijske konference ZK TOZD RRPZ na programski konferenci ZKS Zagorje dne 28.3.1985).

Že v samem začetku moramo poudariti, da se težave urejanja dohodkovnih odnosov nadaljujejo kljub temu, da je ob 9-mesečni delitvi skupnega prihodka in delitvi SP pred zaključnim računom 1984, ki je potekal po internih cenah, z manjšimi lepotnimi napakami kazalo, da se bodo stvari normalizirale.

V zadnjem času pa se srečujemo s strani vodstva DO RRPS s predlogi, ki so bistveno slabši od vsebine prvega osnutka SaS iz decembra 1984, ki naj bi urejal to področje.

Vodstvo DO RRPS ponuja rešitev, po kateri naj bi tiste TOZD, ki imajo nižjo interno ceno od poprečne, dobile v primeru, ki v okviru Interesne skupnosti za energijo in premog ne bi dosegle planirane poprečne cene, dobile svoj premog plačan po svoji planirani interni ceni, medtem ko naj bi se tistim z višjo interno ceno od poprečne le-te zmanjšale v večjem razmerju od stopnje poprečnega pokritja, kar pomeni, da bi te TOZD morale nositi večji riziko poslovanja kot ostale.

V naši TOZD se zavzemamo, da dosledno uveljavljamo ista načela delitve skupnega prihodka kot v EGS, kjer gre za dosledno skupno nošenje rizika in izravnavanje pogojev gospodarjenja. Situacija je absurdna, če upoštevamo, da SaS EGS upošteva razlike v pogojih jamske eksploatacije v velenj-

skem rudniku ter v zasavskih jamah, kar se kaže v ustrezno višjih poprečnih normativih za težje zasavske jame. Če upoštevamo, da znaša poprečna cena enote energije v velenjskem lignitu letos 326 din/GJ, za zasavske premoge pa 588/GJ, se giblje povprečna cena v SRS okoli 400 din/GJ. Če bi se v okviru EGS uveljavil takšen princip nošenja skupnega rizika, kot ga vsebuje zadnji predlog vodstva DO RRPS, bi to pomenilo, da zasavske jame po oceni ne bi bile upravičene do cca 382 mld S din prihodka.

Uveljavitev končne razdelitve skupnega prihodka mimo internih cen za meseca januar in februar 1985, ki je bila izvedena v DO RRPS v marcu letos ob preglašovanju delegacije iz TOZD RRP Zagorje na delavskem svetu DO, je povzročila naši TOZD cca 1 mld S din izpada prihodka.

Ta primer kaže, da v naši TOZD zastoni vodimo celoten samoupraven postopek oblikovanja stališča TOZD v zvezi z ekonomskimi vprašanji, ker so ta stališča nato preglašovana na DS DO, kljub temu, da gre za vprašanja, ki so odločilnega pomena za ekonomski položaj temeljne organizacije.

V takih primerih je možno le glasovanje na osnovi konsenza delegacij TOZD na delavskem svetu DO. Ti problemi kažejo, kako regiocentrični odnosi vsiljujejo mezdne odnose naši temeljni organizaciji pod parolo: „Kaj jamrate saj imate colenge in regrese.“

S takšnim položajem se ne strinjamo in se nismo pripravljeni strinjati. Zahtevamo dosledno uveljavitev enakih pogojev nošenja rizika in delitve skupnega prihodka, kot

je uveljavljena v okviru EGS. Opisane razmere in ponujene najnovejše variante razdeljevanja skupnega prihodka kažejo, da gre za regiocentrično deformirano varianto delitve skupnega prihodka formalno na osnovi internih cen oziroma le za matematizirano staro varianto, s katero se že v preteklosti nismo strinjali in je povzročila znane spore, o katerih smo v Zagorju celo razpravljali v okviru zbora združenega dela SO Zagorje ter v okviru organov DPO ob vsakokratnih obravnavah periodičnih in zaključnih računov TOZD RRP Zagorje. Ti pojavi dokazujejo, da nosi zadnja izvedena samoupravna reorganizacija SOZD REK EK le formalni značaj, saj se poskusi reproduciranja mezdnih odnosov nadaljujejo.

Rudi Palčič

Varstvo pri delu DO RGD za leto 1984

V letu 1984 so v okviru DO Rudarske gradbene dejavnosti v sestavu Revirskega energetskega kombinata Edvard Kardelj Trbovlje delovale iste temeljne organizacije združenega dela kot v letu 1983, in to:

TOZD Rudarske investicijske gradnje — RIG

TOZD Elektrostrojne montažne delavnice — ESMD

TOZD Avtoprevoz Zasavje in TOZD Proizvodnja gradbenega materiala — GRAMAT

TOZD RIG je v letu 1984 izvajal raziskovalno odpiralna dela v okviru REK EK Trbovlje v sodelovanju s TOZD ESMD na gradbiščih v premogovnikih Hrastnik, Ojstro v Hrastniku, Trbovlje, v jami Loke in Kotredež v Zagorju ter v Rudniku rjavega premoga Laško. V sodelovanju s TOZD ESMD je izvajal dela v Rudniku lignita Velenje, kjer so bila končana jamska dela pri izgradnji in opremljanju jaška Nove Preloge in razširitev prekopa, nadaljujejo pa še z deli pri izgradnji peronov ob odvozišču in izgradnji talninske zveze v južno krilo zahodnega polja jame Preloge. Vse leto so potekala dela v

Rudniku Laško z izdelavo obvozne proge na koti + 196 in nadkopov. Prav tako je TOZD RIG vse leto izvajal odpiralna dela v Rudniku urana Žirovski vrh, kjer je gradil predvsem jaške.

V Istarskih ugljenokopih Labin in to razširitev 8. obzorja ter montaža vodilnic v jašku, pričela pa so se dela pri izgradnji vpadnika Tupljak. Po pripravljalnih delih se je začel dejanski izkop v mesecu novembru 1984. 8. aprila 1984 je bilo ukinjeno gradbišče v Lecah. 29.5.1984 je TOZD RIG formiral novo gradbišče v Ivangradu v SR Črni

TOZD	povp. št. zap.	Število poškodb				1984 Na 1000	povp. št. zap.	št. poškodb sk.	1983 Na 1000 zaposl.	Indeks 1984/83
RIG										
Hrastnik	123	47	2	—	49	398	122	63	516	77,1
Trbovlje	71	27	2	—	29	408	72	25	347	117,5
Zagorje	154	55	2	—	57	370	125	31	248	149,2
Laško	25	9	—	—	9	360	19	5	263	136,8
Titovo Velenje	152	25	1	—	26	171	163	30	184	92,9
RUŽV	30	16	—	—	16	695	18	9	500	139,0
Raša - Labin	30	9	—	—	9	300	25	9	360	83,5
Lece	4	1	—	—	1	250	11	1	90	277,7
Ivangrad	19	10	—	—	10	526				
Lubnica	8	7	—	—	7	875				
Režija	32	2	—	—	2	62	25			
RIG skupaj:	641	208	7	—	215	335	568	173	304	110,2
ESMD										
Jama		6	—	—	6					
Ostalo		19	—	—	19					
SKupaj	113	25	—	—	25	221	113	24	212	104,2
Gramat										
Pov. kop.:	7	1	—	—	1					
Ostalo	69	9	—	—	9					
Skupaj	76	10	—	—	10	131	7	14	194	67,5
Avtoprevoz	84					84	7	83	—	
DS SS	48	1	—	—	1	21	47	1	21	100
RGD skupaj	962	244	7	—	251	261	884	218	246	106,9

gori, kjer delavci gradijo transportni hodnik GTH-1, dolžine 510 m in zračilni hodnik GTH-1 v dolžini 410 m.

26. 9. 1984 je bilo formirano novo gradbišče v Rudniku lignita Lubnica pri Zaječarju v SR Srbiji, kjer so pričeli graditi transportne in zračilne hodnike in nadkope v skupni dolžini 850 m.

Poleg navedenih del izvaja TOZD RIG dela tudi v rudnikih Zvezne republike Nemčije, kar pa to poročilo ne zajema. Na teh gradbiščih je bilo v teku leta zaposlenih od 191 do 182 delavcev.

TOZD ESMD, ki je v letu 1984 posloval še samostojno, je delal deloma samostojno, deloma pa v sodelovanju s TOZD RIG na posameznih gradbiščih.

TOZD AVTOPREVOZ ZASAVJE je v okviru svoje dejavnosti prevažal pretežno za potrebe proizvodnih tozdov v okviru REK EK, to je premogovnikov, deloma pa tudi za druge koristnike v skladu z registracijo dejavnosti.

TOZD GRAMAT je proizvajal pesek v kamnolomu Vode, pridobival glino in izdeloval opečne izdelke ter opravljal še druga dela iz svoje dejavnosti.

Na posameznih gradbiščih TOZD RIG v Jugoslaviji in ostalih TOZD DO RGD se je v letu 1984, v obdobju I.—XII., pripetilo 251 nesreč pri delu, pri katerih je bilo na posameznem gradbišču poškodovano naslednje število delavcev:

Iz letne analize telesnih poškodb in prikazanih podatkov je razvidno, da se je pri rudarskih podzemeljskih delih pripetilo 212 ali 84 % nesreč pri 66 % zaposlenosti v jami (TOZD RIG, ESMD) oziroma 33,5 poškodovanih delavcev pri jamskih delih, zunaj pa 39 ali 12,3 % delavcev, kar pomeni, da je število poškodb v jami 2,72 krat večje kot zunaj. Iz primerjalnih podatkov glede na leto 1983 je razvidno, da je v letu 1984 poraslo število poškodb pri jamskih delih za 10 % z ozirom na 1000 zaposlenih, v absolutnem znesku pa za 24,3 %, deloma zato, ker se je povečalo tudi povprečno število zaposlenih pri jamskih delih. V TOZD RIG pa do 60 2 na dan 31. 12. 1984 ali za 12,4 %.

Pokazatelji so za posamezna gradbišča zelo različni. Deloma se je izboljšalo stanje na gradbišču Hrastnik, kjer se je število poškodb zmanjšalo glede na leto 1983 za 22,9 %, v T. Velenju za 7,1 % in gradbišču Raša — Labin za 16,7 % z ozirom na 1000 zaposlenih. Nasprotno pa se je število poškodb v absolutnem in procentualnem iznosu na 1000 zaposlenih znatno povečalo na gradbišču Zagorje, in to za 49,2 %, kjer pa so bili pokazatelji za leto 1983 sorazmerno ugodni. Deloma je verjetno vzrok porasta nesreč v intenzivnejših odpiralnih delih, daljših transportnih in pohodnih poteh, izgradnje objektov večjih profilov (TP postaja, črpalnice), deloma pa zaradi porasta števila zaposlenih in sorazmerno velike fluktuacije. Najneugodnejši so pokazatelji na gradbišču Lubnica v SR Srbiji, kjer smo formirali gradbišče ob koncu septembra. Če število poškodb in število zaposlenih apliciramo na celo leto, se je na navedenem gradbišču v teku leta poškodovalo 875 delavcev od 1000. Od 30 se je v treh mesecih poškodovalo 7 delavcev. Navedeno stanje lahko pripišemo nepoznavanju novega okolja, veliki krhljivosti hribine in neizkušenosti de-

Stanovanjski stolpnici na Trgu revolucije v Trbovljah rasteta v višino z veliko naglico. (foto: A. Bregant)

lavcev, vključno z nadzornim osebjem in fluktuaciji delavcev. Sledi gradbišče RUŽV, kjer je bilo 695 poškodb na 1000 zaposlenih, Ivangrad 526, Trbovlje 408, Hrastnik 398, Zagorje 370, Laško 360, Lece 250 in Titovo Velenje 171, kjer so pokazatelji najbolj ugodni in zadovoljivi. Moramo poudariti, da se je stanje na gradbišču RUŽV v drugem polletju stabiliziralo, v prvem polletju pa je bilo kritično, saj se je od skupnega števila 16 nesreč 7 ali 43 % pripetilo v mesecu februarju. Iz navedenih primerjalnih podatkov je razvidno, da je razmerje med najugodnejšim gradbiščem T. Velenje in najneugodnejšim — Lubnica 1:5,11, kar pomeni, da se je v Lubnici zgodilo 5,11-krat več nesreč kot v T. Velenju. Od skupnega števila poškodb so na prvem mestu številčno poškodbe, ki so jih povzročili padci jalovine ali premoga iz stropa. Takšnih poškodb je bilo 38 ali 15,15 %, podobne poškodbe zaradi padcev premoga ali jalovine iz bokov — sten jamskih objektov so na četrtem mestu. Bilo jih je 18 ali 7,18 %. Na drugem mestu so poškodbe zaradi udarcev predmetov, na tretjem mestu pa poškodbe z mehanskim orodjem. Takšnih je bilo 23 v jami, zunaj pa ena ali 9,57 %. Navedeni podatki kažejo, da so delovišča v jami slabo obtrkana in pregledana, zlasti po odstrelitvi, da nevarnost podcenjujejo, prav tako pa je tudi slabo pregledano delovno okolje in delovni pogoji.

Pri nakladanju in razkladanju materiala se je pripetilo 15 poškodb v jami in dve zunaj, enako pa je bilo število poškodb zaradi padcev tujkov v oko, kar predstavlja 6,77 %. 16 poškodb se je pripetilo pri prevozu z jamskimi vozički, 13 pri spravilu železnih predmetov, 12 vrezin in 11 ali 4,38 % pri hoji v obratnih prostorih, od tega pet v jami in šest zunaj. Iz navedenega je razvidno, da so poškodbe takšnega značaja, da bi se jih dalo v veliki meri tudi preprečiti, če bi posamezniki pri izvijanju del bili vsaj malo bolj pazljivi, prav tako pa odsevajo tudi pomanjkljiv nadzor. Druge vrste nesreč predstavljajo števila, manjša od 2 % za posamezne vrste in se gibljejo od ene do pet nesreč.

Od skupnega števila 251 poškodb so se štiri pripetile na poti na delo ali z dela.

V letu 1984 se je pripetilo tudi sedem nesreč pri delu, pri katerih je bilo sedem delavcev hudo poškodovanih. 20. 2. 1984 je bil zaradi nepravilnega dela z jamsko lokomotivo hudo poškodovan voznik lokomotive v jami — poškodbe po več delih telesa. Voznik je hudo kršil predpise in izdana navodila. V isti jami — to je v jami Hrastnik — se je 30. 3. hudo poškodovao kopač zaradi neusklajenega dela pri transportu TH lokov po verižnem transporterju.

18. 5. 1984 se je na gradbišču v T. Velenju pri nameščanju opaža v stropu zaradi nenadnega odluščenja hribine hudo poškodovao kopač (poškodba vretenc). Isti dan je bil pri ročnem potiskanju jamskega vozička zaradi spodrsnitve hudo poškodovan kopaški pomočnik v jami Trbovlje, ki si je zlomil rebra.

TOZD ESMD AVTOPREVOZ

Ker je TOZD ESMD izvajal delo pretežno v sodelovanju s TOZD RIG na posameznih gradbiščih, smo vzporedno reševali tudi problematiko varstva pri delu. Število nesreč se je procentualno povečalo za 4,2 % napram letu 1983. Značilno je, da so se v TOZD ESMD v tem letu poškodovali tudi trije šoferji.

Kot glavni problem v TOZD ESMD, ki je zadožen v okviru DO RGD za redno vzdrževanje in preglede delovnih priprav in naprav, je ažurno vzdrževanje in popravilo opreme — večkrat zaradi pomanjkanja ustreznih delov, ki so dostikrat potrebni iz uvoza, občasno pa tudi zaradi pomanjkanja ustreznega kvalificiranega kadra, zlasti na zunanjih gradbiščih.

V TOZD AVTOPREVOZ v letu 1984 ni bilo poškodb delavcev, dočim je bilo v letu 1983 pri enakem številu zaposlenih poškodovanih sedem delavcev, od katerih eden huje. Bistvene problematike v zvezi z varstvom pri delu ni bilo. Z ozirom na razvejanost dejavnosti in razpoložljive prevozne kapacitete so se občasno pojavljali problemi v zvezi z nabavo rezervnih delov. S strani SVD so bili za obratovalne prostore TOZD podzeti nekateri tehnično varnostni ukrepi, kakor tudi ukrepi protipožarne zaščite.

TOZD GRAMAT

V TOZD Gramat se je v teku leta pripetilo deset nesreč pri delu in je število poškodovanih delavcev napram letu 1983 za 32,5 % manjše, kar je izredno zadovoljivo. S strani SVD so bili v teku leta podvzeti posebni varnostni ukrepi za TOZD Gramat, tako za kamnolom in drobilnico Vode, kakor tudi v opekarni. Ukrepi so se v prvi vrsti nanašali na ustrezne zaščite transportnih in delovnih priprav, pohodne in prehodne poti, elektroinstalacije, kakor tudi na protipožarno zaščito.

Zaradi nesreč pri delu je bilo poškodovanih 251 delavcev in skupaj izgubljenih 5578 delavnikov oziroma je zdravljenje ene poškodbe trajalo 22,2 delovnega dneva, dočim je v letu 1983 znašalo zdravljenje ene poškodbe 24,5 delavnika, kar pomeni, da se je zdravljenje ene poškodbe v letu 1984 zmanjšalo za 2,3 delavnika oziroma za 10,3 %. Na enega zaposlenega je bilo v letu 1984 5,80 delavnika, v letu 1983 pa 6,05 delavnika, izgubljenega zaradi zdravljenja poškodovanih, kar pomeni, da je bilo v tem oziru leto 1984 le bolj ugodno, in sicer za 4,4 %.

Zaradi navedenih poškodb je bilo izgubljenih skupaj 7.430.678,00 oziroma 29.604 dinarjev zaradi ene poškodbe, v letu 1983 pa 3.892.164,30 oziroma 17.853 din zaradi ene poškodbe.

V istem obdobju je bilo 2885 obolenj, kar pomeni, da je vsak delavec 2,99 krat iskal zdravniško pomoč, lani pa 3,34 krat. Zaradi bolniških je bilo izgubljenih 27831 delovnih dni, kar pomeni, da je vsak delavec 28,9 dni izostal od dela, v letu 1983 pa je bilo izgubljeno zaradi boleznih 25805 delavnikov oziroma 29,19 delavnikov na zaposlenega. Zmanjšanje na zaposlenega znaša 0,29 delavnika oziroma 1 %. Vsako zdravljenje je v letu 1984 trajalo 9,64 dni, v letu 1983 pa 8,75 dni, kar pomeni, da je vsak bolniški stalež v letu 1984 trajal 10 % dalj kot v letu 1983.

Zaradi bolniških je bilo v letu 1984 izgubljenih 22.953.615,00 din oziroma 7.956,19 zaradi enega v bolniškem staležu ali 23.860,30 din na zaposlenega, v letu 1983 pa 5.751,24 din oziroma 19.192 din na zaposlenega.

V teku leta 1984 so bila v zvezi z varstvom pri delu porabljena v DO RGD Trbovlje sledeča denarna sredstva:

TOZD	Zaščitna sredstva din	Zdrav. pregledi din	Moč. hrana din	Skupaj din
RIG	11.554.303,10	996.420,50	—	12.550.723,60
ESMD	2.176.008,80	145.083,50	—	2.321.092,30
Avtoprevoz	2.800.600,35	59.612,50	—	2.860.212,85
Gramat	633.983,70	67.189,50	18.742,00	719.915,20
DS SS	17.807,50	8.080,50	—	25.888,00
DO RGD skupaj	17.182.703,45	1.276.386,50	18.742,00	18.477.831,00

Franc Mlinar

Ukrepi za izboljšanje zdravstvenega varstva delavcev rudnika Hrastnik

Z namenom, da se zagotovi boljše in učinkovitejše zdravstveno varstvo delavcev področja rudnika Hrastnik ter na ta način normalizira prekomerno izostajanje od dela zaradi bolezni, smo že v letu 1981 (26.1.1981) pristopili k podpisu samoupravnega sporazuma med REK EK in Zasavskim zdravstvenim centrom TOZD zdravstvenim domom Hrastnik o formiranju prednostne ambulante. Ta oblika pa na žalost ni dala pozitivnih rezultatov. Zato so to problematiko obravnavali samoupravni organi — delavski sveti takratnih TOZD rudnika Hrastnik na svojih sejah v mesecu decembru 1982 in februarju 1983. Sprejeti so bili sklepi, da se pristopi k organiziranju ambulante, ki bo nudila zdravstvene storitve in istočasno odobravale bolniški stalež samo za delavce, zaposlene na področju rudnika Hrastnik.

V ta namen so potekali v letu 1983 in tudi v prvi polovici leta 1984 večkratni dolgi in včasih že zelo mučni razgovori med predstavniki omenjenih delovnih organizacij. Rezultat teh razgovorov je bil, da je prišlo do podpisa novega samoupravnega sporazuma dne 15.6.1984.

Tako je ambulanta uradno pričela obratovati s 1.9.1984. Sočasno pa smo storili še sledeče:

— obvestili smo vse obrobne ambulante o tej noviteti,

— organizirali smo prenos kartotek iz teh ambulant v prednostno z upoštevanjem ustavnih načel svobodne izbire zdravnika,

— zaradi boljšega in natančnejšega pregleda nad bolniškim staležem smo v TOZD (17.9.1984) uvedli evidenčne liste za obisk pri zdravniku,

— uvedli smo kontrolo nad vedenjem delavcev v bolniškem staležu.

O vseh ukrepih smo temeljito v pisni obliki obvestili vse zaposlene na področju rudnika Hrastnik.

Rezultati teh prizadevanj

— dosežen je enoten kriterij bolniškega staleža od pristojnega zdravnika v prednostni ambulanti,

— izboljšalo se je sodelovanje in povezanost med kolektivom oziroma pristojnimi službami, zdravnikom in pacientom;

— imamo objektivnejši pregled bolanih v smislu preventivnega in kurativnega ukrepanja,

— zmanjšala se je čakalna doba v ambulanti,

— dosežen je temeljit pregled nad bolniškim staležem in drugo odsotnostjo,

— zmanjšal se je bolniški stalež v primerjavi s predhodnimi leti, in sicer:

september 1983 — 13,9 % — 3084 del

september 1984 — 11,3 % — 2586 del

2,6 % — 498 del.

V mesecu septembru 1984 se je odsotnost od dela zaradi bolezni v primerjavi z istim mesecem 1983 na RH zmanjšala za 2,6 % oziroma 498 del.

Oktober 1983 — 13,9 % — 3260 del.

Oktober 1984 — 9,7 % — 2325 del. — 4,6 % — 935 del.

Kot je razvidno, je v mesecu oktobru 1984 v primerjavi z istim mesecem 1983 odsotnost z dela na RH zaradi bolezni zmanjšana za 4,6 % oziroma za 935 del.

November 1983 — 12,2 % — 2422 del.

November 1984 — 10,1 % — 2113 del. — 2,1 % — 309 del.

V mesecu novembru 1984 se je bolniški stalež na RH zmanjšal v primerjavi z novembrom 1983 za 2,1 % oziroma 309 del.

December 1983 — 11,5 % — 2623 del.

December 1984 — 8,8 % — 1945 del. — 2,7 % — 680 del.

V tem obdobju se je stalež zmanjšal za 2,7 % ali 680 del.

Januar 1984 — 12,3 % — 2554 del.

Januar 1985 — 8,2 % — 1857 del. — 697

V mesecu januarju 1985 se je odsotnost z dela zaradi bolniškega staleža v primerjavi z januarjem zmanjšala na RH za 3,9 % oziroma 697 del.

Februar 1984 — 13,3 % — 3095 del.

Februar 1985 — 8,1 % — 1811 del — 1284.

V februarju 1985 v primerjavi s februarjem 1984 pa se je bolniški stalež zmanjšal na RH kar za 5,2 % oz. 1284 del.

Iz navedenih podatkov ugotavljamo, da so rezultati prizadevanj za realizacijo zdravstvenega varstva zaposlenih v prednostni ambulanti pokazali bistvene pozitivne premike. V zadnjih šestih mesecih, odkar deluje prednostna ambulanta za področje rudnika Hrastnik, se je v primerjavi z istim obdobjem predhodnega leta zmanjšala odsotnost z dela zaradi bolezni za 3,5 %, kar je 4403 delovnih dni, to pa pomeni, da smo s temi ukrepi uspeli približati tako odsotnost z dela normalnim še sprejemljivim družbenim kriterijem ob upoštevanju težjih delovnih pogojev v rudarstvu.

— zaradi boljšega in natančnejšega pregleda nad bolniškim staležem smo v TOZD (17.9.1984) uvedli evidenčne liste za obisk pri zdravniku,

— uvedli smo kontrolo nad vedenjem delavcev v bolniškem staležu.

O vseh ukrepih smo temeljito v pisni obliki obvestili vse zaposlene na področju rudnika Hrastnik.

Rezultati teh prizadevanj

— dosežen je enoten kriterij bolniškega staleža od pristojnega zdravnika v prednostni ambulanti,

— izboljšalo se je sodelovanje in povezanost med kolektivom oziroma pristojnimi službami zdravnikom in pacientom;

— imamo objektivnejši pregled bolanih v smislu preventivnega in kurativnega ukrepanja,

— zmanjšala se je čakalna doba v ambulanti,

— dosežen je temeljit pregled nad bolniškim staležem in drugo odsotnostjo,

— zmanjšal se je bolniški stalež v primerjavi s predhodnimi leti, in sicer

September 1983 — 13,9 % — 3084 del.

September 1984 — 11,3 % — 2586 del. — 2,6 % — 498 del.

V mesecu septembru 1984 se je odstotnost od dela zaradi boleznih v primerjavi z istim mesecem 1983 na RH zmanjšala za 2,6 % oziroma 498 del.

Oktobar 1983 — 13,9 % — 3260 del.

Oktobar 1984 — 9,7 % — 2325 del. — 4,6 % — 935 del.

Kot je razvidno, je v mesecu oktobru 1984 v primerjavi z istim mesecem 1983 odsotnost z dela na RH zaradi bolezni zmanjšana za 4,6 % oziroma za 935 del.

November 1983 — 12,2 % — 2422 del.

November 1984 — 10,1 % — 2113 del. — 2,1 % — 309 del.

V mesecu novembru 1984 se je bolniški stalež na RH zmanjšal v primerjavi z novembrom 1983 za 2,1 % oziroma 309 del.

Skupni prikaz po TOZD oz. DE za obdobje 6 mesecev

	H	O	R	PD	
IX.	- 130 d	- 270 d	- 160 d	+ 62 d	= - 498 d
X.	- 339 d	- 318 d	- 344 d	+ 66 d	= - 935 d
XI.	- 90 d	- 310 d	- 29 d	+ 120 d	= - 309 d
XII.	- 476 d	- 120 d	- 189 d	+ 105 d	= - 680 d
I.	- 481 d	- 336 d	+ 30 d	+ 90 d	= - 697 d
II.	- 678 d	- 557 d	- 66 d	+ 17 d	= - 1284 d
Skupaj	- 2194 d	- 1911 d	- 758 d	+ 460 d	= - 4403 d

December 1983 — 11,5 % — 2623 del.

December 1984 — 8,8 % — 1945 del. — 2,7 % — 680 del.

V tem obdobju se je stalež zmanjšal za 2,7 % ali 680 del.

Januar 1984 — 12,3 % — 2554 del.

Januar 1985 — 8,2 % — 1857 del. — 697

V mesecu januarju 1985 se je odsotnost z dela zaradi bolniškega staleža v primerjavi z januarjem zmanjšala na RH za 3,9 % oziroma 697 del.

Februar 1984 — 13,3 % — 3095 del.

Februar 1985 — 8,1 % — 1811 del — 1284.

V februarju 1985 v primerjavi s februarjem 1984 pa se je bolniški stalež zmanjšal na RH kar za 5,2 % oz. 1284 del.

Iz navedenih podatkov ugotavljamo, da so rezultati prizadevanj za realizacijo zdravstvenega varstva zaposlenih v prednostni ambulanti pokazali bistvene pozitivne premike. V zadnjih šestih mesecih, odkar deluje prednostna ambulanta za področje rudnika Hrastnik, se je v primerjavi z istim obdobjem predhodnega leta zmanjšala odsotnost z dela zaradi bolezni za 3,5 %, kar je 4403 delovnih dni, to pa pomeni, da smo s temi ukrepi uspeli približati tako odsotnost z dela normalnim še sprejemljivim družbenim kriterijem ob upoštevanju težjih delovnih pogojev v rudarstvu.

Z namenom, da bi tudi v prihodnje izboljševali zdravstveno varstvo zaposlenih kakor tudi zmanjševali odsotnost z dela zaradi bolezni, ko je le-ta dvomljiva, predlagamo naslednje aktivnosti:

— pri izvajanju zdravstvenega varstva in pravic moramo podpisniki sporazuma o ustanovitvi prednostne ambulante obojestransko in dosledno upoštevati posamezna določila tega sporazuma, kakor tudi določila samoupravnih splošnih aktov s tem v zvezi. To pa pomeni, da mora zdravstvena služba v prihodnje usmeriti

svojo dejavnost tudi v zagotovitev možnosti ogleda delovnih pogojev zaposlenih v rudniku s strani pooblaščenega zdravnika, pripraviti analize v določenem roku, odsotnosti z dela zaradi bolezni ter s tem v zvezi predlagati preventivne ukrepe.

- v smislu preventivnega ukrepanja predlagamo, da zdravstvena služba v prednostni ambulanti stalno izboljšuje sodelovanje z ambulanto MD in pristojnimi službami v DO (socialna, SVD in kadrovska);
- pri sprejemanju novih delavcev na delo v rudarstvu predlagamo teamsko sodelovanje vseh navedenih služb;
- v organizaciji združenega dela morajo ob sprejemu novih delavcev doslednejše upoštevati poostrene kriterije tako z vidika zdravstvenega stanja posameznika

ka kakor tudi kriterij delovnih navad;

- zagotoviti je potrebno pravičen odnos do novosprejetih delavcev kakor tudi pozornost spremljanje njihovega dela v času preizkusne dobe;
- za izboljšanje delovne discipline je treba doslednejše upoštevati določila samoupravnih splošnih aktov v zvezi z obveznostmi in pravicami, ki izhajajo z dela;
- nujno bi bilo potrebno izboljšati pogoje dela na nekaterih delovnih mestih.

Za nadaljnje delo na tem področju naj bi bili odgovorni vsi subjekti s posebnim poudarkom na kadrovske socialni službi, službi varstva pri delu in odbora za varstvo pri delu.

Alojz Senegačnik

Predsedstvo SFRJ o energetiki

Dne 3. aprila letos je predsedstvo SFRJ ob navzočnosti predsednikov predsedstev republik in pokrajin ter najvišjih funkcionarjev federacije razpravljalo o proizvodnji in preskrbi države z električno energijo do leta 1990. Govorili pa so tudi o ukrepih za zagotavljanje električne energije za zadovoljevanje čedalje večjih potreb gospodarstva in prebivalstva.

Predsedstvo je ugotovilo, da utegne priti v naslednjem obdobju do pomanjkanja električne energije in s tem povezanih posledic. Ugotovilo je tudi, da bi morali nujno in takoj sprejeti posebne ukrepe, da bi zagotovili dovolj elektrike. Sprejete programe bi morali čimprej realizirati. Zamujamo pa pri izdelavi in sprejemanju dolgoročnega programa za razvoj energetike vključno z jedrsko energijo. Pospešiti je treba gradnjo energetskih objektov in jih dokončati v čim-

krajšem roku. Hitro pa je treba sprejeti tudi ukrepe za uresničevanje programa racionalne porabe in varčevanja z energijo, predvsem električno. Temu doslej nismo posvečali potrebne pozornosti. Posebej so na seji govorili tudi o programu razvoja jedrske energije v okviru dolgoročnega programa energetike v Jugoslaviji.

Naloge so zelo pomembne in so tesno povezane z gospodarsko stabilizacijo. Zato morajo pri reševanju le-teh sodelovati vsi gospodarski, znanstveni in družbeni dejavniki v ozdih, republikah, pokrajinah in zvezni organi.

V okviru planskih dokumentov za obdobje 1986—1990 je predvideno, da naj bi pričeli v tem času obratovati objekti z zmogljivostjo 3400 MW, pri tem pa objektov s 400 MW še nismo pričeli niti graditi. Sprva so nameravali pričeti graditi objekte s 6400 MW, predvidena pa je bila rast porabe elektrike za 6,3 %-letno. Sedaj pa predvidevajo, da se bo poraba povečala za 4,9 %-letno in leta 1990 naj bi dosegla 98 milijard KWh. Elektrogospodarstvo pa meni, da bo poraba še večja. Grozi nam, da bo leta 1990 primanjkovalo kar 5 milijard KWh elektrike, in to ob upoštevanju obratovanja tudi elektrarn na mazut.

Zato se vnovič z vso resnostjo in odgovornostjo postavlja vprašanje, v čigavem interesu in komu na ljubo se iz leta v leto odlaga pričetek gradnje TE — TO III.

Razvoj premogovnikov v naslednjem petletnem obdobju

Splošno združenje premogovnikov Jugoslavije je na seji izvršnega odbora 27. marca v Beogradu obravnavalo prvo verzijo oziroma osnutek projekcije razvoja premogovnikov v naslednjem petletnem obdobju. Iz tega osnutka lahko povzamemo, da bi jugoslovanski premogovniki do leta 1990 lahko proizvedli 90 milijonov ton premoga, pri čemer bi jim bilo treba zagotoviti 350 milijard za investicije po cenah iz preteklega leta.

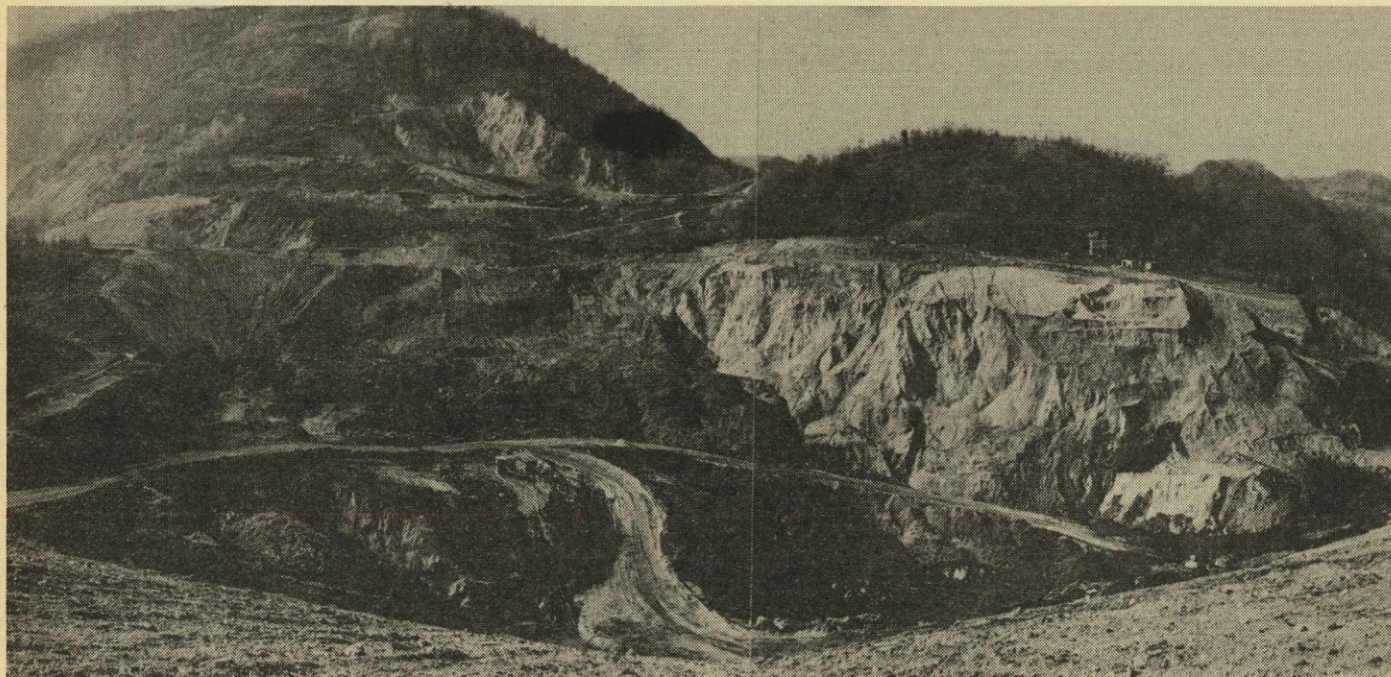
Osnutek prve projekcije je izdelal Rudarski institut v Beogradu in služi v bistvu kot osnova za nadaljnjo razpravo in potrditev ciljev in nalog, katere naj bi premogovniki izpeljali v naslednjem petletnem obdobju. Iz osnutka veje določen optimizem, ki pa ima svojo osnovo. Računa se na to, da bodo potrebna sredstva pravočasno zagotovljena. Letošnja proizvodnja premoga v prvih mesecih je nekoliko slabša od lanske, pojavlja pa se čedalje večja fluktuacija rudarjev. V nekaterih premogovnikih rudarji množično zapuščajo rudnike in iščejo lažje in bolje plačana dela, tako da je to poleg financiranja naložb tudi eno izmed zelo pomembnih vprašanj premogovništva. Pojavlja se tudi različnost mnenj glede realnega načrtovanja, saj so mnenja državnih organov in združenega dela različna. Ta različnost se pojavlja v tem srednjeročnem obdobju in se bo verjetno nadaljevala tudi v naslednjem. Rudarski institut in Splošno združenje pre-

mogovnikov načrtujejo proizvodnjo 90 milijonov ton v letu 1990, medtem ko Zvezni zavod za planiranje zagovarja optimističnejšo koncepcijo in računa, da bodo premogovniki koncem naslednjega srednjeročnega obdobja lahko nakopali letno 92 milijonov ton premoga. S sedanjim srednjeročnim načrtom je bilo predvideno, da bo znašala proizvodnja premoga letos 82 milijonov ton, pričakuje pa se največ 70 milijonov ton.

Poleg vseh teh obljub in proklamacij še vedno ni vzpostavljena pariteta cen premoga z ostalimi energetskimi viri, kar je tudi eden izmed temeljnih vzrokov težke energetske situacije premogovnikov. Za primer naj velja dejstvo, da naj bi od 1. januarja letos tako premogovnikom kakor tudi elektro-gospodarstvu omogočili povišanje cen za 33,5 %, medtem ko je v praksi to povsem drugače. Električna energija se je dejansko

povečala od 1. januarja dalje, cene premoga pa se niso vse do 19. aprila, ko pripravljamo ta prispevek za objavo v glasilu. Na seji izvršnega odbora Splošnega združenja so zato sklenili, da imenujejo posebno delovno skupino, ki bo ponovno zahtevala povečanje cene premoga, predvsem za komercialne vrste, in o tem seznanila Zvezni sekretariat za tržišče in splošne gospodarske zadeve.

(tl)

Površinski kop premoga Lakonca, zadaj levo Bukova gora. (foto: B. Klančar)

Akcijska konferenca ZKJ o energetiki v Sarajevu

V dneh 11. in 12. aprila t.l. je potekala v Sarajevu akcijska konferenca komunistov energetike Jugoslavije. Organizirali so jo Predsedstvo CK ZKJ, Svet Zveze sindikatov Jugoslavije in Gospodarska zbornica Jugoslavije. Energetika je namreč temeljni kamen, brez katerega si ne moremo predstavljati zgradbe, na katerem sloni jugoslovansko gospodarstvo, zato je bila organizacija in izvedba akcijske konference članov ZKJ s področja energetike nujna in neodložljiva.

Te konference so se udeležili tudi štirje predstavniki — delegati iz vrst članov naše ga kombinata, in to mgr. Srečko Klenovšek, Jože Žitnik, Franc Vozelj in Rajko Medvešek.

Na dvodnevni konferenci so številni delegati govorili o najrazličnejših problemih, ki tarejo jugoslovansko energetiko bodisi premogovnike, elektrarne, rafinerije itd. Akcijsko konferenco je pričel Munir Mesihović, predsednik organizacijskega odbora konference in član CK ZKJ. Med drugim je omenil, da je uspešen razvoj energetike pogoj za uspešno gospodarjenje celotnega gospodarstva. Osrednji referat je imel Drago slav Marković, član predsedstva CK ZKJ. V svojem referatu je poudaril, da je stanje v energetiki zares zaskrbljujoče, da je treba

nekaj ukreniti, da se spremeni gospodarski položaj do te pomembne panoge. Omenil je, kako to storiti. Ali poseči po državnih ukrepih in se umakniti pod okrilje države ali pa to področje zlagoma odpirati in izpostavljati močnejšemu učinkovanju gospodarskih zakonitosti. Poudaril je, da je prevladujoča vloga države v urejanju poslovanja in razvoja ozdov na tem področju poglavitni vzrok zaostajanja, kar moramo v prihodnje odločneje odpraviti. To so zapisali tudi v sklepu te konference. Država je namreč leta in leta držala cene na nerealno nizki ravni, zato so nastale velike razlike nekaterih vrednosti posameznih energetskih virov, kakor tudi znotraj istih oblik energije.

Milinko Ilić iz Ibarskih premogovnikov je govoril o nenehnem slabšanju gmočnega položaja rudarjev. Cene premoga so bile v Jugoslaviji dolgo depresirane v primerjavi z vrednostjo elektrike in še danes je težko sprviti rudarje v enakopraven položaj. Od leta 1980 se je cena premoga povečala za 3,93-krat, električne energije za 4,46-krat, nafte za 5,40-krat. Če se obračuna še povečanje 1. 1. 1985, potem se je električna energija v primerjavi z letom 1980 povečala za 5,95-krat. V jamah je čedalje manj kopačev, pa tudi tehnika je na nizki ravni. V Jugoslaviji so bili načrti za naložbe v rudnike izpolnjeni le 38 %.

Med govorniki je bil tudi naš delegat Srečko Klenovšek. Njegove besede objavljamo v celoti na drugem mestu, v tej številki glasila Srečno. Eden izmed rudarjev komunistov pa meni, da more samo neposredno soočenje premogovnikov in porabnikov trajneje rešiti vprašanje gospodarskega položaja rudnikov. To je nujno potrebno, ker je premog naš poglavitni vir v prihodnosti in ker sestavlja pretežen del zaloga različnih oblik energije, ki jih imamo v Jugoslaviji na voljo. Na premog pa odpade v Jugoslaviji kar 82 % vseh energetskih rezerv. Na akcijski konferenci je sodelovalo 270 delegatov. Domala vsi ti so dali svoj prispevek s tem, da so jasno začrtali probleme. Te probleme pa bo treba rešiti na za vse sprejemljivi način, in to z odločno akcijo komunistov na njihovih delovnih mestih.

Predloga za oblikovanje enotne cene premoga v vsej državi niso sprejeli. Še naprej veljajo le enotne možnosti za oblikovanje cen. Ugotovili so, da bi morali obveznost združevanja sredstev, ki zdaj prevladuje, izkoristiti le v določenih primerih.

Naj zabeležimo, da so slovenski delegati na tej akcijski konferenci posredovali mnenja, da je Slovenija proti centralizaciji elektroenergetike, naftnega in plinskega sistema. Strinjali pa so se, da je treba energiji

priznati stvarno ceno, kar pa ne pomeni, da mora biti enotna cena za vso državo. Oblikovati je treba le enotna merila za oblikovanje cen, ki bodo upoštevala različne pogoje pri pridobivanju energije in ki bodo vzpodbujala proizvajalce k boljšemu gospodarjenju in večjemu dohodku, porabnike pa k racionalni porabi energije.

K osnutku sklepnih stališč so bili podani številni amandmaji. Posebno vztrajni so bili delegati iz Slovenije, ki so predlagali svoje stališče oziroma stališče, ki so ga na predhodnih razgovorih osvojili v Sloveniji.

Medobčinska gospodarska zbornica o izobraževanju

Dne 20. marca je Medobčinska gospodarska zbornica revirskih občin na svoji skupščinski seji obravnavala med drugim tudi problematiko izvajanja proizvodnega dela, delovne prakse in pripravnosti v vzgojno izobraževalnem sistemu usmerjenega izobraževanja v revirjih. Na seji so delegati omenjali, da je bilo v preteklem letu izraženo določeno nezadovoljstvo delegatov glede izvajanja proizvodnega dela in delovne prakse ter poudarjeno, da raven usmerjenega izobraževanja ne ustreza potrebam združenega dela, ker učenci v procesu usmerjenega izobraževanja ne pridobijo ustreznega praktičnega znanja. Sedaj so na seji podrobneje pregledali naloge izobraževalnih organizacij in ozdov, kjer naj bi že izobraženi kadri pridobili delovne navade kot izvajanje delovne prakse, proizvodnega dela in pripravnosti. Ugotovili so, da več delovnih organizacij nima ustreznih pogojev za izvajanje delovne prakse, proizvodnega dela oziroma pripravnosti, nimajo pa tudi ustreznih programov. Poudarili so, da ni in ne bo poti nazaj v stari izobraževalni sistem, zato je povezovanje šol z združenim delom toliko pomembnejše. Gre pa tudi za kakovostne programe ter zagotavljanje materialnih pogojev izobraževalnih organizacij ter stimuliranje delavcev, ki poučujejo. Mnenja so bili, da kader, ki poučuje, ni ustrezen, saj ne sledi sodobnim tokovom gospodarstva, marsikateri predavatelj pa nikoli ni delal v industriji. Predlagali so, da naj bi predvideli določeno selekcijo predavateljev in sklenili, da bodo skušali zainteresirati ozde za načrtna vlaganja v izobraževalne sisteme, pri čemer so mislili na redno šolanje kakor tudi na stalno strokovno usposabljanje med delom.

Družbenoekonomski odnosi v premogovništvu

Pomanjkanje energije ni le posledica obnašanja posameznih vplivnih razvojnih dejavnikov, temveč dejstva, da je Jugoslavija kot celota energetska revna. V poglavju o energiji v Dolgoročnem programu ukrepov za ekonomsko ustalitev je ugotovljeno, da je le celotna ozdravitev in ustalitev družbenoekonomskih razmer v celotnem gospodarstvu temelj, na katerem se lahko zgradi energetska zgradba z najvišjimi možnimi izkoristki domačih virov ter sposobnostjo uvažanja manjkajoče energije. Dokočno se moramo sprijazniti z negativno energetska bilanco, torej s tem, da bomo prisiljeni velik delež energije še vedno uvažati.

Že takoj v začetku tez za razgovor na tej konferenci je postavljena naloga, da se osvetli vprašanje deatizacije družbenoekonomskih odnosov v energetiki in večanje samoupravne pozicije delavcev v energetiki in to na področju razpolaganja z dohodkom in sredstvi za reprodukcijo.

Upoštevač družbeni značaj energetike ni mogoče zanikati vloge in vpliva organov oblasti družbenopolitičnih skupnosti. Ker energija zelo hitro lahko postane prepreka za nadaljnji razvoj celotne družbe, ni mogoče mimo družbenopolitičnih skupnosti, ki so za ta razvoj po zakonu o združenem delu in ustavi odgovorne.

Vendar je treba vpliv države omejiti na tisti del ukrepanja, kot je predviden v zapisih Kraigherjeve komisije, in sicer, da naj se vodi v družbenopolitičnih skupnostih predvsem energetska politika.

To pomeni odgovornost za bilanciranje in planiranje energetskih virov ter določanje osnov za uvajanje dohodkovnih odnosov med proizvajalci in porabniki energije. Na teh osnovah pa naj prevzemajo skrb za medsebojno dogovarjanje proizvajalcev energije v strokovnih, panožnih zadevah zbornice, za dohodkovne odnose in razvoj pa samoupravne interesne skupnosti, katerih plane in bilance naj potrjujejo družbenopolitične skupnosti. Rudarji si zamišljamo resnično deatizacijo odnosov v energetiki predvsem, kot prenehanje uporabljanja premoga kot sredstva države za blažitev gospodarskih težav in socialne ogroženosti. Če govorimo, da naj družbenopolitične skupnosti dajo temelje politiki cen, pri tem razumemo, da bodo določile kriterije in merila za dogovarjanje o cenah posameznih virov v samoupravnih interesnih skupnostih. Pod upoštevanjem mednarodnih cen energetskih virov razumemo, da tudi jugoslovansko skupno tržišče ne more mimo gibanja cen energetskih virov na mednarodnem tržišču.

Presajanje cen od zunaj na domače vire je nerazumno, saj bi morali presajati tudi družbenoekonomske odnose, v katerih so cene formirane. Premogovništvo bi bilo že smešno, če bi ne imelo tako težkih posledic prelaganja odločitev o cenah premoga od republiških na zvezne organe in obratno. Ravno tako je nemogoča delitev premoga na tako zvani energetske in komercialni del, pri čemer naj bi se o cenah energetskega

premoga dogovarjali v okviru samoupravnih interesnih skupnosti v republiki, o ceni komercialnega premoga pa odloča Zvezni izvršni svet. Na osnovi cenovne politike, ki jo določajo kriteriji in merila, ugotovljena za družbeno ekonomski položaj vsakega proizvajalca ali skupine proizvajalcev energetskih virov, naj se o cenah in medsebojnih odnosih dogovarjajo proizvajalci in potrošniki v samoupravnih interesnih skupnostih istočasno, ko se sprejema tudi energetska bilanca. Ti odnosi naj bodo postavljeni tako, da bo delavcem v energetiki omogočeno pridobiti dohodek sorazmerno s količino in kvaliteto proizvedene energije.

Premogovništvo je preveč raznoliko, da bi si lahko brez škode dovolili kakršnakoli poenostavljanja v sferi pridobivanja dohodka na osnovi enakih cen pri proizvajalcih za celotno državo. Še najmanj odločujoč faktor v razlikah je kvaliteta premoga (črni, rjavi premog, lignit), pač pa naravni pogoji, v kakršnih rudarji premog pridobivajo in družbenoekonomski vplivi, ki se izražajo predvsem v različni stopnji opremljenosti rudnikov.

Brez dvoma ni mogoče v isti koš zmetati rudarjev z dnevnih kopov in jam, niti ne v lignitih, še manj pa v rjavih premogih. Znano je, da so danes dosti boljše opremljeni rudniki, ki so bili grajeni za potrebe proizvodnje električne energije kot ostali rudniki. Za njimi pa zelo zaostajajo predvsem rudniki rjavega premoga s podzemno eksploatacijo, ki so bili najbolj pod udarom konkurence z nafto in so preživeli le z nizkimi cenami premoga.

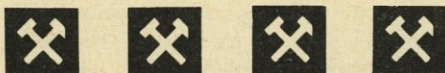
Ko se odpira vprašanje, ali je energija „blago“ ali ne, je rudarjem v teh rudnikih jasno, da je blago, saj so se svoj čas morali krepko boriti in truditi, da so premog prodali na tržišču, zasičenem z vsemi vrstami energentov, predvsem uvoženo nafto in njenimi derivati.

Nepošteno je, da proizvodnji rudnikov s podzemno eksploatacijo rjavega premoga še vedno omejujejo cene, čeprav je premoga premalo, in še vedno je izmed energetskih virov daleč najcenejši.

Menimo, da bi bila sprostitev cen premoga za široko potrošnjo in industrijo prvi korak k deatizaciji dohodkovnih odnosov v tej sferi, druga pa dogovarjanje o cenah premoga v okviru samoupravnih interesnih skupnosti za premog, ki se porabi v reprodukcijski verigi v termoelektrarnah.

Dohodkovni odnosi, ki jih odčitujemo v sodelovanju termoelektrarne in rudnikov, so v tem, da elektrarnarji in rudarji proizvajajo skupen proizvod — električno energijo. Na tej osnovi je mogoče razumeti osnovo za organiziranje reprodukcijske verige v elektrogospodarstvu od proizvodnje, prenosa, distribucije do potrošnikov, s tem da so termoelektrarne in rudniki, ki pretežno proizvajajo premog za proizvodnjo električne energije, temeljne reprodukcijske enote.

V uresničevanju politike substitucije uvoženih energij z domačo ostajamo na začet-

ku, zato ker razrešuje razvojne probleme vsaka organizacija združenega dela in vsaka družbenopolitična skupnost od občine, republike do federacije posebej in po svoje.

Čimprej je potrebno postaviti vse energetske vire v enakopraven položaj, in sicer predvsem v enakopraven položaj pri pridobivanju sredstev za razvoj. Edino v elektrogospodarstvu je že vrsto let prisotno zbiranje in združevanje sredstev celotnega gospodarstva. Do tega denarja pridejo rudniki le, v kolikor proizvajajo za elektrogospodarstvo, za ostali premog naj bi poskrbele organizacije združenega dela v premogovništvu same. Kljub deklaracijam in družbeni usmeritvi ni izgledov, da bodo premogovniki v doglednem času sposobni del dohodka odvajati za razširjeno reprodukcijo.

Predlagamo, da se tudi za premog kot celoto uvede dogovorjeni prispevek za skupna vlaganja vsega gospodarstva, o kriterijih in merilih za zbiranje sredstev za razvoj pa naj se dogovorijo v Zvezi energetskih skupnosti Jugoslavije.

Premogovniki lahko ustalijo svoj družbenoekonomski položaj samo skozi urejene dohodkovne odnose, ki jim omogočijo dohodek za enostavno in del razširjene reprodukcije.

Najlažje in najhitreje se to ustvari v samoupravnih interesnih skupnostih za energetiko, kjer se usklajujejo interesi porabnikov in proizvajalcev energije. Če naj družbenopolitične skupnosti določajo dohodkovne odnose, potem naj interesne skupnosti določajo cene ob sprejemu energetskih bilanc.

Interesne skupnosti naj bodo mesto za dogovor o skupnih vlaganjih ob upoštevanju skupnih interesov uporabnikov in proizvajalcev energije.

Enako kot za električno energijo naj se zbirajo sredstva za razvoj vsakega energetskega vira posebej na osnovi proizvedenih količin energentov in programa razvoja. Ob upoštevanju zakona o združenem delu in ustave ter interesov porabnikov in proizvajalcev energije republiške meje niso osnova za skupna vlaganja, kar dokazuje izgradnja NEK in TE Ugljevik.

Čeprav ugotavljamo, da smo energetsko revni in bomo prisiljeni uporabiti vse razpoložljive energetske vire, nam v danem trenutku razvoj nekaterih projektov omogoča cenejši in hitrejši razvoj. Namesto naštetih projektov v tezah (Drina, Kosovo itd.) naj bi bili tudi našeti predvsem faktorji oziroma merila za optimizacijo izbora izgradnje perspektivnih projektov, vendar za vse vire energije ne samo za elektriko.

Verjetno je glavni pogoj količina in cena proizvoda, vendar je tu še zanesljivost obratovanja, čas obratovanja (letni čas), transportne možnosti, struktura kapitala, predvsem pa zahteve trga oziroma porabnikov.

Če ugotavljamo, da skoraj polovico električne energije proizvajajo termoelektrarne, potem je razumljivo, kako močno lahko vplivajo na proizvodnjo električne energije rudniki premoga.

Le najtesnejša povezava rudnikov iz termoelektrarn v reprodukcijski verigi zagotavlja najbolj zanesljivo proizvodnjo, kar je pokazala pretekla zima, ko so energetsko

situacijo reševale v glavnem te organizacije združenega dela.

Teze za to energetske konferenco v ZKJ so zelo kritične, vendar premalo upoštevajo pozitivne izkušnje v posameznih sredinah.

Če organiziranje reprodukcijskih celot premogovnikov in termoelektrarn daje dobre proizvodne rezultate, zakaj ni trendov v razvoju le-tih, tem bolj, ker so v skladu z zakonom o združenem delu in sklepi komisije za ustalitev družbenoekonomskih razmer.

Ugotavljamo, da je energija blago, pa ne prepustimo trgu in porabnikom ter proizvajalcem, da se o cenah oziroma dohodkovnih odnosih dogovorijo v interesnih skupnostih.

Govorimo o pomanjkanju volje za skupna vlaganja in optimizacijo izgradnje proizvodnih objektov na skupnem jugoslovanskem trgu, ne da bi ocenili izkušnje pri skupni izgradnji NEK in TE Ugljevik, ki so rezultat zagotavljanja skupnih interesov porabnikov in proizvajalcev.

Program aktivnosti akcijske konference ZK TOZD Rudnik rjavega premoga Zagorje

Razprave v Osnovnih organizacijah ZK o sklepih 13. seje CK ZKJ so opozorile na pomanjkljivosti in slabosti oziroma nerešeno problematiko, s katero se srečujemo v REK Edvarda Kardelja. Za lažje oblikovanje in uveljavljanje enotnih stališč o vprašanih skupnega pomena v TODD RRPZ, predlaga akcijska konferenca ZK, naj člani in Osnovne organizacije ZK pri uresničevanju nalog in razčiščevanju odprtih vprašanj usmerijo svojo aktivnost predvsem k tistim problemom, ki nas vsakodnevno spremljajo in povzročajo težave, v katerih se nahaja naš kolektiv. Naloge, s katerimi se moramo takoj in v vseh sredinah odločno zoperstaviti negativnim pojavom, so:

Komunisti moramo biti nosilci pobud in gonilna sila za mobilizacijo celotnega kolektiva, da bomo z dokončano sanacijo jame Kotredež in nadaljnjimi odpiralnimi deli povečali jamsko proizvodnjo ter izpolnili zastavljene naloge v dolgoročnem programu razvoja TOZD rudnika rjavega premoga Zagorje, DO RRPZ in SOZD REK Edvarda Kardelja. Od strokovnih delavcev — predvsem komunistov zahtevamo, naj kvalitetno in argumentirano ter rokovo opredeljeno pripravijo planske dokumente tako za leto 1985 kot tudi za obdobje od leta 1986—1990. Planskim nalogam moramo in bomo posvetili vso pozornost, če hočemo doseči zastavljene cilje, ki smo si jih zadali v sprejetih sklepih tako problemske konference ZK SOZD Edvarda Kardelja kot tudi v OO ZK ob razpravah o stabilizacijskih prizadevanjih.

Kljub razpravam in sprejetim sklepom moramo kritično ugotoviti, da na področju storilnosti in delovne discipline, skrbnega ravnanja z orodjem in materialom ter boljše

Ta konferenca bo dosegla svoje le, če bo v največji meri podprla težnje delavcev, da lahko sprostijo svoje ustvarjalne sposobnosti za ustvarjanje boljših pogojev življenja na osnovi dela, ki jim ga namerja zakon o združenem delu in smernice komisije za gospodarsko ustalitev družbenoekonomskih razmer.

Srečko Klenovšek

P.S.:

V dneh 11. in 12. aprila t.l. je potekala v Sarajevu akcijska konferenca jugoslovanskih komunistov s področja energetike. Uvodno besedo je imel član predsedstva CK ZKJ Dragoslav Marković. Na konferenci so sprejemali stališča o nalogah komunistov s področja energetike pri uresničevanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije in idejnopolitičnih opredelitev ZKJ. Na tej akcijski konferenci je govoril tudi delegat iz sozd REK Edvarda Kardelja mgr. Srečko Klenovšek, katerega prispevek v celoti objavljamo v našem glasilu.

organizacije dela še vedno nismo storili vsega, kar bi morali. V zadnjem času tudi opažamo, da ob znanih kadrovskih težavah premogovnikov z nami sklepajo delovna razmerja ljudje, ki nimajo razvitih delovnih navad in pravičnega odnosa do zaupane družbene lastnine, vse manj je tudi resnične pripadnosti in povezanosti z rudnikom, kot so to bile prejšnje generacije rudarjev. Vse to se negativno odraža pri doseganju proizvodnih in finančnih rezultatov. Prav zaradi tega je treba korenito spremeniti dosednji sistem nagrajevanja in enkrat dokončno preiti na dejansko nagrajevanje po delu in rezultatih dela posameznika. Nesprejemljivo je, da bi bil slab delavec dobro nagrajevan na račun prizadevnih delavcev. Pred nami je javna razprava o osnutkih novih samoupravnih aktov, med njimi tudi pravilnika o skupnih osnovah in merilih za delitev čistega dohodka, sredstev skupne porabe in osebnega dohodka, zato zahtevamo, naj bo prizadevanje in vloženo delo vsakega posameznika pravilno vrednoteno, če želimo s tem motivirati delavce za večji delovni prispevek. Tega elementa vrednotenja vloženega dela doslej v naših samoupravnih aktih nismo učinkovito uveljavljali.

Več pozornosti je potrebno posvetiti idejnopolitičnemu usposabljanju članov ZK, članov delegacij in vodstev družbenopolitičnih organizacij tozda, ker bomo samo dobro oboroženi z znanjem uspešni pri uresničevanju skupnih ciljev.

Programi dela Osnovnih organizacij ZK kot tudi programi ukrepov za izpolnitev delovnih načrtov so dobra podlaga za uresničitev smernic, ki izhajajo iz sklepov 13. seje CK ZKJ, odločno pa moramo nadaljevati bitko za njihovo uveljavljanje v vsakodnev-

nem življenju in nenehnem dograjevanju našega samoupravnega sistema, predvsem pa se moramo kot komunisti nenehno boriti za ustvarjanje pogojev, da bodo naši delavci resnično odločali o rezultatih svojega dela.

Pospešiti moramo tudi izdelavo podatkov o mikroorganizaciji, ker zavlačevanje tega procesa vnaša negotovost predvsem pri delavcih prejšnje delovne skupnosti pomožna dejavnost.

Ena prioritetenih nalog na našem področju je, da poimensko zadolžimo mlade komuniste za aktiviranje Osnovnih organizacij ZSMS, ker kljub prizadevanjem še vedno ugotavljamo nezadovoljivo delovanje te družbenopolitične organizacije. Negativne posledice se bodo v doglednem času odrazile pri aktivnosti vodstev vseh družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov, ker bomo v ta telesa morali avtomatično voliti pasivne, nezainteresirane ljudi brez družbenopolitičnega predznanja, kam pa to pelje, mora biti vsem komunistom jasno. Zato je enkrat treba odločno povedati vsem mladim članom kolektiva, da združujejo delo v naši temeljni organizaciji in da je njihova dolžnost poleg opravljanja delovnih nalog tudi aktivno delo v lastni družbenopolitični organizaciji in samoupravnih organih, ker je nevzdržno stanje, da se starejše generacije bojujejo tudi za njihov lepši jutri, oni pa so v sedanjih situaciji le pasivni opazovalci.

Rudi Palčič

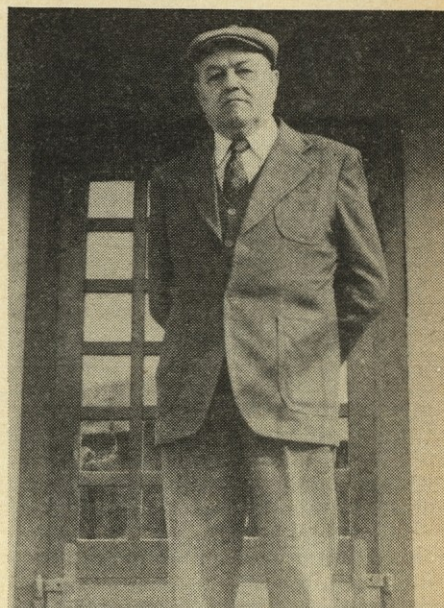
Pozdrav osvoboditeljem ...

„Kar v prvo nadstropje pridite“, zaslišim, ko vstopim v zelo lepo urejen muzej v Zagorju. Menim, da ima za ureditev teh lepih prostorov levji delež Ivan Krautberger. Menim zato, ker tovariš Krautberger o sebi skorajda ne govori.

— Vem, da nimate veliko prostora v časopisu, zato bova pričela kar z zaključkom vojne. Takrat sem bil v kulturni skupini sedmega korpusa. Imel sem nalogo „organizatorja muzike“. V skupini so bili tudi člani rudarske godbe iz Trbovelj Ivan Pisarski in Nande Rotar, iz Hrastnika pa Ivan Volkar. On je bil tudi moj „štirim kolega“ in sva se izredno razumela. Ko smo vadili, največkrat pod kozolci po raznih krajih Slovenije, mi je enkrat rekel: — Veš, Johan, ko bomo prišli v Revirje, bomo tako špilali, da se nam bodo kar inštrumenti ravnali.

Korpus z enotami za osvoboditev Slovenije se je zbiral v Brodu ob Kolpi. Osvobajal je Kočevje, Ribnico, Velike Lašče in preko Turjaka smo 9. maja vkorakali v Ljubljano. Po vseh krajih smo igrali na mitingih, največ dela pa smo imeli v Ljubljani, kjer so bile prvi dan razne povorke, naslednji dan pa koncerti na Kongresnem trgu.

Nato so se enote zaradi „čistk“ premaknile v Litijo. Komandant korpusa je bil Krajnc iz Litije, komisar pa Janez Vipotnik — podpolkovnik. Ker so si godbeniki iz Trbovelj in Hrastnika želeli čimprej priti v domače kraje, so me prepričali, da sem prosil komisarja, da bi nas poslal v Revirje. Zaradi varnosti so na vsako kupolo dveh kamionov, s katerima smo se vozili, postavili mitraljeze in puške. V Zagorje smo se srečno pripeljali dopoldan 14. maja 1945. Tu so nas veličastno sprejeli. Pričakalo nas je ogromno ljudi z zastavami, transparenti, obsipali so nas s cvetjem, vzklicali razne parole: Živel Tito, Živela svoboda, Živela rdeča armada... se smejali, jokali, peli, se objemali. To je bilo nekaj izrednega, nepopisnega. Veliko solza sreče in žalosti, ker se mnogo partizanov ni vrnilo, saj je samo Zagorje dalo sedemsto žrtev za osvoboditev. Po prvem navdušenju smo skupaj z domačini v povorki korakali mimo okrašenih hiš do nogometnega prostora na Polju, kjer je bilo veliko zborovanje.

Ivan Krautberger, znani družbenopolitični in kulturni delavec iz Zagorja. (foto: D. Bregant)

Dne 19. maja 1945, nekaj dni po osvoboditvi je nastopila godba VII. korpusa na mitingu v Zagorju ob Savi. V tej godbi so bili v glavnem člani zagorske delavske godbe.

9. maja 1945 zjutraj so prišli v Hrastnik partizani — osvoboditelji. Prvi z desne je Samo Logar.

Na zborovanju je govoril znani aktivist Osvobodilne fronte steklar Vencel Bauer, govoril pa sem tudi jaz. Po zborovanju so nam Zagorjani — aktivisti pripravili zakusko, katere smo bili zelo veseli.

Po končanem mitingu v Zagorju so se tovariši godbeniki odpeljali s kamionom v Trbovlje in Hrastnik, mi pa smo po dolgih letih obiskali svoje družine.

Po dveh dneh smo se morali vrniti v Ljubljano, nato je bila kulturna skupina dodeljena v Kamnik, kjer smo sodelovali v kulturnem programu ob sprejemu zapornikov, ki so se vračali iz raznih koncentracijskih taborišč.

Vzdušja, ki je bilo takrat po vsej Sloveniji, ni mogoče opisati, pa vendar toliko prisrčnosti in izrednega veselja, kot smo ga bili deležni v Zagorju in Hrastniku, nismo doživeli nikjer. Za takšen sprejem smo jim še danes hvaležni.

Hvaležni smo tudi mi človeku, ki je bil zaradi svojega prepričanja v mnogih zaporih, leta 1942 tudi v Auschwitzu, od koder je pobegnil v partizane, bil dodeljen kamniško zasavskemu odredu... leta 1949 pa ga je po vsem tem, kar je prestal, doletel celo Goli otok...

Kadar govoriš s človekom s tako bogato preteklostjo, težko zaključiš pisanje, ker se bojiš, da boš preveč dragocenega izpustil. Priporočam mladim, naj obiščejo tovariša Krautbergerja, saj bodo pri njem dobili izvirne podatke iz naše preteklosti. Spoznali pa bodo tudi človeka, ki jim bo v življenju lahko marsikdaj vzor.

V knjigi III. brigada VDV Jožeta Štoka-Korotana, beremo med drugim: „Bila je cvetoča pomlad 1945. Iz naročja Gozdnika se je pomikal I. bataljon VDV v smeri proti Mrzlici. V jutranjih urah 9. maja 1945 so vedevejci vkorakali v središče z zastavami in cvetjem okrašenega Hrastnika, brez strela in žrtev takoj zasedli pomembne točke...“ Med njimi je korakal tudi mlad, komaj šestnajstleten partizan z obvezano roko — Samo Logar.

Obiskali smo ga, da bi nam povedal nekaj o takratnih občutkih.

Komaj dobrih petnajst let ste izpolnili, ko ste odšli v partizane. Kaj je vplivalo na vašo odločitev?

— Mladostna zagnanost, predvsem pa to, da se vsaj nekoliko maščujem za nasilje nad očetom, ki je bil v koncentracijskem taborišču. Že pred odhodom v partizane sem bil povezan z aktivisti NOB in sem januarja 1944 odšel k terenski organizaciji v Čeče, nato pa v Šlandrovo brigado. Že po nekaj dneh sem sodeloval pri napadu na Riklov most in lekarno v Hrastniku, večji napad pa je bil na nemško postojanko v Rimskih Toplicah. Bil sem ves prestrašen, v smehu prizna tovariš Logar.

So vas starejši tovariši ščitili?

— Saj smo bili v večini mladi. Iz Hrastnika je bil v 14. diviziji — v kulturni skupini — tudi Srečko Klenovšek (sedaj predsednik poslovnega odbora na SOZD REK EK). Mene so odbrali po nekaj mesecih v VDV brigado, dodeljen sem bil posebni skupini, ki je na zasavskem terenu izvajala razne bojne in diverzantske akcije. Na eni izmed

Za komandantom Antonom Vratnarjem -Antoneskom, ki sedi, stoje z leve Polde Goljuf - Čuri iz Trbovelj, Maks Bremec iz Hrastnika, Jože Štok - Korotan iz Litije in Jože Strmole.

teh sem bil tudi ranjen v roko. Zdravil sem se v domačiji Frajle, kjer sem dočakal tako zaželeni dan — dan osvoboditve — in se pridružil enoti, ki je vkorakala v Hrastnik 9. maja 1945.

Še nekaj mesecev in upokojili se boste. Kako gledate na prehojeno pot?

— Spomini ne zbledijo. Takratnih čudovitih trenutkov v svobodi ne bom nikoli pozabil. Po tistem pa smo doživljali bolj ali manj lepe trenutke, trenutke, ki so danes pomešani tudi z grenkobo glede na to, da se nekatere stvari, v katere smo verjeli in jih pričakovali, niso uresničile. Opažam, da težave, ki nas pestijo, bolj skrbijo nas kot pa mlajšo generacijo. Ne uresničujemo tistega, za kar smo se dogovorili, in mnogokrat pozabljamo na pridobitve iz NOB. Kljub vsemu pa borci trdno verjamemo, da bomo premagali vse nakopičene težave.

Se borci srečujete?

Vsa povojna leta se srečujemo in vključujemo v družbenopolitične tokove ter doprinasmo skromen delež pri ohranjanju tradicij NOB. Letos — ob štiridesetletnici, se bomo srečali borci III. VDV brigade v Trbovljah, in sicer 2. junija. Srečanje je organizirano v okviru praznika občine Trbovlje.

Tovariš Logar bi se rad po upokojitvi posvetil stvarjem, za katere do sedaj ni imel časa. Želimo mu izpolnitev teh želja in predvsem trdnega zdravja.

Operativec v III. štajerski VDV brigadi je bil tudi naš bivši sodelavec Polde Goljuf — Čuri iz Trbovelj.

Ob obisku je čil in živahen slikovito prikazal vrsto zanimivih akcij.

Pravi, da jih je večina opisana v knjigi Jeklena pest.

Po vojni je vnet, kakor je bil, delal na najrazličnejših področjih. Imel je tudi po dvajset funkcij. — Res je, pravi njegova soproga. Pustila sem službo, da sem lahko ostala doma pri otrocih, saj ga vse dni nismo videli. — Seveda ste me, pravi tovariš Polde — v smehu. Pustil sem vam sliko. Takrat smo bili zagnani, delali smo zastonj.

Zvečer 7. maja 1945 je 1. četa III. brigade VDV prispela v mraku v Trbovlje. Pridružili so se še borci 2. čete in naslednji dan povsem osvobodili Trbovlje, kajti Nemci so se še zadrževali v zgornjem delu. Trboveljčanom so kar vrele iz ust besede navdušenja...

— Da, lepo je bilo tiste dni. Lahko bi bilo tudi danes, če bi le malo bolj resno gospodarili in imeli pred seboj ideje, za katere smo se borili. Najbolj me jezi, da sprejemamo navodila in sklepe, ki jih potem ne izvršimo. Pa te hudičeve zadolžitve, ki jih, če bi drugače gospodarili, sploh ne bi bilo treba.

Štirideset let mineva od takrat ... Živimo v miru in svobodi, kar je neprecenljive vrednosti. K temu pa so prispevali velik delež tudi tovariši Krautberger, Logar in Goljuf.

Dragica Bregant

Spominska hiša na Čebinah obnovljena in odprta

V soboto, 20. aprila 1985, ob 11. uri je bila ob navzočnosti velikega števila občanov in gostov odprta obnovljena hiša bivše Barličeve domačije na Čebinah, v kateri je v noči med 17. in 18. aprilom 1937 potekal ustanovni kongres KPS. Hkrati z otvoritvijo obnovljene hiše je bila odprta tudi stalna razstava ustanovnega kongresa KPS. S tem je bila uspešno končana akcija delovnih ljudi in občanov iz revirjev in vse Slovenije za trajno ohranitev zgodovinskega mesta, kjer je bil ustanovni kongres KPS. Otvoritveno slovesnost sta organizirala Medobčinski svet ZKS in Medobčinski svet SZDL revirskih občin. Med gosti so bili tudi še živeči trije udeleženci ustanovnega kongresa Pepca Kardelj, Albin Vipotnik in Vencelj Perko. Poleg teh pa so bili navzoči še Stane Dolanc, član Predsedstva SFRJ, Andrej Marinc, predsednik CK ZKS, Sergej Kraigher,

član CK ZKJ, Lidija Šentjunc, članica sveta federacije, Marjan Orožen, predsednik Republiškega sveta Zveze sindikatov in drugi. Slavnostni govor je imel Karel Vukovič, sekretar MS ZKS revirskih občin.

Izpolnjena je torej obveznost, ki je bila sprejeta v času, ko smo proslavljali 40-letnico ustanovnega kongresa v letu 1977. V tem času je bil imenovan poseben koordinacijski odbor, gradbeni odbor. Ta je pripravil vse potrebno za izvedbo sprejete naloge. V treh letih so za člane Barličeve domačije zgradili novo nadomestno stanovanjsko in gospodarsko hišo, obnovili obstoječo zgodovinsko hišo, uredili okolico itd. V zgradbi sami pa je Revirski muzej ljudske revolucije organiziral stalno razstavo. Stroški za vsa dela so znašali 23,5 milijona dinarjev, sredstva pa so bila zbrana praktično iz vse Slovenije, največ seveda iz revirskih občin.

Napravljenih pa je bilo tudi več tisoč prostovoljnih ur.

Omenjena stalna razstava prikazuje razvoj partijskih organizacij v obdobju od 1920 do 1930 in temeljne probleme takratne slovenske družbe. V spominski sobi pa so razstavljeni vsi dokumenti o kongresu ter manifest, ki so ga sprejeli ob tej priložnosti.

O Čebinah bomo objavili daljši prispevek v naslednji številki našega glasila.

(tl)

Štafeta mladosti v naših krajih

Letošnja štafeta mladosti se je mudila v Sloveniji v drugi polovici aprila. V soboto, 20. aprila, so jo pozdravili tudi v Laškem, Hrastniku in Trbovljah. Tu so jo sprejeli ob 19. uri pred Delavskim domom. Zbralo se je mnogo občanov, mladih in starejših. Pri slovesnem prazničnem sprejemu je sodelovala Delavska godba Trbovlje pod vodstvom Mihe Gunzka. Nastopile so tudi mažoretke v rudarskih oblekah, recitatorji in dekliški pevski zbor pod vodstvom Jožeta Skrinjarja.

Štafeta je prenočila v avli Delavskega doma. Tu se je do ene ure ponoči odvijal program, ki ga je pripravila občinska konferenca ZSMS ob sodelovanju Srednješolskega kulturnega društva — ples, video, glasba itd.

V nedeljo, 21. aprila, je štafeta odšla na pot po drugih slovenskih občinah. Odšla je med drugim tudi v Zagorje, Krško, Črnomelj. Povsod so jo sprejeli prisrčno ob izvajanju kulturnih programov, predvsem mladih občanov.

Obrambno usposabljanje delovnih ljudi in občanov

Oddelki za ljudsko obrambo pri občinskih skupščinah in komitejih za SLO in družbeno samozaščito v ozdih in KS so v aprilu letos organizirali usposabljanje občanov in delavcev iz naslednjih področij:

- zaščita pred jedrskim, biološkim in kemičnim orožjem,
- organiziranost civilne zaščite,
- organiziranost narodne zaščite,
- pomen in zagotavljanje blagovnih rezerv.

Pred časom so prejela vsa gospodinjstva tudi brošuro „Zaščita pred jedrskim, biološkim in kemičnim orožjem“. Na ta način je bilo omogočeno, da se delavci in občani s problematiko dobro seznanijo.

Predavanja so potekala tudi v tozidih in delovnih skupnostih našega kombinata. Udeležila se jih je večina zaposlenih.

Rekordna rast osebnih dohodkov v letu 1984

Poročali smo že, da so po podatkih Zavoda SR Slovenije za statistiko v letu 1984 porasli osebni dohodki za 52 % v primerjavi z letom 1983. Kljub temu, da ta izredna rast osebnih dohodkov v Sloveniji ne predstavlja tudi realnega zvišanja osebnih dohodkov so ti bili pod ravni za 1,1 %.

V naši republiki je znašal lanskoletni povprečni osebni dohodek 27.762 dinarjev na zaposlenega delavca. Ta je po posameznih občinah zelo različen. Na to vpliva vrsta de-

javnikov oziroma okoliščin. Sem štejemo strukturo gospodarstva v občini, velikost in obseg občine, kvalifikacijsko strukturo zaposlenih delavcev, akumulativnost določenih panog gospodarstva, sezonski položaj panoge gospodarstva v občini in podobno.

Povprečni čisti osebni dohodki po občinah in letna stopnja rasti v letu 1984 znašajo za občine na področju našega kombinata takole:

občina	povpreč. mes. OD na delavca v 1984	stopnja rasti 1984
Črnomelj	24.617	62,5
Hrastnik	25.400	44,3
Krško	28.830	49,2
Laško	26.107	51,6
Trbovlje	29.973	50,5
Zagorje	28.853	50,2
SR Slovenija	27.762	52,0

Najvišje mesečne povprečne osebne dohodke v preteklem letu so imeli v občini Ljubljana-Bežigrad, 31.901 dinarjev (51,5 %), najnižje pa v občini Ljutomer 22.351 (47,5 %).

Povprečne stopnje rasti osebnih dohodkov v razdobju 1981-1984 po občinah so za omenjene občine naslednje:

— od 28,6 — 29,5 % Hrastnik
— od 29,6 — 30,5 % Laško, Trbovlje
— od 30,6 — 31,5 % Krško, Zagorje
— od 31,6 — 32,5 % Črnomelj

V tem razdobju je znašala povprečna letna stopnja rasti osebnih dohodkov po podatkih istega statističnega zavoda v Sloveniji 30,3 %.

Substitucije med posameznimi oblikami energije

Komisija za energetiko Elektrotehniške zveze Slovenije je v septembru 1983 izdala pojasnilo in navodila o substituciji (nadomeščanju) posameznih oblik energije. Zaradi urejanja mednarodnega sistema enot SI in zaradi čedalje več vrst energije in njihovih nadomeščanj bom poskušal prikazati namen in potrebo uporabe navodil, ki jih je sprejela Svetovna energetska konferenca (WEC) in Mednarodna zveza proizvajalcev in distributerjev električne energije (UNIPED).

Sedanja svetovna kriza povzroča vsem državam vrsto problemov, vendar vsaki v drugačni obliki. Za vsako med njimi je pomembno, da mora primerjati svoj položaj z drugimi, zlasti na področju energetike, kjer ima sprememba cen pri nastajanju svetovne krize pomembno vlogo.

Medtem, ko so na drugih področjih medsebojne primerjave preproste, ker gre za različne izdelke, npr. tone bakrenih izdelkov,

ki jih ne seštevamo s tonami železa, pa je težko primerjati energetske statistike v različnih državah, saj le-te na različne načine seštevajo energijo goriv, vodno energijo, jedrsko energijo itd.

To je posledica dejstva, da je mogoče dve različni obliki energije, npr. gorivo in električno energijo, povezovati na različne načine, kar je odvisno od gledišča, ki ga zagovarjamo: Primerjati ju je mogoče po tem, da dajeta neposredno toploto z degradiranjem v toploto. To bi bilo dokaj razumljivo v državi, kjer bi vodne elektrarne dajale energijo izključno za uporabno gretje.

Primerjava pa je mogoča tudi z vidika možnosti zamenjave ene energije z drugo. V tem primeru električna energija v povprečju nadomešča dva do trikrat več goriva kot v prejšnjem primeru, ker omogoča boljše izkoristke pri porabniku, ker se izognemo izgubam in dimniku, ker omogoča uporabo toplotnih črpalk, ker omogoča uporabo in-

dustrijskih postopkov, ki nudijo ob uporabi električne energije večjo učinkovitost itd.

Zato je zelo zaželeno, da statistike posameznih držav prikazujejo vsako obliko energije ločeno in da se v največji možni meri izogibajo njihovem medsebojnemu mešanju.

Da bi torej predstavili neke celovite poglede, bi ti morali podrobno določati, s katerega vidika so postavljeni koeficienti ekvivalence.

V sedanjem času, ko so se relativne cene različnih oblik energije zelo spreminjale in ko je zaradi tega pred nami več substitucij, posebno naftnih proizvodov z električno energijo, je zlasti zanimivo prikazati globalno bilanco na temelju povprečnega substitucijskega koeficienta. To sta tudi predlagali Svetovna energetska konferenca in Mednarodna zveza proizvajalcev in distributerjev električne energije.

Ta problem je načeloma različen od problema enot. Vendar je treba paziti, da se proizvodnja bakra izraža v tonah bakra, kjer je nujno precizirati „bakra“, da ne bi kdo pomotoma ali po nesreči prišteval ton jekla.

Prav tako je zelo zaželeno, da so vse oblike energije izražene v joulih; ta način se bo vedno tudi širše uporabljal, vendar je treba vsakokrat, kadar gre za mešanje ali substitucije posameznih oblik energije, točno povedati, ali so to „jouli goriva“, ali „jouli elektrike“, zavedajoč se, da z vidika substitucije 1 joule elektrike v povprečju velja 2 do 3 joula goriva.

Študija Svetovne energetske konference, zlasti njene Komisije za racionalizacijo, priča, da bomo največjo proizvodnjo nafte dosegli v kakih 15 letih. To bo zahtevalo pravočasno nadomestitev nafte z drugimi oblikami energije, da bi bilo mogoče zagotoviti nadaljnje pokrivanje specifičnih potreb po tekočih gorivih (transport, kemija itd).

Zato bodo že v najbližji prihodnosti imela ta nadomeščanja zelo velik pomen, pritegnila bodo pozornost v ekonomskih razpravah in vzbujala vedno večje zanimanje javnosti.

Po naključju pa dobiva ta temeljni problem svojo veljavo v času, ko se začenja reševati problem enot za energijo. Zasedanje v Carigradu je pokazalo, kako je bila množica enot ovira za celovit vpogled v vse oblike energije.

Z druge strani pa so pristojne mednarodne organizacije sklenile, naj se v bodoče vse oblike energije merijo v joulih. Ta praksa se razširja. Pri tem je pomembno tudi to, da se v študiji o energetskem razvoju do leta 2020, ki jo je izdelala Komisija za racionalizacijo, uporabljajo samo jouli.

To pa je povzročilo nekatere nesporazume, ki so posledica premajhnega znanja termodinamike, tako da so se pojavila mišljenja, da je mogoče pri obravnavi uporabne vrednosti enačiti 1 joule ene energije z enim joulom druge energije.

Mednarodna zveza proizvajalcev in distributerjev električne energije (UNPEDE — Union Internationale des Producteurs et Distributeurs d'Energie Electrique) je nalezela na ta problem pri obravnavi substitucije jedrske energije za klasično termoe energijo in nanj opozorila takole:

Karakteriziranje govir in elektrike s pomočjo energije, ki jo je mogoče iz njih dobiti z degradiranjem v toploto, ne zasluži nič manj kritike kot karakterizacija metalurških proizvodov z njihovo maso in seštevane npr. kilogramov jekla in kilogramov bakra. Toda nihče ne seštevata ton jekla in ton bakra (razen v posebnem primeru, ko nas zanima izključno za segrevanje zemeljske oble kot celote). Prvo priporočilo, ki ga moramo torej dati, je, da ne smemo z besedo joule nikdar opustiti označbe vrste energije, o kateri razpravljamo, in da je treba pisati:

— joule elektrike

— joule goriva.

Za boljše razumevanje problematike si pogledimo nekaj razlage k navodilom UNPEDE IN WEC.

Mednarodni merski sistem enot SI z vso jasnostjo opozori na nekdanji prikriti problem splošne energetike, ki se v času energetske

krize zastruje: kako pri bilanciranju energetskih množin združevati oziroma seštevati povsem heterogene veličine goriv in elektrike, torej na problem, ki ga strokovnjaki po svetu različno rešujejo.

Omenjeni energetski problem, za katerega se zdi, da ga ni mogoče zadovoljivo rešiti (primerjaj npr. str. 324 Tehnične enciklopedije 5 Jugoslovanskega leksikografskega zavoda iz leta 1976), sicer srečujemo pri sleherni transformaciji ene oblike energije v drugo, npr. premoga v plin, surove nafte v naftne derivate itd. Zato se je treba pri iskanju bilančnega ravnotežja med proizvodnjo in porabo energijskih množin zatekati k ustrezni koeficientom ekvivalence oziroma upoštevati energijske izkoristke (učinkovitosti) ustreznih transformacij. Zaradi različno uporabljenih tehnologij ti koeficienti v različnih deželah niso enotni. Vendarle so pri večini transformacij opazne minimalne razlike. Pravi problem predstavlja samo postavljanje ekvivalence med elektriko in gorivi, ker neprimerne reševanje tega problema lahko potegne za seboj neprimerne strategije načrtovanja vse energetike.

Tabela 1

Merske enote za energije in njihovi fizikalni (teoretični) ekvivalenti

	KJ	kWh	(kpm)	(kcal)	(kg e.p.)	(kg e.n.)
KJ =	1	$0,278 \cdot 10^{-3}$	102	0,239	$0,034 \cdot 10^{-3}$	$0,024 \cdot 10^{-3}$
kWh =	3600	1	$367 \cdot 10^3$	860	0,123	0,086
(kpm) =	$9,81 \cdot 10^{-3}$	$2,724 \cdot 10^{-6}$	.	$2,342 \cdot 10^{-3}$	$0,334 \cdot 10^{-6}$	$0,234 \cdot 10^{-6}$
(kcal) =	4,187	$1,163 \cdot 10^{-3}$	427	1	$0,143 \cdot 10^{-3}$	$0,1 \cdot 10^{-3}$
(kg e.p.) =	$29,3 \cdot 10^3$	8,14	$2,99 \cdot 10^6$	7000	1	0,7
(kg e.n.) =	$41,9 \cdot 10^3$	11,6	$4,27 \cdot 10^6$	10000	1,43	1

Navodilo WEC — UNPEDE je zlasti zaradi rigoroznega uvajanja novega merskega sistema enot SI marsikomu težko razumljivo. Saj elektrike praktično nikdar ne merimo v joulih (J), temveč jo bomo po vsej verjetnosti še nadalje merili v kilowatt-urah (kWh), čeprav je ta enota samo „izjemno dopustna“. Vse drugo, danes še čisto uporabljene enote za energijo, so pa izven sistema SI in bi jih morali po zakonu opustiti.

V tabeli 1 je navedenih le šest pri nas najpogostejše uporabljenih merskih enot za energijo z ustreznimi fizikalnimi oziroma teoretičnimi ekvivalenti za preračunavanje. Pri tem so enote izven sistema SI navedene v oklepajih. Ker smo bili navajeni, da pod določeno mersko enoto razumemo določeno obliko energije (npr. pod kWh električno energijo, pod kcal toplotno energijo itd.) je treba pomniti, da fizikalni, oziroma teoretični ekvivalenti ne upoštevajo prav nobenih tehnoloških omejitev pri transformacijah. To pomeni, da za njimi stoji idealno pretvarjanje ene vste energije v drugo. Če bomo še nadalje merili električno energijo v kWh, medtem ko bomo energijo, nakopičeno v gorivih, merili v KJ ali MJ, pomeni da je brez vsakih tehničnih omejitev skladno s tabelo $1 \text{ kWh} = 3600 \text{ KJ} = 3,6 \text{ MJ}$ ali bolj enostavno napisano $1 \text{ KJ elektrike} = 1 \text{ KJ goriva}$. To bi seveda smeli z isto pravico napisati tudi $1 \text{ kWh elektrike} = 1 \text{ kWh goriva}$.

Energijo, skrito v gorivih, energetiki še danes radi merijo v kilogramih (oziroma to-

nah) ekvivalentnega premoga ali v kilogramih (oziroma tonah) ekvivalentne nafte. Ti dve merski enoti pa nista bili v svetu nikdar enotno definirani. V tabeli 1 je upoštevana definicija nemško govorečih dežel, ki je enaka tej v Sovjetski zvezi in pri nas. Angleško-francoska okrajšava za ekvivalent premoga je ec, medtem ko se pri nas uveljavlja okrajšava e.p. oziroma v naših zveznih statistikah EU. V Nemčiji se za isto enoto uporablja okrajšava SKE, v Sovjetski zvezi pa Y.T. Angleško-francoska okrajšava za ekvivalent nafte je ep, naša pa e.n.

Medtem ko lahko iz tabele 1 razberemo, da je $1 \text{ kg e.p.} = 0,7 \text{ kg e.n.}$, velja npr. v Franciji $1 \text{ kg e.p.} = 0,667 \text{ kg e.n.}$, v ZDA $1 \text{ kg e.p.} = 0,64 \text{ kg e.n.}$, na Japonskem $1 \text{ kg e.p.} = 0,73 \text{ kg e.n.}$ itd. Zato naj bi bralca tega navodila ne moti, da pri pretvarjanju t.e.p. v mednarodni merski sistem enot ni bilo upoštevano po tabeli 1, da je $1 \text{ kg e.p.} = 8,14 \text{ kWh}$, temveč samo $7,8 \text{ kWh}$. Tako lahko skladno z navedbo navodila WEC — UNPEDE zapišemo:

$3000 \text{ kWh (elektrike)} = 1 \text{ t e.p.} = 7.800 \text{ kWh (goriva)}$ ali

$1 \text{ kWh elektrike} = 2,6 \text{ kWh goriva}$

$1 \text{ KJ elektrike} = 2,6 \text{ KJ goriva}$

in kar predstavlja najpomembnejše sporočilo tega mednarodnega dokumenta.

Koeficientu ekvivalence, kot je 2,6 pravijo pri nas termični (lahko bi mu rekli tudi tehnološki) ekvivalent, ker je z njim upoštevana potrebna količina goriva za proizvodnjo

1 kWh v termoelektrarnah in s tem goriva na nivoju primarnih energij. Logično bi bilo, da bi tudi za proizvodnjo iz hidroelektrarn upoštevali isti ekvivalent. Saj je kilowattura iz hidroelektrarne enaka tisti iz termoelektrarne oziroma hidroelektrarno bi lahko preprosto zamenjali s termoelektrarno. Prav tu pa naletimo na različen pristop pri bilanciranju energij:

Medtem ko v deželah OECD sicer dokaj enodušno priznavajo, da je pri proizvodnji logično predpostavljati ekvivalenco (približno) 1 kWh elektrike = 2,6 kWh goriva, pri električnem bilanciranju izhajajo iz nivoja uporabnih, oziroma končnih oblik energije in največkrat za vso električno energijo (ki jo obravnavajo povsem ločeno od goriv v neelektrične namene — P. Ailleret nam to pri-

poroča!) uporabljajo fizikalno ekvivalenco (1 kWh elektrike = 1 kWh goriva), kar predstavlja vidno nedoslednost. Statistiki pri OZN nasprotno jemljejo fizikalno ekvivalenco samo za proizvodnjo elektrike iz hidroelektrarn, jedrskih elektrarn in geotermičnih elektrarn. Tudi v naših študijah in v republiških statistikah se za hidroenergijo uporablja (samo zanj!) fizikalna ekvivalenca v obliki 1 kWh = 0,123 kg e.p. (pri kurilnosti premoga 29300 kJ/kg), ki njo lahko tudi razberemo iz tabele 1. Slednje bi lahko zapisali tudi 1 kWh elektrike = 1 kWh goriva ali 1 kJ elektrike = 1 kJ goriva.

Izbira ene ali druge metode ne spreminja samo globalnega nivoja porabe energije, temveč tudi realno mesto elektrike v zadovoljevanju potreb po energiji. Saj je velika razlika, če upoštevamo, da je 1 kWh elektrike = 1 kWh goriva ali pa kot zahteva navodilo WEC — UNPEDE, da je 1 kWh elektrike = 2,6 kWh goriva.

Ti dve ekvivalenci pa lahko tudi drugače zapišemo:

1 kWh = 3,6 MJ (po tabeli 1)

in

1 kWh = $2,6 \times 3,6 \approx 9,4$ MJ

Pri tem seveda ob enoti kWh mislimo na elektriko, ob enoti MJ pa na goriva.

Fizik se s takim dualizmom v gledanju težko sprijazni, saj po vsej logiki lahko vztraja pri trditvi, da energija, dobavljena s 1000 wattov v 3600 sekundah (= 1 kWh), predstavlja $3,6 \cdot 10^6$ vatt x sekund, to se pravi povsem natanko 3,6 MJ, skladno samo z definicijo joula. Z druge strani se večje natančnosti v številkah navajeni statistik čudi, da energetiki iščejo neko „sumljivo“ ekvivalenco, ki se sploh ne ujema (pri hidroelektrarnah) ali se le deloma ujema (pri termoelektrarnah) z energijskimi izkoristki (učinkovitostmi) pri transformacijah primarnih virov v elektriko. Zato se marsikdo nagiba k odklonilnemu stališču do obravnavane ga navodila WEC — UNPEDE.

Fizika nas res uči, da se po uporabi vse oblike energije končujejo v toploti, degradirani do temperature okolice. To pa še ni zadosten razlog, da bi tako gledanje prenašali na vso energetiko. Razmišljanje v tem smislu je sicer izjemoma tudi opravičljivo, če bi naš npr. zanimalo dviganje temperature vse Zemlje oziroma njene atmosfere. Saj je lahko opravičljivo tudi seštevanje ton premoga in ton krompirja, če nas zanima mehansko obremenjevanje vozila ob transportu premoga skupaj s krompirjem. Seštevanje kilojoulov

lov premoga in kilojoulov krompirja je povsem nesmiselno, ker gre za heterogeni dobrini, ki ju ni moč zamenjevati. Potemtakem je smiselno iskati skupno merilo (odvisno od problema) le pri dobrinah, ki jih lahko zamenjujemo. Goriva pa lahko v mnogih primerih zamenjujemo z elektriko.

Vsekakor se je treba zavedati, da energetiki izdelujejo energetske bilance zato, da bi dobili tisti, ki so odgovorni za energetske politike, dobro osnovo za odločanje. Pri tem gre za to, ali bi morali razvijati eno ali drugo obliko energije, kar pomeni, da bi v perspektivi zamenjali eno energijo z drugo, da bi npr. nadomestili nafto s premogom ali elektriko itd. Drugače povedano: problem, na katerega odgovarjajo energetske bilance, je problem substitucij. Zato je treba ponderirati količine heterogenih energijskih virov z njihovimi substitucijskimi vrednostmi: koliko ton premoga lahko nadomesti eno tona nafte, koliko gramov nafte nadomesti 1 kWh elektrike?

Res je sicer, da substitucijski koeficienti ali koeficienti ekvivalence niso vedno isti: spreminjajo se glede na uporabo in so odvisni tudi od strukture nacionalnih gospodarstev in od stopnje razvoja. Zato se je treba dogovoriti za neke aproksimativne vrednosti. Toda odreči se substitucijskim koeficientom, ker jih trenutno ni moč dovolj točno oceniti, in bilance opirati na neke koeficiente, ki jih fizika točno definira, ki pa nimajo nobene zveze s postavljenim problemom, po mnenju M. Boiteuxja, direktorja Electricite de France (EdF), pomeni „posnemati znamenitega pijanca, ki je ponoči zgubil svoj vžigalnik na temni strani ulice in ga vztrajno išče pod ulično svetilko — ker se le tam dovolj vidi...“.

Potemtakem za energetika 1 kWh normalno ni enaka 3,6 MJ, temveč $2,6 \times 3,6 \approx 9,4$ MJ. Pri proizvodnji je namreč treba (glej tabelo!) $2,6 \times 0,086 = 0,224$ kg = 224 g nafte (kurilnosti 41,9 MJ/kg) za ustvarjanje 1 kWh. V teh okoliščinah bo količina urana ali hidroenergije, ki dopušča ustvarjanje 1 kWh, računana tudi z 9,4 MJ, ker pač nadomesti 9,4 MJ nafte.

Še bolj bi ga polomili, če bi na nivoju porabe predpostavljali, da je 1 kWh = 3,6 MJ. Saj se tu pas substitucij širi kar med 4 in 40 MJ z vidno koncentracijo med 7 in 11 MJ (po navodilu WEC — UNPEDE med $7/3,6 \approx 2$ in $11/3,6 \approx 3$). Tudi tu se je pač treba odločiti za neko številko in ker ne bi bilo preveč razumno zatekati se k teoretični vrednosti 3,6, zaradi pomanjkljivega znanja, katero številko med 7 in 11 bi izbrali.

Poglejmo še, kako na goriva oziroma na gorilne procese in na elektriko gleda praktična termodinamika, ki je uvedla fizikom neznana pojma „eksergija“ in „anergija“.

Energija je samo toliko vredna, kolikor se da prevajati iz ene svojih oblik v drugo. Maksimalno delo, ki ga dobimo iz neke energije, se imenuje eksergija. Za tehniko je torej le eksergija tisti del energije, ki ima vrednost. Energija brez eksergije je brez praktične vrednosti. Eksergija se bistveno razlikuje od energije po tem, da vsota vseh energij v zaključnem sistemu ni konstantna. Vsak nepovrčljiv proces zmanjša eksergijo sistema.

Kurilni procesi zahtevajo energijo z natančno določenim delom tudi brez eksergijske energije. Ta energija je kurilnim procesom prav tako potrebna kakor eksergija in njena vloga nima v ničemer manjšega pomena kakor vloga eksergije. Sama brez eksergijska energija pa ni sposobna opravljati dela. Pokojni slovenski profesor Zoran Rant (1904-1972) ji je dal ime anergija. Toda medtem ko je za termodinamične delovne procese pomembna zgolj eksergija in je anergija le nezaželen balast, zahtevajo kurilni procesi obe vrsti energije oziroma kurilnim procesom je treba dovajati „zmes“ eksergije in anergije, kot se je izražal prof. Rant.

Npr. eksergija toplote Q na temperaturnem nivoju T in ob temperaturi okolice T_0 (obe temperaturi merjeni v kelvinih!) znaša

$$\text{formula} \quad Q = \frac{T - T_0}{T}$$

kjer je

$$\text{formula} \quad \frac{T - T_0}{T}$$

tzv. Carnotov faktor. Eksergija toplote Q je torej tem večja, čim večja je temperaturna razlika $T - T_0$. Ostanek toplote

$$\text{formula} \quad Q = \frac{T_0}{T}$$

predstavlja anergijo, ki je brez vrednosti. Če doseže $T = T_0$, očitno ves eksergijski del toplote skopni in toplotna množina Q popolnoma degradira v anergijo. Nazorno povedano: v 100 litrih vode pri 20°C je fizikalno gledano nakopičena veliko večja količina energije kot v 1 litru vrele vode. Toda le v 1 litru vrele vode si lahko skuhamo jajce...

Z druge strani je pa električna energija čista eksergija in zato več vredna kot energija, skrita v gorivih. Zato je tudi povsem zgrešeno prepričanje, da v toplarniških termoelektrarnah na posebno ekonomičen način proizvajamo elektriko oziroma da v njih posebno varčno izrabljamo goriva.

Praktična termodinamika vsekakor v skladu z drugim glavnim zakonom termodinamike vrednoti razne oblike energije glede na njihovo uporabljivost, kar je fiziki bolj ali manj tuje. Za praktično termodinamiko torej ni pomembna samo kvantiteta, temveč tudi kvaliteta energije.

Po mnenju že omenjenega M. Boiteuxja je v energetiko padlo seme kasnejših nesporazumov že takrat, ko so se elektrotehniki odločili, da bodo svoje proizvode, uporabljive praktično brez izgub, merili direktno z energetske veličinami. Če bi množine električne energije v energetske sistemih izražali s posebno enoto, ki bi ji rekli npr. „elektra“, bi nikogar ne motilo, če bi dejali, da „elektra“ znaša 9,4 MJ, čeprav bi bila njena fizikalna vrednost na sponkah generatorja enaka 3,6 MJ. Spontano bi namreč ločevali mersko enoto „elektra“ vira, ki je elektrika, od joulov njenega energetskega prispevka v bilancah.

Ker pa ni več povratka v sivo preteklost, si je treba enkrat za vselej zapomniti, da sta kWh goriva in kWh elektrike tako heterogeni veličini kot tona premoga in tona diamantov. Zato ju je absurdno neposredno seštevati. Če hočemo izdelati smiselne bilance kot podlage za energetske politike, je treba vsakemu teh kWh pripisati koeficient ekvivalence glede na njihovo zamenljivost.

Potemtakem gre pri reševanju problema ekvivalence med elektriko in gorivi pravzaprav za premagovanje nekih psiholoških pregrad, ki so jih postavili z ene strani fiziki, z druge pa statistiki. Po prepričanju Pierra Aillereta, kateremu so bili (v pismu z dne) 19. maja 1983) predočeni v Jugoslaviji uporabljeni koeficienti ekvivalence, „je za premagovanje teh psiholoških pregrad treba vztrajati pri zahtevi, da dobimo celovit pregled vseh energetskih možnosti, kar vključuje raziskave, kako lahko eno energijo, bolj deficitarno ali dražjo, zamenjujemo z drugo. Od tod zanimanje za proučevanje substitucij, npr. termoeenergije s hidroenergijo.“

Pripravljenost po strokovni razlagi Navodil WEC UNIPER DE.

Marjan Brinar

Usoden plaz v Brišah

Industrija gradbenega materiala — IGM Zagorje, že nekaj let pridobiva apnenec v kamnolomu Lipovica v Brišah, v krajevni skupnosti Mlinše — Kolovrat v Zagorju ob Savi, za svoj obrat apnenec pri zagorski železniški postaji. Jalovino iz tega kamnoloma so odlagali v neposredni bližini. Dne 10. aprila 1985 pa se je sprožil na odlagališču jalovine plaz. Porušil je stanovanjsko hišo in gospodarsko poslopje Janeza Kneza, rudarja — kopača, zaposlenega v jami Kisovec, tozdr Rudnik Zagorje. Ob tem je izgubila življenje gospodinja Marija Knez. Zasuta je bila cesta, prekinjene so bile telefonske in električne zveze, na kmetiji je poginilo deset glav živine. Preiskava o vzrokih in odgovornostih je v teku.

Po nesreči so stopili takoj v akcijo vsak na svojem področju — občinski štab civilne zaštite, svet za LO in DS, komite za SLO in DS, Izvršni svet občine, gasilci, milica, zdravstvena in veterinarska služba, krajan, delavci IGM, rudarji, RGD — tozdr Avtoprevoz Zasavje s svojo transportno mehanizacijo in drugi.

Ker je plaz ogrozil tudi ostale objekte v tej okolici, so krajane evakuirali. Prizadetim družinam so dali na voljo prikolice delovnih organizacij. Družini Knez so takoj priskočili na pomoč, saj je ostala brez vsega. Pomoč so nudili IGM, občina Zagorje, Občinski svet Zveze sindikatov, socialno skrbstvo, pri občinskem odboru Rdečega križa pa so ustanovili na pobudo SZDL sklad za pomoč družini Knez. Izredno so se izkazali tudi zagorski rudarji, saj so v zelo kratkem času spontano zbrali večji znesek denarne pomoči za svojega hudo prizadetega delovnega tovariša.

Takoj so pristopili tudi k sanaciji plazu. Hitro so usposobili cesto, odstranili jalovino okoli stanovanjskih in gospodarskih objektov. V KS so se razmere nekoliko zaostriale, vendar je prevladalo mnenje, da mora IGM s proizvodnjo apna nadaljevati, saj oskrbuje z njim določen del industrije. IGM pa ima tudi pomembno mesto v zagorskem gospodarstvu. Na obstoječem jalovišču ni več dovoljeno odlagati jalovine. Začasno jo odlagajo neposredno v kamnolomu, dokler ne bodo realizirali dolgoročne rešitve.

Delo Društva invalidov Hrastnik

Letos Društvo invalidov Hrastnik ne bo imelo letne konference, zato bi radi s tem prispevkom članke društva, organizacije združenega dela in občane seznanili z dosežki in delom. V društvu je včlanjenih 506 članov invalidov, vendar jih je še vedno nekaj izven našega društva. Zato si bomo prizadevali, da tudi te v kar največjem številu vključimo v svoje vrste. V društvu je precej težjih invalidov, katerim se bomo v bodoče bolj posvečali kot doslej. Moramo pa tudi poudariti, da je bolj malo finančnih sredstev. Lani je društvo financiralo poseben socialni program, katerega vrednost je znašala 190.000 dinarjev, za šport in rekreacijo pa je bilo namenjeno 60.000 dinarjev. Ena izmed glavnih nalog društva je skrb za zdravje in boljše delovne pogoje, saj je le-to porok za zmanjševanje invalidnosti. To pa bi morala biti tudi vsakodnevna skrb delovnih organizacij. Ohrabrujoča je ugotovitev, da je vse manj pritožb delovnih invalidov o nepravilnem razporejanju na dela in naloge, manj je

tudi pritožb pri odmeri razlike osebnega dohodka zaradi invalidnosti. Še nekaj let nazaj je bil to zelo pereč problem invalidov, kaže pa, da se stvari le urejajo v obojestransko zadovoljstvo.

Ob novem letu smo obdarili 25 naših najbolj socialno ogroženih članov. To so nam omogočile organizacije združenega dela, pa tudi posamezniki, zato se jim prav iskreno zahvaljujemo. Seveda pa ob društveni dejavnosti ne smemo prezreti naših poverjenikov, saj imajo prav ti zelo veliko zasluga za uspešno delo društva. V bodoče smo si zastavili zelo obširen program športno rekreativne dejavnosti, ki jo bomo izvajali v okviru regije ZASAVJE — POSAVJE, to pomeni množično rekreacijo in tekmovalni šport. Ob koncu bi še opozorili, da ima naše društvo uradne ure vsako sredo v tednu od 16. do 18. ure. Želimo, da bi se v naše društvene dejavnosti vključilo kar največ invalidov.

Mirko Pokelšek

Posvetovanja, simpoziji, razstave

V dneh od 25. do 27. aprila je potekalo v Biogradu (n/m) II. posvetovanje na temo: Energetika v pogojih stabilizacije gospodarstva. Organizator je bila Zveza energetikov Zagreb. Šlo je za izmenjavo izkušenj v ekonomiki izgradnje, vodenje obratov in vzdrževanje vseh vrst energetskih naprav ob koriščenju najnovejših dosežkov znanosti in tehnike na tem področju.

Od 9. do 16. junija bo v Birminghamu — Velika Britanija, mednarodna rudarska razstava. ZRGMIT Slovenije in Jugoslavije organizira skupinski obisk zainteresiranih

ozdov in organizacij.

Od 20. do 23. maja 1985 bo v Titovem Velenju šesti simpozij za mehaniko hribin in podzemna dela. Pokrovitelj je Izvršni svet SR Slovenije, organizira pa ga Jugoslovansko društvo za mehaniko hribin in podzemna dela, REK FLL, Titovo Velenje, Geološki zavod Ljubljana in Institut za matematiko, fiziko in mehaniko Univerze Edvarda Karmelja v Ljubljani. Glavna tema tega simpozija bo: Geomehanski problemi pri pridobivanju mineralnih surovin in izrab energetskih virov.

Kisovčani so praznovali

Krajanje krajevnih skupnosti Kisovec — Loke v zagorski občini so tudi letošnji krajevni praznik praznovali kar najslovesneje, ustvarjalno in delovno.

Za krajevni praznik so si izbrali dan, ko je leta 1943 odšla v NOV večja skupina občanov. Letošnje praznovanje je trajalo od 15. do 30. aprila. Znano je, da so krajanje Kisovca — Loke zelo zagnani pri delu. Rezultati so večini tudi znani. Kraj se je v zadnjih letih neverjetno razvil. Postavili so nove industrijske obrate, stanovanjske bloke, gostišča, športne prostore itd. V okviru letošnjega praznovanja pa so odprli nov otroški vrtec, in to iz krajevnega samoprispevka.

Vanj se je vključilo 70 otrok. Ni dolgo tega, ko so odprli tudi športni dom ob novem športnem stadionu nad Kisovcem. V domu imajo svoje prostore poleg nogometašev tudi člani strelske družine. Zimsko športno središče Marela pa je že dolgo znano in vsako leto ga izpopolnjujejo in obnavljajo.

V zadnjih letih so uredili marsikaj tudi na komunalnem področju — ceste, kanalizacijo, telefonske zveze, pitno vodo itd. Imajo pa seveda v načrtu še mnogo del, predvsem na področju stanovanjske izgradnje. Ker Kisovčane dobro poznamo, lahko verjamemo, da bodo tudi v bodoče nadaljevali z delom tako uspešno kot doslej.

Kurirčkova pošta — tradicionalna akcija slovenskih pionirjev

Občinske organizacije — sveti za delo s pionirji pri občinski ZPM so tudi letos pripravili široke programe aktivnosti v mesecu kurirčkove pošte. Te predstavljajo svojevrstno pionirsko manifestacijo, s katero kažejo svojo pripravljenost ohranjati in razvijati pridobljene vrednote, vzgojno oblikovati patriotizem in utrjevanje ljubezni do domovine. Naj poudarimo, da je vsebina kurirčkove pošte posvečena spominu J. B. Tita, ohranjanju in negovanju revolucionarnih tradicij, 40-letnici osvoboditve in usposabljanju pionirjev za SLO in DS.

Zato povzemamo del programa aktivnosti v mesecu kurirčkove pošte na področju Trbovelj. Trbovlje so vključene v „Štajersko progo Š“. Na pot je odšla 4. marca iz Ormoža. Vseh pet poti se bo združilo 11. maja na zboru pionirjev Jugoslavije v Ljubljani. Kurirčkovo pošto so sprejeli trboveljski pionirji od hrastniških 22. 4. ob 10. uri v Čečah pri domačiji Virk Luka-Benk. Osrednja prireditev je bila 23. aprila ob 16.30 v telovadšču TVD Partizan, predaja kurirčkove pošte zagorskim pionirjem pa je potekala 24. aprila ob 10. uri na Čebinah. Pri organizaciji in izvedbi letošnje kurirčkove pošte so sodelovali pionirji vseh pionirskih odredov OŠ Trbovlje, Svet zveze pionirjev pri ZPM, Občinski štab teritorialne obrambe, OK ZSMS, OK ZRVS, Planinsko društvo Trbovlje, Taborniki odreda Črnega diamanta, lovci, PTT. V marcu, aprilu in maju so bili seznanjeni pionirji s programom in cilji kurirčkove pošte, spremljali so pot Štafete mladosti, urejevali vitrine, razglasne deske itd. 28.

marca je bila občinska pionirska konferenca na temo: Prosti čas mladih, 7. aprila so proslavili svetovni dan zdravja pod geslom „Zdrava mladina — naše največje bogastvo“, 13. aprila so imeli obrambni dan šole z orientacijskimi pohodi. Z reševanjem nalog prve pomoči, požarne varnosti, SLO in DS, praznenje šole itd. Isti dan je potekalo tekmovalanje „Kaj veš o prometu“, od 15. do 18. aprila so čistili okolico šole, 18. aprila je bilo srečanje gledaliških pionirskih in mladinskih skupin Zasavja „Naša beseda“. ZKO je pripravila občinsko revijo otroških pevskih zborov. Dne 20. aprila ob 19. uri je bil sprejem štafete mladosti pred Delavskim domom, 22. aprila so se pionirji srečali s člani Lovske družine Trbovlje. V programu je bilo tudi srečanje pionirjev z borci NOV, pionirji so obiskali spominska obeležja iz NOV, izpeljali so akcijo za dan pionirjev v Dolenjskih Toplicah, pripravili in izpeljali so proslave ob praznikih 27. 4., 1. maju, 9. maju — dan zmage — 40-letnici osvoboditve. Dne 10. maja bo dan PE Ivana Cankarja, od 13. do 17. maja pa bodo odprta vrata PE Tončke Čeč, 10. in 11. maja se bodo udeležili zbora pionirjev Jugoslavije v Ljubljani, 12. maja pa srečanja zasavske in posavske planinske mladine na Kumu.

Sicer pa je bilo v teh mesecih še več drugih prireditev. Pionirji so sodelovali in nastopali ne le v Trbovljah, pač pa tudi v vseh drugih občinskih in krajevnih središčih. Živahnost in delavnost je bila navzoča povsod.

Dr. Ludvik Kramberger — Potrčev nagrajenec

Iz dnevnih časopisov, radia in televizije smo bili seznanjeni, da je 8. aprila skupščina zdravstvene skupnosti Slovenije na predlog posebnega odbora letos prvikrat podelila nagrade in priznanja dr. Jožeta Potrča za leti 1984 in 1985. Podelili so jih ob letošnjem svetovnem dnevu zdravja delavcem ali skupinam delavcev za življenjsko delo ali za izredne dosežke na področju zdravstvenega varstva. Podelili so šest nagrad za l. 1984, sedem priznanj za l. 1984 in tri priznanja za l. 1985.

Prim. dr. Ludvik Kramberger, predstojnik otroškega oddelka Splošne bolnišnice v Trbovljah.

Majsko srečanje 1985

Vsako leto pionirji iz petih bratskih šol organiziramo MAJSKO SREČANJE. Te šole so:

- DJORDJE NATOŠEVIČ iz Novega Sada,
- JORDANOVAC iz Zagreba,
- DJURO JAKŠIČ iz Čuprije,
- MILOŠ RASTOVIČ iz Srba in
- OŠ TRBOVLJE iz Trbovelj.

Letos bo srečanje v Trbovljah, od 23. do 26. maja 1985. Se sprašujete, zakaj? Zato, ker mladi vedno raje sklepamo nova prijateljstva, izmenjujemo znanje in izkušnje ter krepimo bratstvo in enotnost med jugoslovanskimi narodi.

Osrednja prireditev, združena s proslavo dneva mladosti, bo v petek, 24. 5. 1985, ob 16.30 na ploščadi pred Delavskim domom. Vsaka šola bo tam predstavila delček svojih dejavnosti s kulturnim programom.

Srečali se bomo na športnih tekmovanjih v košarki in roketu, šahu in v znanju prometnih predpisov, svoje izkušnje bodo izmenjali mladi hranilničarji, srečali se bodo mlad likovniki in literati. Izdali bomo tudi posebno številko glasila naše šole Črno

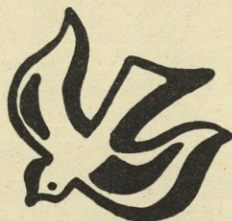
zlatu s prispevki o prijateljstvu, bratstvu, tovarištvu, svobodi, o Titu in o naših srečanjih. Skupaj bomo odšli tudi na pohod na partizanske Vrhe, kjer bodo pionirji sedmih razredov sprejeti v ZSMS.

Za naše prijatelje — goste bomo izdelali priložnostna spominska darila, pripravili različne razstave.

Trboveljčani bomo na srečanje povabili pobratene Lazarevčane.

Potrudili se bomo, da bo majsko srečanje potekalo uspešno, saj srčno želimo še naprej krepiti prijateljstvo in bratstvo med ljudmi.

Pionirji in mladinci
OŠ Trbovlje

Med prvimi Potrčevimi nagrajenci je tudi prim. dr. Ludvik Kramberger, predstojnik otroškega oddelka Splošne bolnišnice v Trbovljah. Menda ni nikogar v naši in sosednjih dolinah, ki tega dolgoletnega zdravnika in človekoljuba ne bi poznal, saj živi in dela z nami 40 let — vso povojno dobo. Po končani osvobodilni vojni se je zaposlil kot splošni zdravnik v takratni rudniški ambulanti na Vodah. Bil je eden redkih zdravnikov, ki so takrat delovali v naših krajih. Takoj po vojni sta bila v tej ambulanti le dva zdravnika — dr. Janez Jenšterle in sedanji nagrajenec.

Za otroškega zdravnika se je specializiral l. 1954 in takoj začel z organizacijo dispanzerske službe za otroke in mladino. Uspelo mu je organizirati celovito pediatrično službo. V utemeljitvi ob podelitvi nagrade je naštetih mnogo nagrajenčevih del, prispevkov ter zaslug k razvoju predporodnega varstva kot prvega v Sloveniji. Uvedel je vrsto novosti v otroškem zdravstvu, varstvu in vzgoji. Vztrajno namreč že dolga leta zagovarja in izvaja načelo, da pediatrija ni le predpisovanje zdravil, ampak kompleksno zdravstveno varstvo, preventiva in kurativa, povezanost zdravnika s šolo, vrtcem, socialno službo in okoljem. Pravi, da je treba za

otrokovo zdravje skrbeti kontinuirano, ne prekinjeno. Prav na tem področju pa je Zaslave nekaj doseglo. Dr. Kramberger torej ni teoretik, pač pa praktik.

Nagrajenca pa poznamo še po nečem. Bil je namreč glavni pobudnik, prepričevalec in vztrajnejši za zgraditev nove otroške bolnišnice v Trbovljah. Ta je bila zgrajena v l. 1961 do 1963 in tega leta tudi odprta. Zgradil jo je po načrtih arh. Marka Župančiča gradbeni odbor pod vodstvom Milana Kožuha.

Nagrajencu veljajo naše najiskrenejše čestitke in najboljše želje. Lahko rečemo, da se je slovenska zdravstvena skupnost pravilno odločila, ko je podelila nagrado dolgoletnemu uspešnemu zdravniku, organizatorju in človekoljubu iz naših vrst.

Hkrati je bil posmrtno nagrajen z enako nagrado dr. Adolf Drolc, doma iz Zagorja, ki pa je domala vso povojno dobo deloval kot zdravnik v JLA, kot strokovnjak v Indiji, od l. 1957 dalje pa v Mariboru. S svojim dolgoletnim delom je mnogo prispeval h kakovostni rasti našega zdravstvenega vstva. Čast, komur čast!

Pred izidom je zadnja knjiga del Mihe Marinka

Še za časa življenja Mihe Marinka, našega rojaka in znanega revolucionarja, se je založba Komunist odločila, da bo izdala njegova izbrana dela. Imenovan je bil poseben odbor, ki je imel nalogo pripraviti izbor del — člankov, govorov itd. za objavo v štirih delih.

Trije zvezki — knjige izbranih del Mihe Marinka so že izšli, deloma še v času njegovega življenja, četrti del pa bo v kratkem izšel pri isti založbi. Z izidom četrtega dela izbranih del bo zaključen izbor iz bogatega družbeno-političnega delovanja Mihe Marinka. V zadnji knjigi so vključeni njegovi govori, razprave in članki od leta 1959 do smrti v letu 1983. Založnica pravi ob izidu knjige, da se je Miha Marinko v tem obdobju najbolj posvečal uresničevanju demokratičnega socialističnega samoupravljanja na vseh ravneh slovenskega družbenega življenja. Iz njegovih prispevkov veje težnja po uveljavitvi in osvoboditvi neposrednega proizvajalca kot samostojne ustvarjalne osebnosti.

Vinko Trinkaus

17. poglavje (nadaljevanje)

Zaboli me. Sestra je tri leta v najhujšem premišljala o fantu, s katerim, kot mi je takrat rekla, nista prišla dalj od poljuba. Morda sta, po mojem odhodu v partizane. Z Breda pa sva se ljubila, govorila je, kako sva ustvarjena drug za drugega, kako ljubi le mene, nikogar drugega. Je bila želja, potreba po maščevanju močnejša od močne ljubezni.

„Z njenim očetom sem pred dnevi govoril. Stari je potrj, hudo mu je, babnici sta ga zmerom po svoje vrteli. Dobričina pa me je imel rad. Zdaj, ko vidi, da je le prišlo naše, Breda pa je v Avstriji, kjer na njegovem domu čaka na povratek, se mu je razkrilo, kako neumno in čudno je ravnala njegova hčer. Kot sem ga razumel, bi rad spravo. Naj bi pozabil. Pretepsti bi jo moral, da bi bila pisana, ona bi prosila, jaz bi nekaj časa trmoglavil, potlej pa bi se pobotala.“

„To boš napravil?“ se je prestrašila Breda.

Nemočno zakrilim z rokami, stokam, ko še nisem povsem trden, da bom res tako ravnal. Kaj če se nenadno pojavi Breda, me obišče, samega, spomnil se bom vsega lepega, si zaželel, da bi se spet ljubila. Potlej, potlej ... O, kako je to hudičevo. V mislih vse obsojaš, čutiš pa drugače. Mika te lepo, tako močno, da na obzire pozabiš?

Večerjava. Krožnika na mizi, iz katerih se kadi, pogleda, spomini, vse to vnese v kuhinjo nekaj domačnosti. Tako bo slej ko prej z mano, pomislim. Žena, potlej otroci. Življenje bo po trpljenju, tolikih smrtih spet steklo po prejšnjih tirnicah. Le nekoliko drugače. Katera mi bo sedela naproti?

O tem sem zadnje dni veliko premišljal. Na sestankih sem srečal dekleta, na cesti, tudi na prvem mitingu, ko sem čutil, da jih je toliko želelo plesati z mano. Želele so tudi več. Bal sem se začeti, bal, da bi se zapletlo in bi se potlej moral oženiti s prvo, ki bi me zamikala. Nekaj stvari sem moral še razčistiti, dognati, kako je z mano, kako močni so spomini, ljubezni, ki se niso končale, ampak le prekinile.

Ida spelje pogovor na Dančija, obisk. Gledam jo, kako ima napeta, krhka lica. Ne vprašujem, ampak slutim, da se je v kratkem zredila vsaj za deset kilogramov, da je zato koža videti tako nežna, prosojna, blede, kar daje sestri poduhovljen izraz. Zbojim se, da bi bila dolga vožnja prenaporna, pa ji obzirno dopovedujem, naj še počaka, da bo morda Danči prišel domov. Slutim, da so moji ugovori preiščani, njena želja, da bi videla fanta, premočna, da bi jo odvrnil od želje, da se pelje na obisk.

Po štirih letih

Naslednji dan stopi v mojo pisarno Suhi. Nobene partizanske oznake ni opaziti na njem. Oblečen v svetlo sivo obleko, s kravat, še zmerom zelo suh v lica, z izrazitejšo podolžno gubo, blede. S krhkim smehom učinkuje nekoliko trpko. Oči se mu za hip zaiskrijo, vesel je, ker me vidi. Stisk roke pa je že drugačen, kot bi se tega privadil v mesecu po osvoboditvi: ne premočan, ne prenežen, kot bi izražal iskrenost in zadržanost obenem.

„Pa sva se le srečala,“ veselo vzklikne Suhi in me ocenjujoče pogleduje.

„Nisva partizanila daleč narazen, a se najine poti niso križale. Kako se vživljal v svobodo?“

„Lažje kot v vojno,“ se posmejem, kar razpoložim še Suhega.

„Obiskal sem te, da te vidim in se pogovorim s tabo, kdaj boš prevzel sekretarstvo komiteja v Zagorju?“

Osupel ga gledam, kako se samovšečno smehlja, prepričan, kako prijetno me je presenetil. Tega nisem pričakoval, že res, prijetno mi pa ni. V svoje delo sem se že zivil. Ni bilo pretežko, z ravnateljem sva se dobro razumela, sestankov sem imel tudi toliko, da mi ni bilo dolgčas. In nenadno naj bi se prestavil na komite, občino, kar je bilo vse prepleteno? Ni me mikalo. Za sekretarja sem se počutil še premladega, če bo potrebno, pozneje, bom sprejel. Vse okrog oblasti pa mi je bilo neznano. In ni me mikalo. Kaj bi v tem? Potrebo toliko, sredstev nobenih. In zapleteno. Povrh, to je zahtevalo delo od jutra do poznega večera. Štiri leta mladosti sem preživel trdo, malo je bilo veselja, skoraj nič mladostniškega. Nekaj pravice zase pa tudi imam, sem naglo premišljal.

„Suhi, ne morem sprejeti,“ nekam stežka povem. Ne, ker bi cincal, ampak ni bilo v navadi, da bi se branili, če so nam ukazali, povedali, da je tak sklep vodstva. Sprejemali smo kot nujo, nismo premišljali, oklevali. „Zato nisem sposoben. Saj delam. V petih organizacijah. V eni sem predsednik, v drugi sekretar. Tudi v komiteju. Pozneje, ko se bolj vpeljem, spoznam, če bo potreba in bo do ugotovili, da sem sposoben.“

Imela sva dolg, trd pogovor, ko sem vztrajal pri svoji prvi odločitvi in najbrž močno razočaral Suhega. Hladno se je poslovil, pozabil mi je seči v roko, ni omenil, da se vidi. Meni pa je odleglo. Pri rudniku sem se počutil trdno, tudi dobro. Knapje me mlade, ko še nisem bil dober kopač, ne bi priznali za enakega. Moja partizanščina, to, da sem bil komisar, je odtehtalo, da so me kar poslušali. Saj so si mislili svoje, niso verjeli vsemu, kar sem govoril, a smo kar dobro shajali. Tega nisem želel zavreči. Vsaj tako dolgo ne, dokler se bom lahko upiral. Če bi Suhi zelo pritiskal, zagrozil s partijsko kaznijo, bi klonil.

Ida ni mogla strpeti v Zagorju. Kot bi bila zanjo svoboda brez Dančija polovična. Tako zavzeto je vztrajala, da smo ji hitro prikrbeli potrdila in vzburjena, ker ni vedela, kaj bi lahko nesla s sabo, se je odpeljala v Vojvodino. Brez nje je bilo v stanovanju dolgočasno. Navadil sem se na klepet, na gibanja, čutil sem bližino človeka, ki sem ga imel rad.

Zvečer je še posebej pusto. Zaspali ne bi mogli, ubadam se z brošuro, ki sem jo dobil

na sestanku komiteja. Georgij Dimitrov: „Fašizem in delavski razred“. Ni pretežno, razumem večino, kar piše, ni pa zanimivo.

Na šibko trkanje zakličem, da je odklenjeno, vendar se vrata ne odprejo. Ko znova zasllišim trkanje, stopim k vratom in jih odprem. Ne morem verjeti. Luč iz kuhinje osvetli Bredo, ki otrpla stoji pred vrati in me gleda. Oči ima prestrašeno razširjene, čaka, kaj bom napravil. Tudi jaz jo zbežam le gledam in ne vem, kaj bi napravil.

„Lahko vstopim?“ z drhtavim glasom, ki se lomi v bolečini, vpraša Breda.

„Lahko,“ olajšano odvrnem in ji z roko kažem, naj vstopi.

Bala se je, da jo bom pognal, me prešine. Zato je čakala, ni upala odpreti vrat. Gledam jo in čutim, kako vznemirljivo drhtim. Tako je kot včasih, pred sestankom, ko je kot željeno bitje Breda stopila iz teme. Le z njo, z nobeno drugo, ni bilo tako vznemirljivo. O, madona, tiho zakolnem in bolečina se razlije v meni. Kako bom s tem?

Gledam jo in premišljam, koliko se je spremenila v teh dolgih štirih letih. Njen obraz je prijetno ogorel od sonca, dobil je bolj zrele poteze. Kot bi v tem času dozorel, dobil najlepšo, najbolj vznemirljivo obliko. Breda je iz neugnanega dekleta prerasla v zrelo žensko. Obblečena je lahkotno, bleščeče, skoraj preveč kričavo. Vendar, obleka, bluza na njej učinkujejo živo, sproščeno, kot bi se igrive barve med seboj teple, plesale in kazale na nemir telesa. Moje opazovanje, molk, jo prestraši, da vse bolj zbegano strmi vame. Čaka na moje besede, a jaz jo le ogledujem.

„Nisem strpela“ na avstrijskem. Vrnila sem se,“ z drhtavim, bolečim glasom pripoveduje Breda. Nesrečne oči milo prosijo za razumevanje. „Tako močno se mi je stožilo po naši dolini, da sem se vrnila.“

„Ja, zdaj je še težko, vendar ljudje so videti kar srečni. So vsaj na svojem in nič več jim ni treba trepetati pred nemškim nasiljem.“

To povem ostro, očitajoče. Bredino izmikanje, da se je vrnila, ker je pač raje pri nas kot na Avstrijskem, me užali. Ni bilo samo to. Med naju se je zarezalo drugo, težje. Gledam jo neizprosno, ne menim se za njeno bolečino, prijazen pogled, ki se sili v nasmeš.

„Za onega si slišal,“ nesrečna zastoka Breda. „To sem napravila zaradi prevelike užaljenosti in brezupa. Norela sem od bolečine, ker si odšel in me pustil samo.“

„Breda, še zdaj nisi spoznala, da je bila to moja dolžnost? Saj me je bilo strah, nisem šel rad, tudi brez slovesa od tebe, bi mi bilo dovolj težko. Bil sem poklican, moral sem, ni mi žal. Še zdaj tega ne razumeš?“

Neodločno je prikimala. Polile so jo solze. Tiho je ihtela.

„Nekateri bolj čutimo, kot premišljamo. V nas je tako močno, da se hitro odločamo. Ne premislamo dovolj, in potlej nam je žal. Slavko, oprusti mi moje neumnosti. Zelo mi je žal, vse bom popravila.“

Človek ni streha, da bi ga lahko popravil in bi bilo spet vse dobro, me prešine. Streha nima spomina, ne čuti, človeka pa spremlja dobro in slabo. Toliko dalj, kolikor močnejše je. Moje razočaranje in bolečina pa sta bili veliki. To čutim, ko gledam Bredo. Kako je lepa, kako lepo je bilo z njo, rad bi jo

objel, ljubil, pa ne morem. Preveč razočaranj in bolečin se je nasledlo vame, da bi lahko pozabil. Žgejo me, da ne napravim, kar si želi Breda, kar si — če bi lahko odmisli razočaranje — želim tudi sam.

„Tebi so najbrž pripovedovali le o nemškem soldatu, zadržem Prusu, nacistu, ki želi pobijati Slovence. Walter ni bil tak. Bil je proti vojni, tudi Hitlerja ni imel rad. Če odračunaš, da je bil tujec, kar dober človek,“ začne razlagati Breda. Razživi se v pripovedovanju, najhujši strah in zadrega izginjata. „Tako je pač bilo. Nikar mi ne skušaj lagati, da ti nisi imel ta čas nobenega dekleta. Zame jih ni. Pozabiva ta štiri leta, kot bi bila en sam dan. Včeraj sva se sprla, danes se pobotajva. Velikokrat sva to že napravila.“

Vidim, čvrsto verjame v to možnost. Sčasoma, posebej proti koncu vojne, si je začela izmišljati možnosti, kako bi se spet ljubila. Svojo krivdo je zmanjševala, upravičevala jo je tudi z vojakom, ki ni bil zadržan nacist. Dopovedovala si je, da tudi jaz nisem bil popolnoma zvest in tako se njena krivda manjša. S kesanjem, obljubo, zlasti, ker ve, kako sem jo ljubil, z novo ljubeznijo bo to popravila.

„Zakaj si potlej pustila tega Nemca, če je kar dober človek? Ni ti bil zoprni, ni slab, povrh tega, kot sem slišal, ima veliko kmetijo. Šla si na njegov dom, da se poročita. Kaj se je zgodilo, da si spremenila odločitev, ki si jo kuhala štiri leta?“

Breda, ki je bila vaideti že precej zbrana, vse bolj podjetna, je ob mojih vprašanjih zardela. Glavo je počasi povešala na prsi, pogled se ji je sramežljivo skazil.

„Padel je. Proti koncu vojne,“ je izdahnila, vendar ne z bolečino.

„Razumem. Padel je, ni ga več in ti si se vrnila.“

„Ni tako, dobro veš,“ je ogorčena kriknila Breda in me užaljeno pogledala.

„Oba veva, kako sva se ljubila, kako drug brez drugega nisva mogla. To se samo nadaljuje, ne glede na druge. Vrnila sem se, strašno mi je žal. Rada bi živela s tabo, tudi če me zaničuješ, če me boš pretepal, kazal prezir. Nekaj ljubezni je kljub vsemu ostalo. Morda se sčasoma povrne, vsa. Zato sem se vrnila. Lahko bi ostala. Njegovi starši me niso pustili nazaj.“

Spet je nekoliko samozavestnejša. Gleda me z velikim upanjem v oči. Tudi milo prosi, čaka na moj nasmeš, en sam gib roke, ki bi po njenem vse odrešil. Čutim, da ne morem. Kljub bolečini in silni želji, da bi jo objel, poljubljal, da bi se ljubila.

Ne, ni mogoče vsega odmisli, pozabiti, se mi razkrije. Sem le občutljiv. Naposled, tudi jaz bi lahko čakal na konec vojne, kot so nekateri. Naj z Nemci opravijo veliki, mi čakajmo, saj posameznik med milijoni nič ne pomeni. Za enega to drži, za človeštvo je pa poguba. Nikoli nisem do kraja poteptal svojega ponosa, se uklonil, če sem imel izbiro, in se tudi zdaj ne bom. Prav, da je prišla. Dodala je to, kar je bilo še neizoblikovano, pomagala je k dokončni odločitvi.

„Prvo, kar ti moram povedati in sem nosil s sabo vsa ta leta — tvojo izdajo najine ljubezni. Razumel bi, če bi se maščevala, ker sem se spozabil z drugim dekletom. Ti pa veš, zakaj smo takrat šli v partizane. Ni ti šlo niti samo za fanta, da bi umazala najino

ljubezen. Hotela si me prizadeti, umazala si to, za kar sem odšel v gozd, da bi se boril. Nalašč — z Nemcem. To si mi povedala, to si napravila. Vem, želela si me kar najbolj prizadeti, osramotiti. Kako je to bolelo moje starše, ki so umrli v koncentracijskem taborišču. Pozabila si, da si Slovenka. Zaradi maščevanja si hotela postati Nemka, roditi Nemce...“

„Ni reš. Ti ne razumeš,“ je obupana kriknila Breda in se hotela pognati vame. Razkrečila je prste, videl sem nohte. Bil sem pripravljen, da udarim, a se je umirila. „Vse je bilo iz brezupa, ker si me pustil samo in ti ni bilo mar zame.“

„Zakaj nisi prišla za mano, če ti res toliko pomenim? Dvainštiridesetega je bilo v partizanih že precej deklet. Če si se bala smrti, bi čakala. Če nisi mogla brez fanta, zakaj ravno nemškega soldata? Breda, ti nisi želela, nisi sposobna biti z mano v hudem. Le v lepem. Misliš na ljubljenje, kako ti bo lepše, hudemu se skušaš izogniti, tudi če izdaš svoj rod. Ti bom povedal primer, prav zdajle se mi je razkrila velika razlika. Spomladi dvainštiridesetega sem bil ranjen in sem se zatekel k družini, ki je podpirala partizane. Tam so me hranili, pozdravili. Pa se je namerilo, da so sina, edinca, odkrili, na gestapu se je zlomil in pristal na izdajo in sodelovanje z Nemci. Odkrili smo ga, ustrelili. To smo sporočili družini. Hudo jih je prizadelo, meni so poočitili hude stvari. In vendar je sestra tega fanta začutila, da je kljub vsemu Slovenka, da je treba Nemce pregnati. Jeseni triinštiridesetega je prišla v Šlandrovo brigado, bila v njej tudi to zadnjo, strašno zimo, ko je večina borcev zbežala domov, se zabila. Ona je bila ves čas bolničarka v brigadi. Ti pa, v Avstrijo, da bi se poročila z Nemcem. Kako si mogla pozabiti, da si Slovenka? Naj jaz pozabim, koliko mladih fantov, dobrih tovarišev je padlo, da smo spet Slovenci, na svojem. Breda, če bi med vojno, ko bi ti bilo pač pretežno, imela drugega fanta, Slovenca, to bi ti še odpustil. Ker pa si nalašč hotela Nemca, se do konca vojne nisi ovedla, kaj je tvoja dolžnost, kaj si, ti ne morem odpustiti. Stare Brede, take kot se je spominjam, kot sem mislil da je, take ne bom nikoli pozabil. Zelo sem te imel rad, zelo lepo mi je bilo s teboj. Vendar ne bom začel s tabo ljubimkati, nikoli se ne bom oženil s tabo. Prehudo si me razočarala in prizadela.“

Po mojih zadnjih besedah začne Breda presunljivo ihteti. Neprijetno mi je, ne čutim pa bolečine, ne želim je tolažiti.

„Še to mi povej, preden odidem,“ me prosi in proseče gleda. Kanček upanja je še ostal. „Si s katero drugo tako daleč, da si ji obljubil zakon? Morebiti moraš?“

„Ne, Breda. Bilo je nekaj deklet, bežnih ljubezni. Nobena velika, obvezujoča. Če ti to kaj pove, po vojni še nisem bil z dekletom. Nekaj zaradi bolezni, drugo, nisem se mogel odločiti. Nisem se še prav vživel v svobodo. In spomin je bil močan. Poslej si bom že poiskal dekle in ženo. Ne mislim biti sam.“

Gledala me je in čakala, če so bile besede le udarci, olajšanje nad užaljenostjo in bom zdaj pokazal, da nisem pozabil in že odpušcam. V njenih očeh sem zaznal željo, ki sem jo poznal. Nisem mogel biti miren, začutil sem oddaljen spomin, hrepenenje.

„Breda, hvala, ker si prišla, da sva to razčistila. Kar sem povedal, je zame dokončno. Nič se ne nadejaj, ne upaj. Poišči si fanta, s katerim boš lahko živela. Tudi jaz si bom poiskal drugo dekle.“

Močneje je zaihtela, se začela počasi premikati proti vratom. Ves čas me je z bolečino gledala in čakala, da bom zadnji trenutek le povedal, kar si je želela. Nalašč jo gledam mrko, da bi ji pregnal še zadnje upanje. Med nama je končano. Spomin na lepo je že tako oddaljen, bolečina in razočaranje tako ostra, da lepega ni mogoče več priklicati.

Ko Breda zapre vrata, začutim, kako se je končalo neko vznemirljivo, lepo in boleče obdobje mojega življenja. To mi je še manjkalo, da sem opravil z vojno. Ta zadnji obračun. Poslej začnem zasebno, znova. Bom našel novo Bredo?

Vendar s staro Bredo še ni končano. Vsaj Tine in njegova žena mislita, da bi se dalo popraviti, kar je bilo skvarjeno med vojno. Tine, ki me je zvalil v gostilno, mi začne neučakano očitati:

„Slavko, ti ga lomiš. Zakaj misliš, da mora biti vse najbolj pošteno. Ljudje niso takšni, ne ravna po načelih, ampak po koristih. Zvedel sem, Breda je prišla sama k tebi, malo manj kot na kolenih te prosi odpustčanja, ti pa ostro nazaj, kot da je še zmerom vojna. Če odmisliš, kar ga je lomila, upoštevaš, da tudi ti nisi bil vsa leta svetnik, potlej ne dobiš boljše punce, kot je Breda. Po mojem mora človek računati z vsem. Breda ti na trenutke zagreni življenje, zato ga pa potlej toliko bolj zaslaži. Ne boš mi govoril, da ni babnica, kot bi si jo vsak lahko le želel? Slavko, imam dober načrt. V nedeljo bo miting. Ti prideš k meni, skupaj greva na veselico. Potlej, če se po naključju pojavi Breda, prisede k moji ženi, ker sta prijateljici, ti ne boš užaljen odšel. Če zaplešeta in potlej... Kaj bi prismođoval in pasesl užaljenost. Včasih je treba požreti tudi grenko.“

Tine je pred vojno veliko igral na odru. Zmerom mi bo ostal v spominu kot krojač v „Limpacijusu vagabundu“, kjer je bil zelo imeniten. Zaslutil sem, da želi vpriči domačinov zrežirati mojo spravo z Bredo. Po naključju se spet srečava, na veselici, kot sva se prvokrat. Med plesom in veseljem pozabiva na zameri, spet se bo vnela stara ljubezen, ki je vojno odmisliła.

Prav tega ne morem. Znova se mi razkrija, da je vojna vame zarežala hujšo ločnico kot v druge. Največkrat ločim — partizansko in ostalo. Če bi se Breda zapletla s kakšnim domačinom, tudi, če bi moral v nemško vojsko — saj vem, da večina naših fantov ni to želela — bi ji še oprostil. Tako pa z zadrtrim Nemcem, ona pravi Avstrijcem, vendar je bilo po občinah, okrajih na Spodnjem Štajerskem največ Avstrijcev. Tega ne morem odpustiti. Ni me užalila samo kot fanta, tudi kot Slovenca. Koliko kmetov je sodelovalo z nami, ker so sovražili Nemce, niso želeli socializma, ker so se ruskih razmer s kolhozi bali, a so vseeno pomagali, tvegali življenje, da bi ostali Slovenci. Breda bi morala že zaradi navezanosti name, ponosa, ostati čvrsto na naši strani. Razumel bi, hudo bi me bolelo, če bi bila v svojem razočaranju tako prizadeta, da z mano ne bi

hotela govoriti, ker sem jo zapustil. Takšno bi jo prosil, naj mi odpusti. Nikoli, da je šla nalašč, iz maščevanja z Avstrijcem.

„Tine, na tem mitingu ne bom v tvoji družbi. Z Bredo sva se pogovorila. Premislil sem: hudo mi je za takšno Bredo, kot sem si jo želel, ne pa za takšno, kot se je pokazala. Povrh tega moram v dolini braniti tudi partizanski ponos. Preveč ljudi je padlo, da bi jaz to umazal in pozabil, kdo je bil za nas, kdo pa se je zlizal s sovražnikom. Naj je bil ta prekleti Avstrijec karkoli, tudi dober človek, vojskoval se je za Hitlerja. V njegovi vojski je padel, ne da bi se uprl. Če pa boš med veselico nasilen in poskušal s svojimi zvijačami, me lahko razdražiš in te bom mahnil. Vpriči vseh. Si me razumeš?“

Prijatelja sem tako užalil, da je samo čakal na prvo priložnost, da se je lahko z izgovorom poslovil. Hudo mi je zameril, ni odobraval moje odločnosti. Ni pa seveda tudi odračunal, koliko ga je v to potunkala žena, Joža, Bredina dobra prijateljica.

Kljub moji odločnosti me je zanimalo, kako bo na mitingu, če bo Breda prišla, kako se bo vedla, če bodo kljub opozorilom poskušali izvesti svoj načrt?

Obupan pišem ldi, naj se vrne z Dančijem ali sama, ker mi je brez nje pusto. Ljudje, ki še niso pozabili na najino ljubezen z Bredo, ali so ujeli kakšne namige, mi pripovedujejo, da Breda veliko hodi po cesti. Najbolj zlobni dodajajo, da je čudno oblečena in se že pozna, da je bila na švabskem. Zaslutim, da bi se rada srečala z mano, kar me prisili, da se izogibam ceste, kar me še bolj pritiska v osamelost stanovanje. Še sreča, da sem dobil od Narodne imovine proti potrdilu radio, tako da lahko doma poslušam glasbo in poročila. Skušam se zamotiti z branjem, a se mi hitro zaustavi. Romane bi bral tudi vso noč, politične brošure pa se mi upirajo. Silim se z njimi, ker se mi zdi, da moram. Od mene pričakujejo, da bom znal odgovarjati na politična vprašanja in tako moram brati, premišljati, napenjati možgane, da bi čim več prebranega razumel.

Kot olajšanje zaslišim trkanje na vrata. Na moj klic, da ni zaklenjeno, previdno odpre vrata stari Drčar. Stoji še zunaj, glavo moli v kuhinjo in z zadrego vprašuje, če lahko vstopi. Vstanem, mu sežem v roko, nato ga povabim, naj vstopi in sede.

„Samo malo sem se oglašil,“ mi začne z zadrego pripovedovati. Lovi moj pogled, premišlja, kaj bi mi povedal. „Slišal sem, da si se vrnil, da si bil hudo ranjen, pa sem si rekel: obiščem ga in pozdravim. Zaradi rane ne bo kakšnih večjih posledic?“

„Mislim da ne. Vsaj zdaj ne čutim bolečin, nič me ne ovira. Morda se pokaže pozneje. Eh, kaj bi to, glavno, da je hudo za nami.“

Drčar mi kima, nepremično gleda in spodbuja, naj še pripovedujem. Rad bi me poslušal in tako pregnal zadrego. Vendar mene hudo zanima, kaj ga je prignalo? Kar tako, mimogrede, kot pripoveduje, se ni oglašil. Ali se hoče opravičiti, računa na kakšno mojo podporo pri oblasteh ali pa je morda prišel celo zaradi Milice. Če bi bilo to — spomin na Milico, takšna kot je hodila na senik, ko sem se ranjen zdravil, kot sem jo videl, bolničarko, trpko, a odločno — bi kar veselo sprejel. V hipu se je v meni razraslo vznemirjenje, ki sem ga doslej dušil. Prene-

ham pripovedovati, napeto gledam Drčarja, ki zastoka od zadrege.

En šiht v jami

Mislim, da je bilo leta 1950, torej pred petintridesetimi leti. Bližala se je zima. Obronke Mrzlice, Kala, Gozdinka in Šmohorja je pobelil še prvi sneg. Potrebe po premogu so dosegle vrhunec. Od blizu in daleč so prihajali naročniki, lahko rečem, iz vseh bližnjih in daljnih predelov Slovenije. Premog iz Rudnika Laško pa je tudi resnični biser, resnični svetlikajoči se črni diamant in verjetno edini v Sloveniji, ki prej kot vsaka električna peč ogreje še tako mrzle stanovanjske prostore.

Partijska organizacija Rudnika Laško je videla to potrebo in organizirala akcijo, ki je zajela vse uslužbenke Rudnika Laško, predvsem mlade in zdrave moške. Vsak se je moral odločiti, koliko dnin oz. nedeljskih šihov bo opravil v jami pri pridobivanju premoga. Takrat je ta rudnik imel še dovolj premoga, le delovne sile je primanjkovalo. Tudi nekatere uslužbenke so se prijavile, med njimi tudi jaz. Organizirali so tudi nekaj kopačev — komunistov, ki so bili tudi večkratni udarniki, predani, poštteni in zavedni rudarji, da so delali na odkopih.

No, tako smo bili v nedeljo zjutraj ena rudarskih izmen. Na obratu smo dobili potrebno obleko, škornje, čelade, v svetilnici pa električne svetilke. Motorist nas je z jamskim vlakom odpeljal na eno najnovejših službenih dolžnosti. Sedeži so bili trdi, uh, kako je ropotalo in stresalo. Že takoj sem si mislila: ubogi rudarji, nič prida nimajo.

Nekje globoko v rovu je motorist ustavil. Zlezli smo iz vlaka in se razporedili h kopačem, ki so si nas izbrali že zunaj. Mene je izbral star rudar — kopač — tovariš Razpotnik in me z mehko in toplo besedo pozabil, naj mu sledim. Po resnici povedano: videla nisem skoraj nič. Gledala sem le v Razpotnikovo brljavko in ji sledila. Postajalo mi je tesno pri srcu, živci so postajali napeti, saj je vso pot neke škrtaio in se lomilo, kar mi je hotelo vzeti korajžo. Ker pa je bil tovariš pred menoj tiho in ni reagiral, sem si mislila, da menda že ni tako nevarno, da bi se morala umakniti ali celo zbežati. Tako sva prišla na odkopno številko 17. Tudi odkopne številke so bile pripravljene tako, da bi akcija čim bolj uspela.

Tovariš Razpotnik je takoj odložil površnik in pričel z delom. Tudi jaz sem se razkomodila, obesila svetilko na voziček in začela delati. Hudo me je zaskrbelo, kako bom delala v tej temi. Pred seboj sem videla le veliko gmoto, ki jo je bilo treba spraviti v voziček. Tudi tukaj je ves čas nekaj škrtaio v steni in stropu, se lomilo in pokalo, za kar se kopač ni zmenil. — Nekaj se iz stropa usiplje, sem mu plaho dejala, pa mi je mirno odgovoril, da ni nič hudega. — Ko bi bila vsaj lopata malo lažja in manjša, sem potihlo vzdihnila. Ta velika, srčasta lopata je bila težka kot svinec. Pošteno me je zaskrbelo, koliko bom zmogla s to lopato.

Do malice, ki smo si jo seveda prinesli s seboj, so bili polni trije „buliči“ in v četrtem je bilo že nekaj. Slaba „bera“ sem si priznala. Iz bližnjih števil je prišlo nekaj kopačev in „pomagačev“, ki sem se jih iskreno razveselila. Posedli smo in začeli jesti, seveda si nismo umili rok, pa je bila malica vseeno izredno dobra. Še kako se je prilegla. Spoznala sem, da so rudarji veseli šaljivci, saj jim dovtipov ne zmanjka. Eden od rudarjev me je menil prepričati, da se mi bo prikazal „bergmandlc“, da naj mu prišparam nekaj malice, sicer mi bo slaba predla. Ker nisem bila več tako slepa in sem podzvestno mislila, da se je že malo zdanilo, sem opazila okoli pet metrov pred nami s križem zade lan rov, pa sem vprašala, zakaj je ta rov zadelan? — Vidiš, je rekel eden od rudarjev, tam notri je „bergmandlc“, prav iz te luknje bo prišel, pazi se! Tako smo pomalicali in se nasmejali. Prav prijetno je bilo med črni mi in šaljivimi dobrovoljčki.

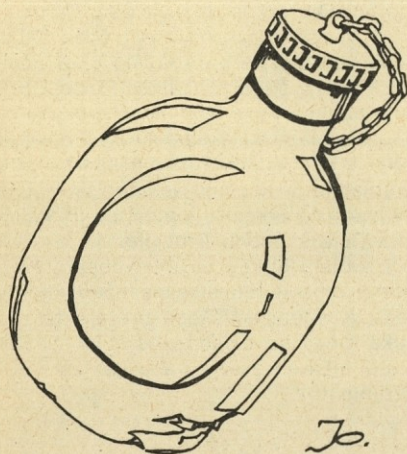
Odšli so na svoja delovna mesta, pa tudi midva sva nadaljevala z delom. Šiht se je vlekel, tako da sem mislila, da so kopači pozabili pogledati na uro. Vendar rekla nisem ničesar, le sebi sem dala obljubo, da v jamo živa ne grem več, a sem kasneje s poslovo djem in nadzornikom obhodila celotno Jedert polje na delovni dan, ko so bili rudarji na delu in spoznala, v kako težkih delovnih pogojih delajo. Tudi do ocene sem prišla, da se z njihovim trpljenjem, marljivostjo in korajžo ne more meriti nihče.

Po malici je kmalu nekje daleč votlo zadonelo, za tem se je privabil siv, smrdljiv dim in kmalu izginil nekam gori proti glavni progi. Kaj naj to pomeni, sem vprašala svojega tovariša? To je delo strelnega mojstra, mi je na kratko, a prijazno odgovoril.

Šesti „bulič“ je bil poln. Tedaj je pristopil k meni tovariš Razpotnik in dejal: — Za danes bova končala. — Tovariš Razpotnik, sem dejala, — čisto premalo sem naredila, kajne? Prijazno in mehko mi je dejal: — Za prvič je dovolj; jutri in pojutrišnjem te bo vse bolelo!

In res; bolele so roke, bolela rebra, noge, kot da sem vsa premlatena, bolelo ne samo jutri in pojutrišnjem, ampak ves dolgi teden. Vendar so bile nedeljske akcije uspešne, jaz pa od takrat še mnogo bolj cenim spoštujem rudarje.

Marica Grešak-Jakopič

Življenje v starih rudarskih naseljih

Stanovanjska hiša v stari rudarski koloniji Žabjek v Trbovljah. V zadnjem delu stavbe so bili stanovalci preseljeni zaradi ogroženosti po posedanju dela zgradbe. (foto: B. Klančar)

Popoldne se je nagibalo v večer, ko sem se odpravila s sošolko k starejšemu rudarju. Plaho sva pozvonili. Ko so naju prijazno sprejeli, sva že pogumneje povedali, čemu sva prišli. Rudar živahnih oči nama je rade volje začel pripovedovati.

Pri dvajsetih letih sem šel delat v rudnik. Prej sem delal na dnevnem kopu. Beneficiranih imam 35 let. Delo rudarja je bilo težko dobiti, navadno le po vezah. Največkrat te je predlagal starejši rudar, ki je že nekaj časa delal v jami. Ta poklic je bil včasih zelo cenjen. Kmetje so nas imeli za gospode. A je bilo vseeno hudo. Vsi smo bili v strahu, da ne bi izgubili dela, saj žene niso hodile v službo. „Štajgerju“ (paznik) ni bilo kaj prav, pa je rekel rudarju, naj gre domov in pride ob 2. uri po „platnice“ (delovno knjižico). Tako so ga odpustili, pa četudi ni nič hudega naredil.

Živeli smo v rudarskem naselju, to je bilo več dolgih pritličnih hiš, ki so stale ena za drugo. V enem stanovanju je bilo malo prostorov. Imeli smo „cimerček“ (sobica), kuhinjo in „špajz“ (shramba). To je bilo vse. Veže, kopalnice — tega ni bilo. Pa še kuhinjo smo imele po štiri družine skupaj. Pralnica pa je bila kar na potoku. Tudi stranišče na „štrbunk“ je bilo skupno za več družin. Stalo je zunaj. V enem takšnem stanovanju je živel po osem, deset ljudi. Kako in kje smo spali? Ja, ata in mama sta spala na postelji v cimerčku. Te postelje so bile včasih visoke in nekatere so imele spodaj predalnice. Nekateri otroke so dali spat kar sem — v preda le, drugi so spali po tleh. Takšna stanovanja smo imeli rudarji. „Štajgerji“ (paznik) pa so imeli hiše. Tudi te niso bile zelo velike, ampak mnogo boljše je bilo v njih kot pa v naših stanovanjih. Rudarska naselja v Trbovljah so bila: Žabjek, Paver kolonija, Guido, Tretja etaža, Posetje, Terezija, Njiva in Polaj.

Delali smo po osem ur na dan. Na začetku smo dobivali plačo vsakih štirinajst dni. Tisti dan, ko smo dobili plačo, smo imenovali en dan življenja. Kdor se je znal „rihtat“,

je imel denar za celih štirinajst dni, čeprav je bilo to težko. Tisti, ki pa so bili nagnjeni k pijači, so prvi dan vse zapili, potem je bilo pa hudo, otroci so stradali.

Kuhali smo doma, največ repo, krompir, žgance, zelje, fižol. V jamo smo si nosili malico sami, včasih le kos črnega kruha in skodelico nesladkane kave.

Bile pa so tudi nesreče. Veliko jih je bilo zaradi nezavarovanosti in nepredvidnosti. Mnogokrat so nas rešile podgane, ker so čutile, kdaj se bliža nesreča in bežale. Požari so nastali zaradi trenja premoga. Imeli smo pripravljeno apno, s katerim smo gasili ogenj. V jami smo uporabljali smrekov les. Ko smo delali, je bilo strašno vroče, da smo komaj dihal. Bilo je tudi 50 do 60 stopinj C. Pa tudi poplave so bile. Pod zemljo so veliki bazeni in kadar smo zavrtali v „kolm“ (premog) ali razstrelili s „šusom“ (mina), je pottlej ta voda zalila celo jamo. Tekla je čez etaže in na horizont, pa ven. Ponekod je tudi ostala. To smo morali potem z „zauherji“ (črpalka) izčrpati. Prihajalo je tudi do drugačnih nesreč. Eden od rudarjev se je nekoč peljal s „šalo“ (kletka) po „šohtu“ (jašek). Ta se je „zahaklala“, on pa ni bil pripravljen. „Šala“ se je nagnila in ga je kar pometlo dol. Na dnu „šohta“ pa ga ni ostalo skoraj nič.

Tudi meni se je zgodila nesreča. Včasih so bili „hunti“ (voziček) leseni. Le okovani so bili z železom. Od tega je štrlel stran kavelj, ker voziček ni bil dobro okovan. Stal sem med vozički, ki jih je peljal vlak in skočil dol. Ravno takrat je peljal mimo voziček, na katerem je štrlel dolg kavelj. Stisnil sem se k steni in samo čakal, kdaj me bo razparalo. Od strahu se še dolgo nisem mogel premakniti. V rudniku so prežale še druge nevarnosti. Od enega do drugega horizonta vodi okrog 300 „štengenc“ (stopnic). Če si gledal dol z vrha, si videl le majhno lučko. Te stopnice so bile za hojo zelo nevarne, saj niso bile zavarovane.

V rudniku pa niso delali samo rudarji, ampak tudi ljudje drugih poklicev. Tako so bili

„cimerhajerji“ (tesar) vedno bolje plačani od nas. Popravljali so, a to je bilo nevarnejše delo kot naše. Jaz sem dolgo časa delal vsa dela, kasneje sem bil motorovodnik. Odvažal in dovažal sem les. Bilo je težko, ker so bili čisto majhni rovi, tako da sem se plazil po tleh in vlačil za seboj les. Po nesrečah so ženam vedno obljubljali, da jim bodo pomagali in šolali njihove otroke. A iz teh obljub ni bilo nikoli nič, družine so bile prepuščene revščini. Največkrat so ugotovili, da je bil za nesrečo kriv rudar sam, samo da jim ni bilo treba ničesar plačati.

Tudi štrajkali smo, organizirali so jih komunisti. Štrajk je po navadi uspel, večkrat so se hoteli nekateri prilizniti gospodu in so nas izdali. Gospod nam je največkrat kar sam povedal, kdo nas je izdal. Zato smo ti stega tudi mi izobčili.

Ko sem začel delati, so nam dali vsak mesec en voziček premoga. Te vozičke so izdelovali na Guidi, vsak je držal 700 kg premoga. Ker pa mi tega premoga nismo mogli porabiti, smo dobivali potem šest vozičkov na leto. Pa tudi les smo dobili. Skoraj obvezno smo vsak dan prinesli domov en „puklež“ (konec lesa od stojke). Rudarski otroci so imeli zelo malo možnosti za šolanje. To pa zato, ker so se gospodje bali, da bi otroci delavskih družin bili enakovredni njihovim otrokom. Vsak učitelj je najprej vprašal učenca, kaj so njegovi starši, šele potem so ga sprejeli ali vrgli iz šole. Tudi z zdravljenjem je bilo težko. Imeli smo enega zdravnika, a ta nam ni pokazal nobene pozornosti. Velikokrat bi se še kdo pozdravil in ostal živ, pa ni imel osnovnih pogojev za to, kot je na primer hrana. Na začetku nismo imeli sploh nobene zaščite, delali smo brez srajc, brez „helm“ (čelada), brez rokavic. Šele po osvoboditvi je bilo bolje.

S sošolsko sva bili veseli, saj nama je rudar Grahek povedal mnogo zanimivih stvari.

Irma Lorger, 8. a
Mojca Podlesnik, 8.
PE Revirski borci
OŠ Trbovlje

Jože Medvešek

MOJ OČKA

Kje moj očka dela?
Kam hodi služiti kruh?
Morda moj očka je zidar?
Morda voznik, morda čuvaj ...?
Ne, moj očka ni zidar,
ni voznik in ne čuvaj.
Moj očka je rudar.
Črno zlato koplje globoko pod zemljo.
Vsak dan odhaja na delo
nasmejan, ker ve,
da premog nam potreben je.
Morda bom tudi jaz rudar,
morda bom delal pod zemljo. . .
Toda ne vem,
kako bo takrat,
ko jaz imel dovolj
bom krepko roko.

Vtisi z izleta na Vogel

KK OO ZSMS je imela v svojem enoletnem načrtu planiran enodnevni smučarski izlet v januarju. Zaradi objektivnih razlogov ga nismo mogli organizirati v navedenem časovnem terminu. Kljub vsemu pa smo se 9. 3. 1985 odpeljali na Vogel. Prijavljenih je bilo triinpetdeset mladincev, udeležilo se nas je enainštirideset. Ob šesti uri smo se z avtobusom odpeljali izpred rudniškega gasilskega doma v Trbovljah. Najprej smo se odpravili po tovariše v Hrastnik, nadaljevali pot v Zagorje in Kisovec, da so se nam pridružili še ošali mladinci. Ko smo bili zbrani, smo lahko nemoteno nadaljevali pot proti Gorenjski. Veselje, da se odpravljamo na izlet, nam je kalilo megleno in nič kaj prijazno jutro. V Lescah smo se za kratek čas ustavili in okrepčali s kavo.

Na spodnjo postajo gondole na Vogel smo prispeli ob 9.30. Vreme nam še sedaj ni bilo naklonjeno, ker je močno snežilo tako na spodnji postaji gondole, kakor tudi na Voglu. Nekateri smo šli vseeno smučati v upanju, da bo kmalu bolje, drugi pa so šli v brunarico. Naše upanje se je izpolnilo, saj so okoli trinajste ure pokukali prvi sončni žarki skozi meglo in vreme, ki nam je delalo celo dopoldne preglatice, se je bistveno izboljšalo.

Do odhoda avtobusa smo imeli krasno smuko in so se nasmučali še tako vneti ljubitelji snežnih poljan.

Ob povratku smo se ustavili v Lescah, kjer smo bili dobro postreženi. Zapletli smo se v pogovore, enkrat bolj, drugič manj resne. Smeha kajpak ni manjkalo, saj je vedno kdo, ki poskrbi za dobro voljo. Preživeli smo lep dan in vsi tisti, ki se izleta niso udeležili, naj drugič le premislijo in se nam pridružijo.

Zoran Tomše

Izposojeni trenutki resnice

Če ne najdeš miru v sebi, ga zaman iščeš drugje.

La Rochefoucauld

Brez nasprotja ni napredka: to je zakon, po katerem je šla doslej civilizacija.

Marx

Človek se ne rodi samo zase, temveč tudi za domovino.

Platon

Izogibajte se kozla od spredaj, konja od zadaj, zlega človeka pa od vseh strani.

Ruski pregovor

Zavistnež hujša od blagostanja drugih.

Horacij

Bodite raje čisti in bistri: okno ste, skozi katero gledate svet.

Shaw

Le majhni ljudje se bojujejo za prestiž. Veliki ga imajo.

Čapek

Lepota je globina površine.

Hobbel

Nejevernost je včasih napaka bedaka, lahkovernost pa pomanjkljivost razumnega človeka.

Diderot

Človek ne more nikoli izreči toliko modrosti, kolikor lahko zamolči neumnosti.

Dušić

Misel je pogosto izvirna, četudi ste jo že stokrat izrekli.

Holmes

40 let glasbene šole Trbovlje

Dne 3. aprila je predsednik Skupščine občine Trbovlje Franc Perme izročil glasbeni šoli Trbovlje državno odlikovanje „red za sluge za narod s srebrno zvezdo“. Šola je odlikovalo Predsedstvo SFRJ ob njenem 40-letnem delovanju in dosežene uspehe na glasbeno-pedagoškem področju.

Trbovlje so že dolga leta znane po odličnih pevcih in pevkah, godbenikih in glasbenih izobražencih. V l. 1977 je bila zgrajena nova stavba glasbene šole iz krajevnega samoprispevka. Letos obiskuje oolo 306 učencev. V 40 letih jo je obiskovalo blizu 10.000 učencev, uspešno pa končalo 6324 učencev. Kolektiv šteje 16 članov. Precej učencev je nadaljevalo s študijem glasbe. Teh je bilo na pedagoški akademiji 82. Precej jih sodeluje kot pedagogov na glasbenih in drugih šolah ter akademiji. Nekateri so vključeni v poklicne orkestre, precej pa jih deluje tudi v Delavski godbi Trbovlje.

Ob svojem jubileju so poleg doseženih rezultatov omenili tudi številne težave kadrovskega in organizacijskega značaja (termini pouka glede na celodnevno šolo). Pestijo jih tudi težave v zvezi z nabavljanjem novih instrumentov.

(tl)

Tekmovanje mladih glasbenikov je mimo

Skupnost glasbenih šol Slovenije, Zveza društev glasbenih pedagogov Slovenije in glasbena mladina Slovenije so marca organizirali 14. tekmovanje učencev in študentov glasbe Slovenije. Prvi del tekmovanja je bil od 14. do 16. marca v Ljubljani, drugi del pa od 22. do 24. marca na Glasbeni šoli v Trbovljah. V Trbovljah se je zbralo 130 pihalcev in trobilcev (blokflauta, flauta, klarinet, saksafon, oboa, fagot, trobenta, rog, pozavna in truba). Republiško tekmovanje je bilo hkrati izbirno tekmovanje za sodelovanje na zveznem tekmovanju mladih glasbenikov v Skopju.

Iz pregleda 50 prvonagrajencev za posamezne instrumente je bilo razvidno, da je bil med temi le en domačin — klarinetist Jože Kotar, in sicer učenec srednje glasbene šole v Ljubljani. Pričakovali smo, da bo med temi še kdo od učencev revirskih glasbenih šol, vendar kakor kaže, so bili ostali tekmovalci boljši.

Kulturna žetev je bogata

V zadnjem obdobju se je zvrstilo v naših krajih veliko številno najrazličnejših kulturnih prireditev. Nekaj jih bomo v našem stalnem mesečnem pregledu zabeležili, kolikor nam je znanih.

Gledališče

25. marca je gostovalo gledališče Toneta Čufarja z Jesenic v Delavskem domu v Trbovljah z delom Dürenmatt — Fiziki; popoldan za srednješolski, zvečer pa za večerni abonma. 12. aprila se je začela prireditev Naša beseda 85. Priredilo jo je letos prvič Združenje gledaliških in lutkovnih skupin Zasavja. Vanj so vključene vse amaterske skupine iz Hrastnika, Trbovelj, Zagorja in Litije. Uvodna predstava je bila na Izlakah v izvedbi KUD Polšnik — Večer ženinov.

13. aprila je nastopilo PD Dobovec v Mlinšah z delom Bele vrtnice.

18. in 19. aprila pa so v okviru Naše besede 85 nastopili v Trbovljah v domu Svobode II: SKD Srečno, Trbovlje z delom Popolka malo drugače, Mladinsko gledališče Svobode II z delom Največje odkritje, KPD Mlinše — Podlaga zakonske sreče in PD Čemšenik — Prisega o polnoči.

16. aprila zvečer je nastopila Drama SNG iz Ljubljane v Delavskem domu v Trbovljah z G. Feydeau: Barillonova poroka, Bila je zadnja predstava letošnjega abonmaja.

11. aprila je gostovalo v Delavskem domu v Trbovljah Prešernovo gledališče iz Kranja z delom Čudežni kamen za osnovnošolski abonma.

Stare krušne peči v starih rudarskih kolonijah so ponekod še vedno aktivne. Za peko kruha se na primer v Žabjeku v Trbovljah še vedno poslužujejo teh peči. (foto B. Klančar)

Koncerti

29. marca zvečer je nastopil Slovenski oktet iz Ljubljane v Delavskem domu v Trbovljah s celovečernim koncertom domačih in tujih del v organizaciji ZKO Trbovlje.

23. marca je bil v Delavskem domu v Zagorju slavnostni koncert ob 80-letnici planinskih društev Litija in Zagorje. Nastopili so Zagorski oktet, pevski ansambel Vesna, harmonikarski in simfonični orkester glasbene šole Zagorje, citraša Dolar, zbor lovskih rogistov iz Litije in mladi planinski recitatorji.

5. aprila zvečer je nastopila folklorna skupina DPD Svoboda I. Hrastnik v Delavskem domu v Hrastniku. Sodeloval je kot gost moški pevski zbor Svobode I. Hrastnik.

12. aprila se je s celovečernim koncertom predstavil ženski pevski zbor Svobode I. Hrastnik, v Delavskem domu v Hrastniku. Hkrati sta kot gosta nastopila MoPZ Svoboda I. in Otroški zbor kulturnega društva Mladost, Hrastnik.

19. aprila je bil otvoritveni koncert XVII. revije zasavske pevske skupnosti v Delavskem domu Hrastnik. Sodelovali so MoPZ Svoboda I. Hrastnik, MoPZ Elektroelement Zagorje, MePZ Jevnica, oktet Poljanski in ženski PZ Društva upokojencev iz Trbovelj.

26. aprila je godba Svobode II Hrastnik v Delavskem domu v Hrastniku ob svojem 55-letnem jubileju nastopila v počastitev praznika dneva ustanovitve OF in praznika dela.

2. aprila sta pripravila v dvorani Glasbene šole v Trbovljah samostojen koncert pianist Aci Bertancelj in čelist Ciril Škerjanec iz Ljubljane. Predvajala sta dela iz klasičnega repertoarja.

12. aprila je v Delavskem domu v Trbovljah srednješolsko kulturno društvo Srečno iz Trbovelj slavilo 10-letni jubilej pod geslom: Večer na vasi. Nastopili so dekliški pevski zbor pod vodstvom in harmonikarsko spremljavo Jožeta Skrinarja, folklorna skupina, tamburaši in recitatorji. Sicer deluje v SKD devet sekcij in vse so pri delu zelo aktivne in uspešne.

20. aprila sta Delavska godba Trbovlje in MoPZ Zarja sodelovala s priložnostnim kon-

certom pri otvoritvi stalne razstave muzejske zbirke v bivši Barličevi domačiji na Čebinah.

Od 22. 4. do 21. maja potekajo občinske revije otroških in mladinskih pevskih zborov v Zasavju (22. aprila v Litiji, 25. aprila v Trbovljah, 21. maja v Hrastniku) za uvrstitev na področno pevsko revijo v maju v Zagorju.

26. aprila je MePZ Slavček iz Trbovelj gostoval z revolucionarnim koncertom na Jesenicah. Pod vodstvom Jožeta Skrinarja so peli rudarske, delavske in druge pesmi v okviru evropskega leta glasbe.

26. aprila v Litiji, 10. maja v Zagorju in 17. maja v Trbovljah so in bodo nastopali zbori in oktet, vključeni v Zasavsko pevsko skupnost, v okviru XVII. revije ZPS.

Likovne razstave

Od 1. do 30. aprila je razstavljala v likovnem kotičku Knjižnice Toneta Seliškarja v Trbovljah, Ivanka Uršič, članica RELIK-a. Razstavila je 26 risb — krokijev manjšega formata z motivi iz Istre in Slovenskega Primorja ter vrsto keramičnih krožnikov in vrčkov s poslikanimi narodnimi in drugimi motivi.

18. aprila dopoldan je bila odprta razstava akvarelov učencev osnovne šole Trbovlje v likovni galeriji Trbovlje v Delavskem domu na temo: Naš kraj. Razstavo so pripravili v počastitev dneva šole OŠ Trbovlje, ki ga praznujejo vsako leto 18. aprila v spomin na ustanovni kongres KPS na Čebinah. Odprta je bila teden dni.

19. aprila so v Laškem — v Laškem dvorcu odprli razstavo del akademskega slikarja Janeza Kovačiča s krajino in portreti.

Nova pesniška zbirka

Koncem marca letos je izšla pesniška zbirka Francija Lakoviča iz Zagorja — pod naslovom Rdeči oblak. Pesnik, sicer po poklicu predmetni učitelj, se je s to samostojno zbirko prvič predstavil javnosti z izborom svojih pesmi. Zbirka je izšla v nakladi 1.000 izvodov, založila jo je Kulturna skupnost Zagorje, fotografije pa je prispeval Tomo Brezovar.

Rudarstvo in energetika doma in po svetu

Oskrba Zahodne Evrope z energijo do leta 2000

V poročilu, ki ga je pred nedavnim objavila organizacija „Energy Advice“, računajo, da bo do leta 2000 oskrba zahodne Evrope z energijo zadovoljiva, da bodo cene nižje, pričakujejo pa tudi določene probleme pri premogovnikih in proizvodnjah električne energije. Posebnega naraščanja porabe energije ne pričakujejo do konca tega stoletja. Predvidevajo, da se bo morda nekoliko znižala proizvodnja premoga, medtem ko se bo električna energija soočila z naraščajočimi stroški. Nafta bodo uvozili po teh predvidevanjih do 30 % manj, kot pa je znašal uvoz lanske leto, cene nafte pa se bodo znižale. Agencija oziroma njeni strokovnjaki ugotavljajo, da bo do leta 2000 zemeljski plin pokrival 27 % skupnih energetskih potreb. To pa se že precej razlikuje od ocen drugih podobnih svetovnih organizacij, ki se ukvarjajo z napovedmi na področju porabe energije. Tako na primer ta agencija predvideva manjše porabe premoga v naslednjih letih, medtem ko mednarodna agencija za energijo predvideva večje porabe premoga.

Nove rezerve premoga na področju Berova

Z raziskovalnimi deli so pri vasi Rateuske širine pri Berovu ugotovili, da znašajo rezerve premoga na tem območju 2,5 milijona ton lignita, s kalorično vrednostjo okoli 2000 kcal. Prve količine, to je 9000 ton s površinskega kopa so dobavili kupcem v Makedoniji. Poskusna uporaba tega premoga je dala dobre rezultate. Novo nahajališče premoga naj bi zagotavljalo letno eksploatacijo v višini 120.000 ton v naslednjih 20 letih. Premog iz tega območja bo namenjen industriji in široki porabi. Investicijsko tehnično dokumentacijo so že izdelali. Za zgraditev separacije in drugih spremljajočih objektov bodo vložili okoli 660 milijonov dinarjev. Večji del opreme bo dobavila domača industrija. Zaposlili bodo 600 novih delavcev. V prvem letu obratovanja bo premogovnik Brik v Berovem ustvaril okoli 200 milijonov dinarjev skupnega prihodka, v naslednjih letih pa se bo povečal na 700 milijonov. Raziskave pa so potekale še na drugih lokacijah v okolici Berova in tudi na tih so naleteli na pomembne rezerve premoga.

Nov rudnik in termoelektrarna pri Kovinu

Po oceni strokovnjakov leži v okolici Kovina okoli 242 milijonov ton lignita. Od teh količin bi lahko eksploatirali blizu 150 milijonov ton. Rezerve premoga pa v glavnem leže pod reko Donavo, kar pomeni, da bi morali premog eksploatirati s plavajočimi rotirajočimi bagri. Takšen način pridobivanja premoga uporabljajo doslej edino v Avstraliji. V teku je izračunavanje ekonomičnosti odpiranja takšnega rudnika. Prvi grobi podatki kažejo na to, da bi bila investicija v celoti uspešna in opravičljiva. Rezerve premoga pod Donavo zadostujejo za normalno de-

lo termoelektrarne z močjo 600 MW za nadaljnjih 30 let. Lignit na tem območju ima okoli 1760 kcal, pokriva pa ga sloj peska in mivke.

O tem smo že poročali na straneh našega časopisa. Dodamo lahko še to, da je združeno delo Vojvodine s sodelovanjem Gospodarske zbornice Vojvodine že dalo načelni pristanek za izgradnjo premogovnika in termoelektrarne. Računajo, da bi morali za zgraditev premogovnika zagotoviti 20 milijard, za zgraditev termoelektrarne pa okoli 110 milijonov din na MW elektrike. Rotacijske bagre za pridobivanje premoga bi nabavili pri tujih proizvajalcih, s tem, da bi plavalci del teh bagrov izdelali domači graditelji. Energetske zmogljivosti bi zgradili v okviru dolgoročnega plana porabe električne energije, ki predvideva 1600 MW novih zmogljivosti v tej pokrajini do konca tega stoletja.

Večje zaloge premoga na Kitajskem

Rezerve premoga na Kitajskem znašajo po novih ocenah 781,5 milijarde ton. V letu 1984 so na temelju raziskav ugotovili nove rezerve premoga v višini 11,7 milijarde ton. Največje nove rezerve premoga so odkrili v bazenu Huodong, severni provinci Šansi, ki je tudi sicer že bogata na premogu. Lansko leto je bila Kitajska tretji proizvajalec premoga na svetu s proizvodnjo 772 milijonov ton, to pomeni, da je takoj za Sovjetsko zvezo in ZDA. Premog predstavlja 70 % kitajskih energetskih rezerv. Težava pa je v tem, da je precejšen del premogovnih ležišč oddaljen, kar seveda otežkoča eksploatacijo.

Gradili bodo termoelektrarno Bitola III

Pred kratkim je skupščina samoupravne interesne skupnosti za energetiko v SR Makedoniji sprejela sklep o izgradnji termoelektrarne Bitola III. ter razširitev premogovnikov Suvodol I in II. Skupna vlaganja bi znašala 119 milijard 705 milijonov din. V ta namen bodo koristili sredstva sklada za razvoj nezadostno razvitih območij, nadalje združena sredstva za te namene in inozemske kredite. Izgradnjo TE Bitola III in razširitev rudnika Suvodol I naj bi končali do leta 1989. Združeno delo Makedonije se srečuje s problemom zagotavljanja zadostnih količin energije, kar pomeni, da bo vsako nadaljnje zavlačenje začetka del še bolj poslabšalo sedanjo situacijo pri zagotavljanju zadostnih količin energije.

Djerdap II je dal prve kilovate

Dne 24. marca t. l. so graditelji HE Djerdap II zavrteli prvega od osmih agregatov jugoslovanskega dela skupne elektrarne Djerdap II. Ugotovili so, da je bila montaža opravljena uspešno. Agregat ima moč 27 MW in so ga vključili v jugoslovansko električno omrežje konec marca oziroma v začetku aprila. Elektrarno gradimo skupaj z Romuni.

Montaža preostalih sedmih agregatov poteka po načrtu. V letošnjem letu bodo pričele obratovati še tri turbine, naslednje leto pa še štiri.

Rudnik Aleksinac — začasni ukrepi

Delegati vseh treh zborov občine Aleksinac so sklenili, da v kolektivu rudnika Aleksinac, kjer je zaposlenih 1120 delavcev, uvedejo začasne ukrepe. Ugotovili so, da so ukrepi potrebni, da bi zagotovili izpolnjevanje sprejetih nalog za tehnično-tehnološko in ekonomsko konsolidacijo premogovnika. K temu jih je privedlo dejstvo, da je delovna disciplina slaba, da ne dosegajo že nekaj let letnih načrtov, da so porušeni družbeno-ekonomski in samoupravni odnosi ipd. Zaloge na tem območju cenijo na blizu 30 milijonov ton premoga. Še sedaj niso rešili vprašanja mehanizacije za pridobivanje premoga z njihovega „širokega čela“. Zaradi slabe proizvodnje premoga so nastopali zastoji tudi pri izplačevanju osebnih dohodkov. Z začasnimi ukrepi naj bi rudnik usposobil za rentabilno proizvodnjo premoga. Sprva naj bi dosegli letno proizvodnjo v višini 150.000, nato 180.000 in po dolgoročnem programu razvoja 360.000 ton premoga. Sredstva za investicijska vlaganja v višini 2,5 milijarde dinarjev so zagotovljena.

Slovenijales in KWU

Slovenijales in zahodnonemška firma Kraftwerk Union — KWU sta pred nedavnim sklenila sporazum o dolgoročnem poslovnem sodelovanju. Slovenijales stremi za tem, da s takšnim sodelovanjem lahko zasleduje dve možnosti, in sicer, da organizira jugoslovansko industrijo pri izvajanju energetskih investicij v inozemstvu, v katerih sodeluje KWU in zagotavlja izvoz našega blaga in storitev zaradi uvoza nujno potrebne energetske opreme in drugih storitev za izgradnjo novih energetskih objektov v naši državi. Slovenijales je s to zahodnonemško firmo že sodeloval pri uvozu goriva za jedrsko elektrarno Krško pred dvema letoma. Vrednost goriva je znašala 48 milijonov DM, Slovenijales pa je doslej z izvozom lesnih in drugih proizvodov jugoslovanske industrije odplačal ta znesek v višini 24 milijonov DM. Slovenijales pripravlja s sodelovanjem te firme konzorcij jugoslovanske industrije za izgradnjo dveh jedrskih elektrarn v Turčiji in Egiptu. V obeh primerih gre za energetske opremo ter montažne in nadzorne storitve. Pripravlja pa tudi ponudbo za proizvodnjo gorilnih elementov za jedrsko elektrarno Krško, pa tudi ponudbo za uvoz rezervnih delov za potrebe jugoslovanske energetike.

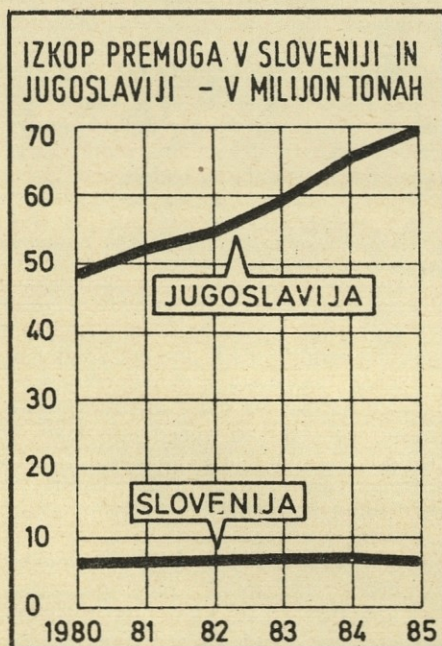
Tuzlanski bazen — nova nahajališča premoga

Na temelju geoloških raziskav, ki so jih v BiH opravili v zadnjih letih, strokovnjaki ocenjujejo, da leži v tuzlanskem rudarskem bazenu poleg lignita in rjavega premoga tudi črni premog. Samo na področju Straža—Jasenice, so doslej ugotovili rezerve črnega premoga v višini 1,9 milijona ton. Z raziskavami na črni premog nadaljujejo. Doslej so izvrtali 11 vrtin v globini od 50 do 400 m. Raziskave financira rudnik Dobrnja—Lukavac. Pri sofinanciranju pa sodeluje tudi več drugih delovnih organiza-

cij. Računajo, da bi lahko znašala letna proizvodnja črnega premoga okoli 100.000 ton letno. S tem premogom bi lahko nadomestili uvoz črnega premoga iz ZSSR, ČSSR in ZDA. Lahko bi ga namreč mešali z uvoženim in ga dobavljali domačim koksarnam.

Energetske težave

V začetku aprila je bila seja izvršnega odbora Splošnega združenja premogovnikov Jugoslavije. Na njej so vnovič razpravljali o energetskih težavah, ki tarejo jugoslovansko gospodarstvo, predvsem pa še proizvajalce energije, me temi pa seveda prednačijo premogovniki. Imamo precejšnje rezerve premoga poleg neizkoriščenih moči rek, vendar se zadeve okrog pospešene izgradnje premogovnikov ter drugih energetskih objektov ne premikajo dovolj hitro na bolje. V začetku leta je predsedstvo jugoslovanskega komiteja svetovne konference za energijo ugotavljalo, da imajo jugoslovanski premogovniki, elektrarne in drugi investitorji pripravljene projekte, vendar pa je redkokateri projekt pokrit tudi z denarjem. Situacija je postala precej delikatna. Premog je glavna opora jugoslovanske nergetike, kar bo veljalo še v pozno 21. stoletje. Ni pa dovolj denarja za modernizacijo in rekonstrukcijo premogovnikov, predvsem tistih z jamskim kopom. Ti premogovniki zastajajo v tem pogledu dve desetletji, kar je posledica zapostavljanja. Družbeni dogovor o razvoju premogovnikov in eksploatacijskih polj nafte in plina je prenehal veljati, medtem ko nov dogovor še ni bil sprejet. Celokupna energetska situacija je obremenjena z dejstvom, da je treba hkrati zagotoviti ogromna sredstva za raziskave in razvoj premogovnikov ter uvoz surove nafte, njenih derivatov in zemeljskega plina. Po drugi strani pa vidimo edino rešitev, da izplavamo iz nezadovoljivih ekonomskih težav, da poraste stopnja industrijske proizvodnje, razvoja in standard. Prav energija pa je postala tisti faktor, ki omejuje napredek industrijski proizvodnji. Brez energije je vsak napredek nemogoč. Vprašanje, s čim in kako se bomo gregli, ponavadi nastopa vsako jesen oziroma koncem leta, nato pa se kaj hitro pozabi na nujnost reševanja energetskih problemov tudi v pogledu financiranja. Tudi toplifikacijo mest in naselij naj bi realno obravnavali. Še en element je pri tem zelo pomemben. Dolga leta smo imeli poceni energijo, da o varčevanju in racionalni uporabi ne govorimo. Tako je bilo v gospodarstvu, gospodinjstvih, ustanovah, torej povsod. Energija je bila predolgo skrb širše družbene skupnosti, države in je predstavljala del standarda, zato ni smela v večjem obsegu ogroziti proračuna združenega dela in občanov. Energetski objekti so bili v dobri meri postavljeni tudi z inozemskimi krediti, ki pa jih mora sedaj nekdo vrniti. Doba poceni energije je prešla povsod v svetu. Z zakasnitvijo je nova doba prišla tudi na naš prag. Električna in tekoča goriva se hitro bližajo svetovnim cenam, medtem ko pri cenah zaostajata premog in les za ogrevanje. Zaskrbljujoče je tudi to, da razen teoretiziranja doslej ni bilo mnogo storjenega na področju racionalnejše, to je varčnejše uporabe energije.

Izkop premoga v Sloveniji in Jugoslaviji v letih 1980-1985.

Poraba energije v EGS

Do konca tega stoletja pričakujejo, da bodo imele članice Evropske gospodarske skupnosti nekoliko počasnejšo rast energije. Do leta 1990 naj bi ta porast znašal le 1 % letno. Po najnovejših ocenah se tudi poraba nafte do leta 2000 ne bo bistveno povečala. Pričakovana rast porabe energije v teh državah bo v glavnem pokrita z jedrsko energijo, deloma tudi s plinom. Iz tega razloga predvidevajo do leta 2000 pomembno povečanje uvoza premoga in plina, tako da bi ta dva energetska vira pokrivala 35 oziroma 45 % skupne porabe energije v državah EGS. Odvisnost od uvožene energije pa bi se lahko še povečala.

Deset največjih proizvajalcev premoga na področju premoga

Na 12. svetovnem kongresu rudarstva, ki je potekal novembra 1984 v New Delhiju v Indiji, so obravnavali med drugim tudi analizo sekretariata ekonomske komisije OZN za Evropo, o možnostih in izgleh svetovne proizvodnje, porabe, uvoza ter izvoza premoga do leta 2000. Po analizi bo ZDA najzanesljiveje tudi nadalje največji proizvajalec, porabnik in izvoznik premoga, Japonska pa najpomembnejši uvoznik premoga. Pričakujejo, da bo Kitajska morda postala namesto ZSSR druga v pogledu proizvodnje ter porabe premoga v svetu. Avstralija in Južna Koreja pridobivata vse večji značaj velikega proizvajalca premoga, Indija, Južna Afrika in Japonska pa kot porabnik. Na seznamu največjih uvoznikov leta 2000 predvidevajo Japonsko, Francijo in Italijo, medtem ko bo četrto mesto pripadlo drugim azijskim državam. Med izvozniki bo ZSSR najverjetneje imela vse pomembnejšo vlogo, medtem ko bosta Kolumbija in Bocvana zavzeli mesto Čehoslovaške in Velike Britanije na seznamu največjih izvoznikov.

Kolubara — priprava površinskega kopa Tamnava

Že nekajkrat smo poročali o tem, da REIK Kolubara pripravlja odpiranje zahodnega polja površinskega kopa Tamnava. Ugotavljajo pa, da dela ne potekajo po sprejetem programu. Delovna organizacija v ustanavljanju „Kolubara — Tamnavski kopovi, zapadno polje“, je bila precej omejena pri izvajanju del, ker je bila finančna konstrukcija zaprta koncem julija. Šele potem naj bi koristili preko milijardo dinarjev tranše, ki jo je odobrila Invest banka. Težka ekonomska situacija, v kateri se nahaja elektrogospodarstvo, pa opozarja banke na restriktivno obnašanje, kar vpliva na investicijsko izgradnjo. Vendar pa se aktivnosti okrog odpiranja zapadnega polja odvijajo v glavnem po sprejetih opredelitvah. Večji del pripravljalnih del je bil opravljen v skladu s sprejetimi opredelitvami. Letna zmogljivost tega dnevnega kopa naj bi znašala 9 milijonov ton.

Deset največjih proizvajalcev premoga na svetu

V letu 1980 je znašala proizvodnja premoga v posameznih državah — proizvajalkah premoga naslednje količine:

država	mio/ton	%
ZDA	673	25,3
Sovjetska zveza	486	18,1
Kitajska	434	16,3
Poljska	164	6,2
ZR Nemčija	128	4,8
Velika Britanija	107	4,0
Južna Afrika	92	3,5
Indija	79	3,0
DR Nemčija	78	2,9
Avstralija	71	2,7
Skupaj:	2312	86,9

V letu 2000 bo znašala proizvodnja premoga v ZDA 1430 mio ton oziroma 27,8 %, na Kitajskem 856 mio ton ali 16,6 % itd. Celokupna proizvodnja premoga v naštetih državah, desetih proizvajalkah, pa naj bi znašala 4429 mio ton oziroma 85,9 %

Končana je izgradnja termoelektrarne Ugljevik I

Rudnik in termoelektrarna Ugljevik I sta, tako pravijo poznavalci, primer, kako se pri nas počasi grade energetski objekti. Dne 27. novembra 1977 so vzdali temeljni kamen in predvideno je bilo, da bosta objekta končana koncem leta 1981. Čim so z deli pričeli, pa so nastopili veliki finančni problemi, tako da so že razmišljali, da bi investicijo do nadaljnjega zamrzili. Nato se je elektrogospodarstvo Slovenije odločilo, da sodeluje pri investiciji s tretjino potrebnih sredstev. Podpisan je bil samoupravni sporazum o združevanju dela in sredstev za dobo 25 let na dohodkovnih odnosih, ker se bo poleg dohodka delil tudi rizik skupnega prihodka. Da so pričeli graditi v tej nerazviti občini enega največjih termoelektrarnih objektov v BiH, je bilo več razlogov. Analize

so pokazale, da leži v Ugljeviku okoli 300 milijonov ton premoga, neuradni podatki govorijo celo o 500 milijonih ton rjavega premoga, ki ima razmeroma zadovoljivo razmerje med premogom in jalovino, to je 1:4,7. Iz Bogutovega sela se bo prva faza termoelektrarne Ugljevik oskrbovala s premogom v naslednjih treh desetletjih. V Ugljeviku je premogovnik pričel obratovati že leta 1899. Letos pa naj bi nov rudnik že dal okoli milijon ton premoga. V naslednjih letih, ko bo obratovalo vseh 300 MW v termoelektrarni, bo rudnik Bogutovo selo dajal letno 1,7 milijona ton premoga. Elektroenergetski objekt so gradili 9 let in vrednost investicije bo znašala 33 milijard din, to je 10-krat več kot so sprva računali. Rudarsko opremo so v glavnem kupili v ZSSR, ZDA in ZR Nemčiji, medtem ko so za gradnjo TE 50 % opreme dobavila domača podjetja. Med pomembnimi objekti je tudi 310 m visok dimnik. Občina Ugljevik šteje danes 25.000 občanov. V zvezi z odpiranjem rudnika in gradnjo TE pa so zgradili tudi novo naselje „Novi Ugljevik“, ki bo imel več tisoč stanovalcev. TE je poskusno pričela obratovati konec marca letos. Do novembra bo obratovala poskusno. Letno bo porabila 1,75 milijona ton rjavega premoga. Njena proizvodnja pa bo znašala 1,6 milijarde kWh. V celoti naj bi v Ugljeviku zgradili 4 bloke po 300 MW.

Katalizatorji za elektrarne

Kot prvi v Evropi bosta dve avstrijski termoelektrarni, Dürnröhr pri Dunaju in Melach pri Gradcu, opremljeni tudi s katalizatorji za odstranjevanje dušikovih oksidov iz dimnih plinov in ne samo s filtri za odstranjevanje žvepovega dvokisa ter pepela iz dimnih plinov. S filtri in katalizatorji bodo po napovedi strokovnjakov iz dimnih plinov odstranili kar 90 % žvepovega dvokisa, 80 % dušikovih oksidov in 99 % pepela.

Portorož — alternativni viri energije

Dne 12. aprila t. l. je potekal v avditoriju v Portorožu dvodnevni posvet jugoslovanskih strokovnjakov o uporabi alternativnih virov energije — Rave 85. Pod pokroviteljstvom Gospodarske zbornice Slovenije in Republiškega komiteja za energetiko je posvetovanje organiziral Zavod za tehnično izobraževanje iz Ljubljane, in to že četrty po vrsti. Na posvetovanju so povedali, da smo v naši republiki lansko leto porabili 4 % več energije kot smo načrtovali. Težnja po povečani porabi energije pa se iz leta v leto nadaljuje. Zato je treba izkoriščati dodatne vire. Po srednjeročnem planu naj bi pokrivali v letu 1990 in po njem že skoraj četrtino vse potrebne energije iz teh dodatnih virov, predvsem s pomočjo sončne toplote. Obravnavali so konkretne teme, ki koristijo projektantom pri njihovem delu. Nosilci znanstveno raziskovalnih projektov so poročali o rezultatih dosedanjih raziskav o nekonvencionalnih virih energije. Ne gre le za delno zamenjavo dražjih neobnovljivih virov z obnovljivimi, ampak gre predvsem za večjo neodvisnost od njih in za energetsko in ekološko čiste energije, ki bodo zagotavljale uspešen razvoj tudi v prihodnje. V okviru posveta je bila tudi razstava, na kateri je sodelovala industrija s svojimi izdelki.

Na Švedskem so za daljinsko ogrevanje

Na Švedskem pripravljajo program za uvajanje daljinskega ogrevanja in novih ter obnovljivih virov energije. Po izračunih energetikov bi omogočili prihranek 9 milijonov ton nafte letno. Od leta 1981 dalje, ko so ustanovili poseben sklad za pospeševanje nadomeščanja nafte z drugimi gorivi, jim je v industriji uspelo zmanjšati porabo nafte za 1,3 milijona ton na leto.

V Romuniji so imeli energetske obsedeno stanje

V sosednji Romuniji so imeli letošnjo zimo precejšnje težave zaradi pomanjkanja vseh vrst energije. Da bi preprečili najhujše, so sklicali sestanek izvršnega biroja romunske partije. Na njem so razglasili nekakšno „energetsko obsedeno stanje“. V okviru tega programa so zmanjšali porabo energije v gospodinjstvih, elektrika in plin sta odklopljena od dveh do osem ur na dan, temperatura v stanovanjih je do 16 stopinj C, v uradih pa je temperatura še nižja. Prepovedali so uporabo velikih gospodinskih aparatov in hladilnikov, pralnih strojev, sesalcev za prah itd. Javna razsvetljava je v glavnem izklopljena, televizija oddaja program le od 8. do 10. ure zvečer, spremenili so šolski urnik in uradne ure v trgovinah, pisarnah itd. Izvajanje ukrepov kontrolirajo posebne ekipe. Začasno so prepovedali tudi uporabo zasebnih avtomobilov.

Modernizacija kitajskega premogovnika

S posojilom svetovne banke v znesku 126 milijonov dolarjev se bodo na Kitajskem lotili velike naložbe (predračunska vrednost 357 milijonov dolarjev) za razširitev in modernizacijo enega od največjih premogovnikov, tako da bi v njem lahko nakopali na leto 4,5 milijona ton premoga. Ob premogovniku bodo postavili tudi obrat za predelavo 2 milijonov ton premoga na leto. Kitajska, ki ima po oceni strokovnjakov največje zaloge premoga na svetu (več kot 700 milijard ton), s sedanjo premogovno proizvodnjo lahko zadovolji 70 odstotkov domačih potreb.

Termoelektrarna Nikola Tesla ima visoke učinke

Termoelektrarna Nikola Tesla iz Obrenovca je v marcu proizvedla 1,320 milijarde kWh električne energije. S tem so prekoračili svoj mesečni načrt za 9,5 %. V letošnjem letu so do srede marca Tesline elektrarne dobavile porabnikom 4,9 milijarde kWh oziroma 12 % več kot so predvideli za to razdobje. Za to proizvodnjo pa so porabili, preko 5,5 milijona ton kolubarskega lignita.

S podobnimi uspehi se lahko pohvali tudi termoelektrarna Kakanj v Čatičih. V marcu so delali med drugim tudi udarniško, to je vseh 800 zaposlenih. Šest agregatov s skupno 348 MW je proizvedlo 180 milijonov kWh električne energije in za 19 milijonov prekoračilo načrt. To je največja mesečna proizvodnja kakanjske elektrarne v 30 letih odkar ta obratuje. Za ta uspeh pa so zaslužni tudi rudarji rudnikov Kakanj in Breza, ki so zagotovili 200.000 ton premoga, to je toliko, kolikor so ga potrebovali v marcu za proizvedeno električno energijo.

Predvidena poraba energije v naslednjih letih

V letošnjem letu naj bi v Jugoslaviji proizvedli po načrtu 77 milijard kWh električne energije. Predvideno je, da bo poraba te energije porasla do leta 1995 na 133 milijard, do leta 2000 na 157 milijard, pet let kasneje na 200 milijard in v letu 2020 na 251 milijard kWh. Da bi lahko pokrili vse potrebe, ni dovolj hitrejši izkoriščanje obstoječih, konvencionalnih virov energije, s katerimi razpolaga naša država. Če pa pri tem upoštevamo še velike zamude pri izgradnji novih elektrarn, potem je jasno, tako sklepajo energetiki, da je potrebno pristopiti tudi k izgradnji nadaljnjih jedrskih elektrarn.

Maršrutni vlaki za potrošniške centre

Titovi rudniki — Tuzla so v lanskem letu proizvedli 700.000 ton premoga manj zaradi pomanjkanja železniških vagonov, zaradi tega so imeli rudniki za 3 milijarde manj dohodka. Zaradi pomanjkanja vagonov so premog prevažali tudi s tovornjaki, kar pa je bilo seveda precej dražje. Po dogovoru s skupnostjo jugoslovanskih železnic so pripravili predlog, da bi organizirali maršrutne vlake za velike potrošniške centre. Poleg tega so Titovi rudniki zahtevali, da se zagotovi potrebno število železniških vagonov tudi za izvoz premoga. Lansko leto namreč niso mogli izpolniti svojega izvoznega načrta v celoti. Dosegli so ga le v višini 70 %. Železnica pa potrebuje 17.000 vagonov, od tega 10.000 odprtih. Ker je tudi ta občutila pomanjkanje, si je izposojala vagonov v tujini. To pa je seveda bilo precej drago in s tako prakso v bodoče ne bi radi nadaljevali.

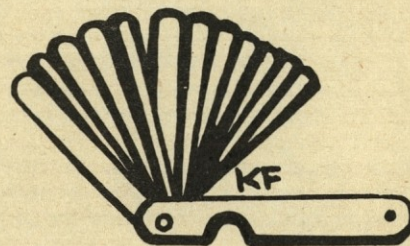
Rudnik Zenica odpira nov površinski kop Moščanica

Rudnik rjavega premoga Zenica bo vložil 2,4 milijarde din v odpiranje površinskega kopa Moščanica, poleg tega pa tudi za zgraditev centralne reševalne postaje, pa tudi za rekonstrukcijo glavne trafo postaje. Dela bodo končali koncem letošnjega leta.

Kostolac investira

V IEK Kostolac je v teku izgradnja rudnika Drvno, ki bo dajal letno 6,5 milijona ton premoga. Hkrati širijo tudi površinski kop Čirikovac, na katerem naj bi pridobivali novih 700.000 ton premoga letno. Poleg tega je dokončan tudi projekt izgradnje jamskega dela rudnika Poljane. Vlaganja bodo znašala 5 milijard dinarjev. Kako bodo vsa ta dela izvedli, pa je vprašanje zaradi pomanjkanja denarja. Opremo imajo naročeno, nekatera dela že izvajajo, denarja pa trenutno ni dovolj.

(tl)

Nekaj podatkov o Sloveniji in naših občinah

Iz podatkov, ki jih je objavil Zavod SR Slovenije marca letos, povezujemo nekaj zanimivih podatkov, ki se nanašajo na Slovenijo kakor tudi na občine, na področju katerih deluje naš kombinat.

a) Slovenija

— število vseh vrst organizacij in skupnosti dne 31. 12. 1984 18.903
— (od tega gospodarstvo) 4.839

— število tozdiv 2.804
(od tega v gospodarstvu)-2.412
— število delovnih organizacij brez tozdiv 1.773
(od tega gospodarstvo) 766
— število delovnih organizacij s tozdi 545
(od tega gospodarstvo) 483
— število sestavljenih organizacij 52
(od tega gospodarstvo)-49
— družbeni proizvod leta 1983 (v mio din) 607.084

— narodni dohodek (v mio din) 528.757
— družbeni proizvod na prebivalca (v din) 314.076
— narodni dohodek na prebivalca (v din) 273.527
— število prebivalcev Slovenije 30. 6. 1984 1.942.466
(od tega ženske) 999.727

Kazalniki razvoja občin pa so bili:

Občina	Površina km ²	Prebivalstvo preb. 1981	Delež akt. 1981 %	Delež kmeč. preb. 1981 %	Delavci 1984	Povp. mes. OD 1984	Družb. proiz. mio din 1983	Ustvar. inv. v osn. sred. 83 v mio din
SR Slovenija	20.256	1.891.864	49,6	9,4	808.228	27.762	607.084	100.641,1
Črnomelj	486	17.544	48,7	15,4	6.782	24.617	4.440	738,8
Hrastnik	58	11.024	47,9	1,1	5.080	25.400	2.993	950,4
Krško	345	27.774	48,6	15,7	10.489	28.830	15.185	2.345,7
Laško	250	18.746	44,3	9,5	5.675	26.107	4.692	541,1
Trbovlje	58	18.786	49,2	0,7	11.109	29.973	7.953	1.556,6
Zagorje	147	16.494	45,5	4,3	5.357	28.853	2.940	440,1

V nekaj vrstah

Dela na zasavski cesti so v teku

Koncem lanskega leta so bila dela pri gradnji zasavske ceste od Trbovelj do Zagorja ob reki Savi le v grobem končana. Preko zime do marca letos je bila cesta odprta, čeprav še ni bila dokončana. Dne 26. marca letos pa so jo zaprli na vsej dolžini 3400 m in delavci gradbenega podjetja Slovenija ceste Tehnika, Ljubljana, nadaljujejo z urejanjem celotnega odseka. Zima je opravila svoje na cestišču, škarpah itd. Urediti je treba bankine, brežine in položiti zgornjo, za porno plast asfalta. Dela naj bi končali do konca maja letos.

Potres pri Črnomlju

Dne 18. aprila so na Seizmološkem zavodu Slovenije v Ljubljani sporočili, da so aparati observatorija na Golovcu tega dne ob 7.45 in 9.20 zabeležili potresa v bližini Črnomlja. Občani so potresa čutili. Imela sta jakost 3. in 4. stopnje po Mercalijevi lestvici. Večje škode niso ugotovili.

Aktivnost družbenega sveta za ekološka vprašanja

Družbeni svet za vprašanja prostora, varstva okolja in zraka pri občinski skupščini Trbovlje se zelo aktivno vključuje v reševanje prostorskega planiranja, zemljiške politike in varstva okolja v občini in zasavski regiji. Letošnji program dela predvideva angažiranje pri planiranju prostorskega dela družbenega plana občine Trbovlje za naslednje srednjeročno obdobje, pripravo sanacijske-

ga programa oziroma študije za zmanjšanje onesnaženosti zraka v Trbovljah, pravočasno in kvalitetno oskrbo z vodo, nadalje za vodotoke in s tem povezanim katastrom centralne čistilne naprave, za zelene površine, javno snago in druge aktivnosti, ki se navezujejo na varstvo okolja.

Stiska v osnovni šoli v Črnomlju

Osnovna šola v Črnomlju ima 40-oddelkov, vanje pa je vključenih 1073 učencev. Pouk je organiziran v štirih stavbah. Učilnice imajo namreč tudi v dijaškem domu in v srednji šoli. Po vsej verjetnosti bodo z naslednjim šolskim letom ponovno uvedli izmenski pouk.

Prostorsko stisko bi lahko odpravili z dozidavo stare osnovne šole in šole na Loki. Potrebujemo dodatne učilnice, kabinete, večnamenski prostor, razdeljevalno kuhinjo, knjižnico, telovadnico, garderobe, upravne prostore in zbornico. Po sedanjih računih znaša vrednost dozidav okoli sto milijonov dinarjev. Možno bi jih bilo dobiti le s samoprispevkom. Idejni načrti sami so premalo.

V Hrastniku razpisali natečaj za izume

Občinska raziskovalna skupnost Hrastnik in Občinska Zveza sindikatov Hrastnik sta koncem marca letos seznanila javnost, da razpisujeta natečaj za predložitev izumov, tehničnih izboljšav in koristnih predlogov za delovne ljudi v občini Hrastnik. Hkrati pa je Občinska raziskovalna skupnost

Hrastnik razpisala štiri raziskovalne naloge, ki imajo širši pomen za omenjeno občino. Med temi nalogami se dve nanašata na izdelavo katastra onesnaževanja zraka in voda, ena na izdelavo katastra deponije odpadnih snovi, ena pa na področje vzrokov za nadpovprečne izostanke z dela v Hrastniku. Rok za predložitev predlogov in prijavnalog je bil 30. april 1985.

Prosti čas mladih

V Trbovljah so 28. marca izvedli občinsko pionirsko konferenco v domu DPO o prostem času mladih. Organizirala jo je Občinska Zveza prijateljev mladine. Govorili so o izrabi prostega časa mladih, proizvodno-tehničnih aktivnostih, proizvodnji hrane, varstvu narave, kulturnih dejavnostih, družbenih dejavnostih, hobijih, prostovoljnih delovnih akcijah, humanitarnih akcijah ipd. Menili so se tudi o tem, kje naj bi te dejavnosti organizirali — v domovih, blokih, delovnih organizacijah, društvih, naravi itd.

Solidarnost delavcev za SVEO

V tovarni pohištva SVEA v Zagorju so od leta 1979 dalje reševali skupno z občinskimi institucijami in združenim delom vprašanje kritja vrednosti izdane menice beogradskega zunanjetrgovinskega podjetja v višini 65 milijonov din. Letos so ta znesek poravnali ob solidarnostni pomoči zagorskega združenega dela, nekaterih ozdov sozda Slovenijales, dela poslovnih partnerjev, deloma pa iz lastnih sredstev rezervnega sklada. Kolektiv SVEA pa se je obvezal, da bo v primeru nastale in nepokrite izgube v njihovih ozidih pravtako pristopil k solidarni pomoči.

Dogovor krajevnih skupnosti

Na področju Trbovelj deluje deset krajevnih skupnosti. Vse pa imajo številne, tudi velike probleme, predvsem pri urejanju komunalnih storitev. Ker denarja za vse ni dovolj, so se dogovorili, da bosta imeli vsako leto dve krajevni skupnosti prednost. Sedaj jo imata KS Ivana Kešeta in Zasavje. Lani so sredstva združevali za urejanje cest, poti, zelenic, redna vzdrževalna dela in investicije. Prednost dajejo tistim KS, ki ta sredstva obogate s sredstvi drugih ozdov in prostovoljnimi delom. Lani so v KS opravili 17.500 prostovoljnih delovnih ur v vrednosti 5,25 milijonov din. Pri izvedbi načrtanih nalog so precej pomagali nekateri delovni kolektivi.

Akcije medobčinske inšpekcije

Medobčinske inšpekcijske službe revirskih občin občasno izvajajo akcije v trgovinah in mesnicah skupno s potrošniškimi sveti. Gre za kontrolo pravega tehtanja in zaračunavanja kupljenega blaga. Tako akcijo so na primer izvedli 16. marca v Trbovljah na območju KS Franca Fakina. Rezultati so bili po mnenju inšpektorjev porazni. Izrekli so nekaj opozorilnih mandatnih denarnih kazni. Akcije imajo namen zaščititi kupce — potrošnike.

V Krškem izhaja Naš glas

V občini Krško že pet let izhaja delegatsko glasilo Naš glas. Koncem marca je izšla že 95. številka. Izhaja v nakladi 1.100 izvodov, izdaja pa ga INDOK center Krško. Glasilo objavlja delegatska gradiva in informacije, objavljajo pa tudi druge prispevke iz raznih okolij, tudi mladinske.

Natečaj za izdelke domače in umetne obrti

Medobčinska gospodarska zbornica revirskih občin Trbovlje je v marcu letos razpisala natečaj za najboljše prototipne izdelke domače in umetne obrti v zasavski regiji ter za najboljši turistični spomin, tipičen za revirje. Zainteresirali naj bi čimširši krog občanov za oblikovanje in izdelavo prototipnih izdelkov domače in umetne obrti. V okviru tega natečaja so tudi predmeti, ki bi bili primerni za predstavitev spominskega parka na Čebinah. Natečaj traja do 1. junija letos. Najboljše in najvišje ocenjene prototipe bodo nagradili z denarnimi nagradami. Prva nagrada znaša 30.000, druga 20.000 in tretja 10.000 din. Prijave je treba predložiti do omenjenega roka razpisovalcu.

Laško — postavili bodo nov stolp

Koncem marca letos se je verjetno zaradi dolgotrajnega deževja porušil stolp gradu Tabor v Laškem, ki so ga zgradili v 12. stoletju. Dokončno so ga pomagali porušiti tudi laški rudarji, da so s tem preprečili škodo na stanovanjskih hišah. Na njegovem mestu pa bodo postavili nov stolp ob sodelovanju celjskega zavoda za varstvo kulturne dediščine, ki razpolaga z ustrezno dokumentacijo, združenega dela ter SIS-ov.

Kovinarji bodo tekmovali

V dneh 17. do 19. maja bo potekalo v Trbovljah proizvodno-delovno srečanje kovi-

Juro Komljen ob pričetku ponovnega kurjenja v krožni peči za žganje opeke na opekarni tozđ GRAMAT po končanem remontu. (foto: A. Bregant)

narjev iz Zasavja. MS ZSS Trbovlje je razpisal tekmovanje za strugarje, brusilce, rezkalce, orodjarje in varilce. Rok za prijave je bil 20. april. V Zasavju kljub številnim kovinarjem ni bilo doslej kake posebne tekmovalne tradicije. Tekmovanje bo potekalo v orodjarni DO Elektroelement na Izlakah.

Plazovi požirajo denar

V Hrastniku se že desetletja ubadajo z reševanjem in sanacijo zemeljskih plazov. Pred leti so imenovali občinsko komisijo za sanacijo plazov, ki vodi vsa dela v zvezi s plazovi. Največ sredstev so doslej vložili v urejanje plazov pri Budnu in Dolinšku. Oba plaza sanirajo delavci podjetja za urejanje hudournikov iz Ljubljane. Skupno so doslej porabili 50 milijonov dinarjev. Lani so za plazove, vdore in odvodnjavanja namenili sedem milijonov din, letos pa jih bodo enajst. Največ denarja pa bo šlo za nadaljnjo sanacijo plazu pri Dolinšku. Urejali pa bodo tudi druge manjše plazove v KS Marano, Čeče, Rudnik, Turje in Dol pri Hrastniku oziroma preprečevali širjenje plazov z urejanjem drenaž in kanalov.

Poraba vode v Trbovljah vse večja

V preteklem letu je bilo v Trbovljah skupno 92 km primarnih in sekundarnih vodov pitne vode s 1708 priključki, na katere je priključenih 16.700 prebivalcev. Dnevna poraba vode na prebivalca je 125 litrov, skupno z industrijo pa jo porabimo dnevno 160 l na prebivalca. Vode se izgubi od izvira do porabnikov od 25 do 30 %. Že dalj časa je znano, da v Trbovljah ni novih zajetij pitne vode, zato bodo raziskave usmerili predvsem na območje Save, izvesti pa bo treba tudi drugo fazo zajetja v Šklendrovcu.

Splošna bolnišnica pripravlja dializno enoto

V Splošni bolnišnici v Trbovljah že nekaj časa pripravljajo ureditev oddelka dializne enote. V tem oddelku bi se zdravili vsi tisti občani iz revirjev, pa tudi širšega območja regije, ki so navezani na dializo. O ureditvi dializne enote v Trbovljah so razmišljali že pred petimi leti, ker bolniki težko prenašajo dnevni prevoz v Ljubljano s posebnim avtomobilom. Glas delegatov v Zasavskem zdravstvenem centru je imel svojo težo, zato so pričeli uresničevati predlog. Doslej so zbrali preko 8 milijonov din za ureditev te enote. Dializni prostori so v celoti zgrajeni v zgradbi za Splošno bolnišnico, kjer so bili včasih pisarniški prostori. Urediti bo treba še spodnje prostore za skladišča za dializni material ter prostor za čiščenje vode. Potrebujemo pa še sredstva za montažo aparatov. Rabili bodo pet dializnih monitorjev — aparatov. Od tega bodo štirje v uporabi, eden pa bo rezerva. Nameravajo razpisati specializacijo za interno stroko, potrebni pa bodo še kadri z višjo medicinsko izobrazbo. Obstaja realna možnost, če bodo na voljo devize in aparat za čiščenje vode, da bi dializna enota pričela delati v začetku leta 1986. Začasno bo pomagal premostiti začetne težave Klinični center iz Ljubljane, ki bo dal na voljo tudičasno potrebne monitorje.

ZRVS in obrambna vzgoja

ZRVS Trbovlje je imela svojo letno konferenco v četrtek 11. aprila. Za konferenco so pripravili obsežno gradivo, ki so ga razposlali vabljenim. Cilji in naloge ZRVS so znani. Gre za obrambno vzgojo občanov, posebno pa še mladine, usposabljanje članstva tako po idejno-politični, kakor tudi vojaško strokovni plati itd. Povečati bo treba disciplino in zanimanje za vojaški poklic. Sproženo je bilo vprašanje, da bi vključili v ZRVS tudi člane brez činov. Šestim šolarjem so podelili knjižne nagrade za najboljše spise. Priznanja pa sta prejela tudi dva novinarja.

Razpisana so prvojunjska priznanja

Občina Trbovlje — žirija za podelitev prvojunjskih priznanj je v začetku aprila pozvala občane, delovne ljudi, tozde, družbeno-politične organizacije, krajevne skupnosti, društva itd., da predložijo do 30. aprila predloge za podelitev prvojunjskih priznanj za letošnje leto. Vsako leto podelijo pet priznanj zaslužnim občanom, ki s svojim delom na gospodarskem, kulturno-prosvetnem, športnem, družbeno-političnem in na drugih področjih dela prispevajo k uspešnemu razvoju občine Trbovlje. Priznanja bodo podelili ob občinskem prazniku občine Trbovlje 1. junija. Letos prvič nastopa sprememba. Prvojunjske nagrade so bile po občinskem odloku ukinjene, po novem odloku pa se uvajajo prvojunjska priznanja, ki jih tvori lista ter miniaturni spomenik Batičevega spomenika zmage nad orjuno pred muzejem.

Nova telovadnica bo kmalu zgrajena

Samoupravna interesna skupnost za gradnjo družbenih objektov v Trbovljah nastopa kot investitor nove telovadnice pri

Osnovni šoli Trbovlje — PE Alojza Hohkrauta na Trgu revolucije. Ta šola namreč doslej ni imela telovadnice. Z gradnjo so pričeli že preteklo leto in jo bodo dokončali do konca maja letos, to je za občinski praznik občine Trbovlje. Gradnjo financirajo iz občinskega samopriskpevka. Dela izvajajo delavci SGD Beton — toz Operativa Zasavje, Trbovlje.

Dodatni program senovških kovinarjev

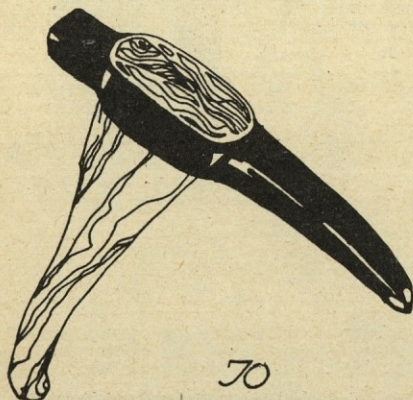
Pred dobrimi 15 leti je bila pri nas moda, da so zapirali majhne premogovnike baje zaradi nerentabilnosti in premajhnih zalog. Kaj kmalu pa se je pokazalo, da so bile take odločitve preuranjene.

Prav v tistem času, so se na Senovem odločili, da bodo postavili tovarno gradbene opreme kot toz mariborske Metalne. Dobršen del senovških rudarjev se je prekvalificiral in so postali kovinarji. Zadnja leta pa je v gradbeništvu nastal zastoj, saj vemo, da je denarja zmanjkalo za gradnjo stanovanjskih in industrijskih objektov. Prišlo je do manjšega zastoja, zato so morali polovico zmogljivosti v tem tozdu nameniti za drugo proizvodnjo. Odločili so se, da bi izdelovali procesno opremo za tekstilno, steklarsko in gumarsko industrijo. Izdelali so že 10 steklarskih peči. V svojem razvojemnem oddelku pa snujejo še druge izdelke oziroma proizvode. V tej tovarni je zaposlenih okoli 360 delavcev.

Kako z rudarskim domom?

Rudarski dom Trbovlje na Trgu svobode 11, za Delavskim domo je spomenik prve kategorije in je spomeniško varstveno zaščiteno. V njem imajo prostore Občinska organizacija ZRVS, Društvo invalidov in Krajevna organizacija ZZB NOV. Zgradba je zelo dotrajana in bi jo bilo treba v vsakem primeru obnoviti. Svet za kulturo pri SZDL Trbovlje je dal pobudo, da bi zgradbo preuredili eventualno v rudarski muzej. ZRVS pa predlaga, da bi s pomočjo OZD-ov prostore uredili tako, da bi bilo možno še naprej v njih izvajati programirano dejavnost. Imenovana je bila komisija s strani Izvršnega sveta občine Trbovlje, ki naj ugotovi, kakšna dela in v kakem obsegu jih je treba izvesti ob soglasju Zavoda za spomeniško varstvo v Celju, po drugi strani pa je treba zagotoviti višino potrebnih sredstev in možnost izvedbe del glede na razpoložljiva sredstva. Med tem časom pa bo treba tudi ugotoviti, za kakšne namene naj bi bila stavba v bodoče.

(tl)

Borza — pomeni stalni trg, kjer se prodaja blago po standardni oznaki. Osnova za trgovanje na borzi so borzna pravila ali uzance. Za blago, ki ga na borzi prodajamo in kupujemo, pravimo, da notira. Uradna objava se imenuje borzna tečajnica. Borzna tečajnica je sistematično sestavljen in urejen seznam blaga, s katerim se trguje na določeni borzi in uradno zagotovljena srednja cena (tečaj ali kurz), določena z dnevniki borznih posrednikov.

Ček — je vrednostna listina, s katero pooblašamo banko, da iz dobroimetja izplača določeno vsoto denarja določeni osebi ali prinesitelju čeka. Osnovna funkcija čeka je, da rabi kot plačilno sredstvo in tako zmanjšuje potrebo po izplačilih v gotovini v notranjem in mednarodnem plačilnem prometu. Poznamo različne vrste čekov. Po tem, kako na čeku označimo koristnika, razlikujemo: imenski, ček po nalogu, na prinositelja in lastni. Glede oblike in namena: gotovinski, virmanski, obračunski, barirani, potniški, akreditivni, cirkularni.

Družbeni prispevek — pomeni tisti del dohodka OZD, ki ga OZD izloča v korist dru-

žbeni skupnosti za zadovoljevanje potreb skupne in splošne porabe.

Poraba — pomeni potrošnja. Je proces trošenja dobrin in cilj vsake proizvodnje. Razlikujemo osebno, skupno, splošno, investicijsko ali proizvodno porabo. V proizvodni porabi trošimo proizvodna sredstva, to je delovna sredstva in predmete dela. Osebna potrošnja zajema potrošnja dobrin za zadovoljevanje in vzdrževanje delovne sile. Pod splošno in skupno potrošnjo pa razumemo potrošnja za zadovoljevanje družbenih, kolektivnih potreb (voja, administracija, policija, šolstvo, zdravstvo, kultura).

Samoupravni sporazum — je samoupravni splošni akt, ki rabi kot sredstvo odločanja. S samoupravnim sporazumom se urejajo družbenoekonomski odnosi delavcev. Področja, ki jih urejajo samoupravni sporazumi, so: dohodkovni odnosi, osnove in merila za razporejanje dohodka in delitev čistega dohodka ter delitev osebnih dohodkov, upravljanje z družbenimi sredstvi, združevanje organizacij združenega dela

Valorizacijski količniki za preračunavanje osebnih dohodkov

Skupščina skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji je na svoji seji dne 20. marca 1985 sprejela sklep o valorizacijskih količnikih za preračunavanje OD iz prejšnjih let na raven osebnih dohodkov iz leta 1984.

V letu 1984 je znašal povprečni mesečni osebni dohodek na zaposlenega delavca na območju te skupnosti 27.762 din, kar pomeni 52 % več kot v letu 1983.

Osební dohodki iz prejšnjih let, ki se štejejo v pokojninsko osnovo, se preračunajo na raven osebnih dohodkov v letu 1984 takole:

- OD, dosežen v letu 1965, s količnikom 4456,2
- OD, dosežen v letu 1966, s količnikom 3369,2
- OD, dosežen v letu 1967, s količnikom 3050,8
- OD, dosežen v letu 1968, s količnikom 2784,6
- OD, dosežen v letu 1969, s količnikom 2418,3
- OD, dosežen v letu 1970, s količnikom 2017,6
- OD, dosežen v letu 1971, s količnikom 1689,7
- OD, dosežen v letu 1972, s količnikom 1434,7
- OD, dosežen v letu 1973, s količnikom 1238,8
- OD, dosežen v letu 1974, s količnikom 986,2

- OD, dosežen v letu 1975, s količnikom 788,5
- OD, dosežen v letu 1976, s količnikom 682,4
- OD, dosežen v letu 1977, s količnikom 573,1
- OD, dosežen v letu 1978, s količnikom 470,3
- OD, dosežen v letu 1979, s količnikom 375,5
- OD, dosežen v letu 1980, s količnikom 316,7
- OD, dosežen v letu 1981, s količnikom 243,4
- OD, dosežen v letu 1982, s količnikom 193,3
- OD, dosežen v letu 1983, s količnikom 152,0

Hkrati je ta skupščina sprejela sklep o uskladitvi pokojnin, sklep o uskladitvi pokojnin, uveljavljenih v različnih razdobjih, sklep o spremembah in dopolnitvah sklepa o ponovni uskladitvi pokojnin med letom, sklep o najnižji pokojnini za polno pokojninsko dobo, sklep o najnižji in najvišji pokojninski osnovi, o spremembah in dopolnitvah sklepa o višini starostne pokojnine kmetov v letu 1985, o premoženjskih pogojih za priznanje varstvenega dodatka, o višini denarnih nadomestil za telesne okvare, o višini dodatka za pomoč in postrežbo ter sklep o določitvi enkratnega letnega zneska za rekreacijo v letu 1985 in znaša 3.500 din. Izplačan bo pri pokojnini za maj t. l.

Število zaposlenih se veča

Zvezni zavod za statistiko je pred nedavnim objavil podatke o zaposlitvah na področju Jugoslavije in posameznih republik ter pokrajin.

Tako je bilo konec leta 1984 največ zaposlenih v Srbiji (brez pokrajin), in to 1,58 milijona, na Hrvaškem 1,4 milijona, v Bosni in Hercegovini 966.200, v Sloveniji 809.100, v Vojvodini 593.800, v Makedoniji 479.800, na Kosovu 206.500 in v Črni gori 150.900 zaposlenih.

Jugoslavija je v povojnem obdobju dosegla velike uspehe tudi v pogledu števila zaposlenih. V letu 1939 je bilo zaposlenih 920.000, v letu 1945 461.000, v letu 1984 pa se je število dvignilo za 6,3 milijona. Napredek je velik v republikah in obeh pokrajinah. V Sloveniji je v družbenem sektorju zaposlenih 66 % za delo sposobnega prebivalstva, na Hrvaškem 49,1 %, v Vojvodini 43,6 %, v Srbiji (ožji) 40,9 %, v Črni gori 40,2 %, v Makedoniji 38,8 %, v BiH 35,2 %, na Kosovu pa 23,3 %.

V letu 1984 se je zaposlilo 136.700 občanov oziroma 2,2 % več napram letu 1983.

V družbenem sektorju pride povprečno en zaposleni na 3,7 občanov Jugoslavije.

Pomoč lačnim v Afriki

Rdeči križ Slovenije je v vseh slovenskih občinah organiziral zbiranje pomoči lačnim v Afriki. Ta kontinent namreč že tri leta trpi sušo, najhujšo v zadnjih sto letih. Število lačnih in podhranjenih je doseglo že 150 milijonov, od tega polovica otrok.

Akcija je stekla tudi med člani kolektiva našega kombinata. Na področju Trbovelj je bilo zbranih prostovoljnih denarnih prispevkov:

— tozd Rudnik Trbovlje	21.060 din
— DO Termoelektrarna Trbovlje	17.030 din
— DSSS sozd REK EK in DSSS DO RRPŠ	12.220 din
SKUPAJ	50.310 din

Denar je bil preko Rdečega križa v Trbovljah nakazan na poseben žiro račun Rdečega križa Slovenije.

S. B.

Uspešen tečaj v Termoelektrarni Trbovlje

IGD Termoelektrarne Trbovlje je v februarju, marcu in aprilu letošnjega leta organiziralo tečaj za čin gasilca.

Tečaja se je udeležilo šestindvajset članic in sedem članov IGD TET ter šestnajst članov gasilskega voda CZ v DO.

Slušaatelji so bili zelo zadovoljni z dobro pripravljenim gradivom, predavatelji pa so posredovali snov tako, da je bila dostopna vsem tečajnikom ne glede na izobrazbo. Veliko zanimanje tečajnikov je opozorilo na nujnost še nadaljnjega izobraževanja. Med tečajem smo tudi praktično prikazali uporabo orodja in opreme, s katerim razpolaga naše društvo.

Izpiti za člane društva in člane gasilskega voda CZ so bili 12. marca, za članice našega društva pa 12. aprila. Odgovarjali so

pred petčlansko izpitno komisijo na določena vprašanja iz vseh predmetov, obravnavanih na tečaju. Razveseljivo je, da so vsi uspešno opravili izpit. Posebno je treba pohvaliti članice, ki so pokazale zelo velik nivo znanja.

Po končanih izpitih so bila vsem podeljena priznanja za uspešno opravljeni izpit, predsednik komisije Ludvik Kredar se je po kratkem govoru zahvalil za ves trud, jim čestital in pozval člane gasilskega voda CZ, naj se včlanijo v gasilsko društvo.

Člani UO IGD TET se zahvaljujemo vsem vodilnim, političnim in samoupravnim organom v Termoelektrarni Trbovlje za vso pomoč pri uspešno izpeljanem tečaju.

Pavle Nemet

Dogodek, ki pušča senco

„Po štirinajstletni težki bolezni nas je zapustil dragi mož in oče Štefan Lavrenčič. Pokopali smo ga 11.4.1985“, nam je pisala Fani Lavrenčič z Loga 25 v Hrastniku.

Prosila nas je, naj objavimo njen prispevek.

Fani Lavrenčič se je namreč oglasila na SZDL Hrastnik in uredila vse potrebno, da bi se na pogrebu njenega moža poslovili s kratkim govorom, saj je pokojni trideset let delal v jami. Na pogrebu pa pričakovanega govora ni bilo.

Vsi domači, pa tudi ostali, so bili razočarani in prizadeti.

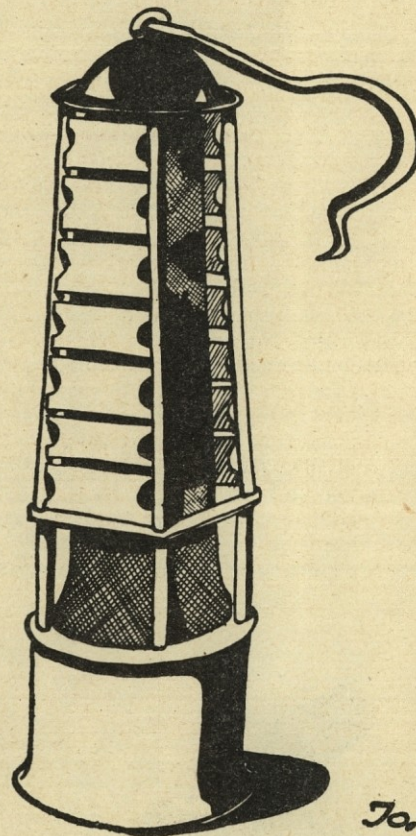
Prispevek smo objavili predvsem iz razloga, da ne bi še kdo v podobnem položaju doživel razočaranja.

Zahvala

Vsem rudarjem in drugim delavcem tozdrudnik Zagorje se iz vsega srca zahvaljujem za zbrano denarno pomoč, potem ko sem bil zaradi plazu jalovišča kamnoloma v Brišah neizmerno prizadet. Izgubil sem ženo, uničena je domačija in več glav živine. Praktično sem ostal čez noč brez vsega. Zato mi je pomoč, ki so mi jo nudili spontano rudarji zagorskega rudnika, toliko vrednejša in vzpodbudna. Prepričan sem, da se mi bo z dano pomočjo uspelo v določeni meri postaviti na noge.

Hvala vsem skupaj in vsakomur posebej!

Janez Knez, rudar — kopač
v jami Kisovec, tozd
Rudnik Zagorje

Ja

Planinske novice

Dne 26. marca zvečer je Planinsko društvo Trbovlje organiziralo v Delavskem domu Trbovlje planinsko predavanje Petra Markiča iz Kranja na temo: Alpayo — najlepša gora na svetu, z barvnimi diapozitivi. Dne 9. aprila zvečer je Svetozar Guček iz Ljubljane predaval v Delavskem domu Trbovlje v organizaciji istega društva na temo: Havaji in Pearl Harbour.

Dne 27. aprila je organiziralo Planinsko društvo Trbovlje izbirno orientacijsko tekmovanje za vzhodno regijo. Začelo se je ob 9.30 pri lovski koči na Podmeji.

Dne 1. maja so se številni planinci, delovni ljudje in občani, udeležili prvomajskega izleta na Mrzlico, v skladu z večdesetletno tradicijo. Dne 11. maja bo potekalo na območju Kuma orientacijsko tekmovanje posavske in planinske mladine v organizaciji Planinskega društva Kum. Naslednji dan, 12. maja, pa bo v isti organizaciji zbor zasavske in posavske mladine na Kumu, ki bo vključeval razglasitev rezultatov orientacijskega tekmovanja in razne družabne igre.

XXIX. skok čez kožo

XXIX. Skok čez kožo je za nami. Realizirali smo ga tudi z vašo finančno pomočjo, za kar se vam iskreno zahvaljujemo. Na žalost je prišlo do nekaterih neprijetnih pomanjklivosti. Zato se opravičujemo vsem, ki niso prejeli uradnega povabila z naše strani. Upamo, da zaradi tega ne bo okrnjeno naše sodelovanje in da se vidimo na našem tradicionalnem XXX. Skoku čez kožo.

Skokov odbor za
XXIX. Skok čez kožo
pri FNT — v TOZD Montanistika
Univerze Edvarda Kardelja

Nove obrestne mere

Od 1. aprila dalje veljajo za vezane dinarske hranilne vloge nove letne obrestne mere:

- 58 % za vloge, vezane nad 3 mesece,
- 63 % za vloge, vezane nad 12 mesecev,
- 66 % za vloge, vezane nad 24 mesecev.

Obrestna mera za hranilne vloge na vpogled (nevezane) ostaja nespremenjena in znaša 7,5 %.

Pri hranilnih vlogah, vezanih nad tri mesece, je letna obrestna mera zmanjšana za diskont, ker banka obračuna in izplača obresti pred potekom enega leta.

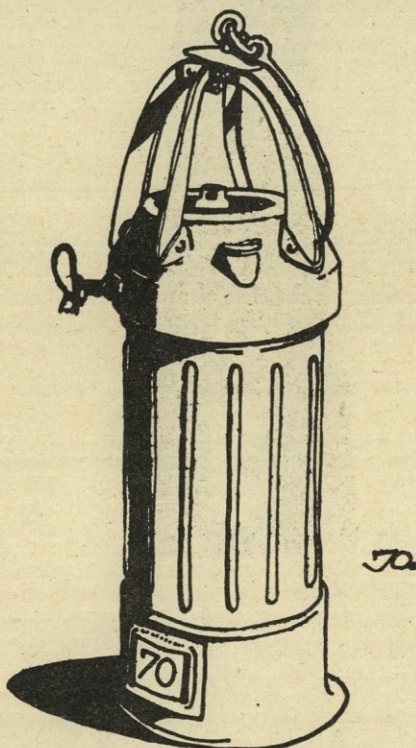
Najmanjši znesek vezave nad tri mesece po veljavnem medbančnem sporazumu je 20.000 din.

Rešitev nagradne križanke ob 1. maju

Med reševalce s pravilnimi rešitvami nagradne križanke ob 1. maju, objavljene v tej številki glasila Srečno, bomo razdelili tri knjižne nagrade. Izrezek iz časopisa z rešitvami pošljite na naslov: SOZD REK Edvarda

da Kardelja, Uredniški odbor glasila Srečno, 61420 Trbovlje, Trg revolucije 12.

Pri žrebanju bomo upoštevali vse pravilne rešitve, ki bodo prispele v uredništvo do 15. maja 1985.

Dne 30. marca 1985 so pripravili študentje ljubljanske fakultete za naravoslovje in tehnologijo — VTOZD Montanistika, XXIX. skok čez kožo. Ta prireditvev je tradicionalnega značaja in so jo pri nas pričeli uvajati leta 1923, ko so na ljubljanski fakulteti diplomirali prvi rudarski inženirji. Prireditvev so letos pričeli s povorko po ljubljanskih ulicah, končali pa so jo v zgodnjih jutranjih urah v prostorih hotela Union. Na sliki je prikazan skok čez kožo, ki je simboličnega značaja za vstop v knapovski poklic.

Število članov ZK v Jugoslaviji

Zveza komunistov Jugoslavije šteje že 2.188.943 članov. V zadnjih devetih letih se je število članov ZKJ dvakratno povečalo. Od vseh prebivalcev Jugoslavije, starejših od 18 let je 13,8 % članov ZKJ, njihov delež med zaposlenimi pa je 28,6 %. Konec leta 1972 je bil vsak štirinajsti polnoletni občan član ZKJ, leta 1981 pa vsak sedmi.

Med člani ZKJ je 660.000 delavcev. Od vseh je 26,7 % žensk, mladih do 27 let pa je 27 %. Največ je članov s srednjo, višjo in visoko izobrazbo; povprečna starost pa je 37 let. Vsak peti kvalificirani delavec je član ZK. Od vseh zaposlenih z visoko izobrazbo je kar 58,5 % včlanjenih v ZKJ.

Število članov se od leta 1981 počasneje večja. Lani so v prvih šestih mesecih sprejeli v ZKJ 11.954 članov. Največ novih članov v vsej zgodovini ZKJ so sprejeli med boleznijo in po smrti predsednika Tita (leta 1980 — 200.000), najmanj pa leta 1983 — 80.954.

Statistični pregled o članstvu ZKJ pa kaže tudi podatke o izstopih, črtanjih itd.

Kadrovske vesti v času od 1. III.—31. III. 1985

PRIHOD:

DO RRPŠ

TOZD RRP Hrastnik: Marko Žohar - jamski kovinar, Branko Zupančič - jamski vrtalec, Majo Zahirovič - učnik, Ivan Šmit - učnik, Jožo Glavaš - učnik, Čazim Babič - učnik, Meho Hodžič - učnik, Jože Kuhar - učnik, Milan Leskovšek - jam. kovinar, Franc Žalar - kopač, Tomaž Logar - jam. električar, Duško Tomič - učnik, Ambroz Ilič - učnik, Juro Mizan - kop. pomočnik, Ivan Rotar - jam. električar, Tomaž Zorko - učnik (do 18. 1. zunaj), Zdenko Gavrančič - učnik, Jože Terbovc - varilec, Dragutin Kladnički - učnik, Zoran Popovič - učnik, Željko Kopranovič - učnik, Alojz Trošt - jam. kovinar, Mile Jukič - učnik, Veseljko Jurišič - kop. pomočnik, Safet Gabeljič - kop. pomočnik, Miroslav Baš - učnik, Branko Skaza - učnik, Muhidim Osmanović

-uprav. trans. in trak., Marjan Lokošek - učnik, Roman Zakrajšek - pom. zun. delavec, Vincent Verbovšek - učnik, Vilfrid Železen - učnik, Sead Turanovič - kop. pomočnik, Matej Mikolič - strug.-kovinar, Stanislav Zore - učnik, Borut Gajšek - jam. električar, Marko Čarapič - učnik, Izet Selimovič - učnik.

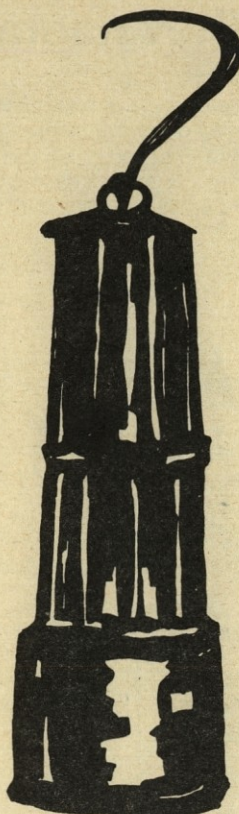
TOZD RRP Zagorje: Esad Joldič - vozač, Bojan Vodenik - učnik, Bahrudin Nukič - kopač, Pavel Izgorišek - poprav. jam. mehan., Janez Arh - kompresorist, Bogomir Strnad - učnik, Novalijski Mešič - učnik, Matija Taškar - učnik, Roman Strmljan - učnik, Hajrudin Medenjakovič - del. na sep., Ferid Hodžič - učnik, Andrej Strmljan - učnik, Jože Fijavž - učnik, Alojz Ostrožnik IV. - vzdrž. jam. mehan., Hakija Mešič - učnik, Josip Kocen - učnik, Alojz Vozelj - učnik, Janez Lazar - učnik, Meho Kurtič - učnik, Jakob Žirovnik - uprav. trans. in trak., Ekrem Kadirič - čuvaj v sam. domu.

TOZD RRP Trbovlje: Hakija Pjevič - vozač, Karlo Tabor - vozač, Rade Mastikoša - vozač, Boris Vrbnik - vozač, Bogoljub Todorovič - vozač, Ljubislav Draganovič - vozač, Nesim Smajič - vozač, Bojan Jerše - vozač, Uroš Bjelčević - vozač, Radovan Banovič - kop. pomočnik, Denis Dolinar - jam. kovinar, Dragan Mudrinič - jam. kovinar, Peter Jovanovič - vozač, Milorad Kusič - kop. pomočnik, Mitja Andvenšek - jam. električar, Dursum Mujkanovič - vozač, Milan Marijan - kopač, Adil Šabanovič - vozač, Anton Hudarčin - kopač, Radenko Grabovica - kopač.

TOZD Separacija Trbovlje: Branko Podmenik - del. na sep., Ernest Žunk - del. na sep., Ljubica Mārčič - pom. delavka, Marko Kalužar - zun. delavec, Marjan Stankovič - del. na sep., Danica Ključevšek - pom. del., Renato Menkovič - vozač, Franc Ahac - del. na sep., Leon Janežič - del. na sep., Drago Kastelic - prem. na OSP

KF

TOZD RŠC Trbovlje: Jurij Natek - izv. zah. el. del.

DS SS RRPS: Matko Mira - telefonistka.

DO TET

TOZD VN: Jože Kovačič - strugar, Milan Paveljšek - monter ogrev. naprav.

DO RGD

TOZD RIG: Dragomir Todorovič - kopač, Dragotin Draksler - vozač, Dušan Babič - vozač, Mušan Dedič - kopač, Fahrudin Omerčič - kopač, Sead Salkič - vozač, Vehid Joldič - vozač, Halid Joldič - vozač, Jovica Trailovič - kopač, Bekrija Bečič - vozač, Šefkija Velič - kop. pomočnik, Anton Plazar - vozač, Rahman Bajrektarevič - vozač.

TOZD GRAMAT: Smajo Cibrič - zlag. opeke, Ahmet Halilović - grad. tehnik - pripravn., Mujo Kalender - zlag. opeke, Ismeta Mujič - zlag. opeke, Klara Tomič - zlag. opeke, Lidijska Zupančič - zlag. opeke.

TOZD IMD: Stanislav Veteršek - strugar, Ladislav Frelih - skladiščnik, Anton Pečnik - skladiščnik, Branko Petek - sodel. pri projektu, in konstituiranju, Marjan Frelih - elekt. dela.

DS SS SOZD REK: Stanka Ravnikar - izv. opr. družb. stand.

ODHOD

DO RRPS

TOZD RRP Hrastnik: Vili Zagorc, jam. električar - upokojen, Trbovc Alojz, kopač - upokojen, Milan Zupčan, učnik - spor. prek., Pile

Ivančičević, učnik - discip. od., Marjan Slapšak, učnik - umrl, Marko Kaluža, zun. del. - spor. prek., Ivan Brečko, kov. jam. meh. - discip. od., Jože Povšič, učnik - discip. od., Ivan Kostanjšek, kopač - upokojen, Nikola Marinovič, učnik - discip. od., Sead Jakupovič, pom. del. zun. - discipl. od., Štefan Mustać, kopač - upokojen, Ivan Juršič, kop. pomočnik - discip. od., Gabrijel Kladnik, uprav. trans. in trak. - upokojen, Anton Klenovšek, jam. kop.-čuvaj mehaniz. - upokojen, Ciril Majcen, učnik - v času posk. dobe s str. DO, Edi Ceglar, učnik - discip. odp., Ferdinand Maček, vozač - v času posk. dobe s str. DO, Zdravko Zagorišek, učnik - samov. prek.

TOZD RRP Zagorje: Esad Joldič, del. na sep. - na DE jama Kotredež, Rahman Bajrektarevič, vozač - samov. prek., Stanka Ravnikar, vod. opr. fin. knj. - spor. prek., Franc Baloh, varilec - upokojen, Franc Pirnat, kopač - upokojen, Milan Groboljšek, ključavničar - upokojen, Matej Požun, učnik - potek. poč. prakse, Franc Jaklič, kopač - upokojen, Franc Borišek, strelec - upokojen, Ivan Smrgut, vozač - samov. prek., Nesib Vukalič, kop. pomočnik - samov. prek.

TOZD RRP Trbovlje: Jože Traun, kopač - upokojen, Jernej Delopst, kopač - upokojen, Drago Čemerika, vozač - v zapor, Marjan Špiler, kopač - upokojen, Velimir Paspalj, vozač - v pos. dobi s str. delav., Martin Jerman II., kopač - upokojen, Anton Hren, ključavničar - upokojen, Drago Skočir, kopač - upokojen.

TOZD Separacija Trb.: Marija Kovačič, čistilka - spor. prek., Ivan Juteršek, sep. del. - v zapor, Mira Matko, kurirka - na DS SS, Ahmed Tahirovič, vozač - discip. odp., Maks Škrabl, kopač - upokojen, Atif Muratović, spenjal. voz - spor. prek., Drago Kastelic - org. in vod. sep. in trans. na izm. - prem. na DE OSP

TOZD RŠC Trbovlje: Stanko Samastur, kopač na šol. del. - samov. prek., Asim Vrebac, kopač na šol. del. - samov. prek., Nedo Radič, kopač na šol. del. - samov. prek.

DO RGD

TOZD RIG: Jusuf Nežirovič, vozač - samov. prek., Ago Fazlić, kopač - samov. prek., Ivan Bokal, rud. nadzornik - upokojen, Marjan Jesih, motorist - upokojen, Stanislav Avguštin, motorist - upokojen, Ranko Ščekič, vozač - samov. prek., Hajro Hečo, vozač - samov. prek., Žarko Vuksanovič, vozač - v JLA, Hamed Bašić, kop. pom. - samov. prek., Franc Razpotnik, stroj. el. in pnev. motal - spor. prek., Josip Drk, kopač - upokojen, Stjepan Filipaš, kopač - upokojen, Jevto Djurič, kopač - samov. prek., Danijel Lukančič, ključavničar - spor. prek., Omer Hodžič, vozač - samov. prek.

TOZD GRAMAT: Refika Delić, zlag. opeke - samov. prek.

TOZD IMD: Gvido Plevnik, vod. in izv. sklad. opravil - upokojen, Rudi Stakne, varilec - upokojen.

Sonja Božič

Krvodajalska akcija

V času od 1. marca do 29. marca 1985 so darovali kri v Splošni bolnišnici Trbovlje naslednji naši sodelavci:

Dne 1. marca 1985

Tozdi s področja Trbovelj

Boris Klančar, Dušan Macerl, Pavel Nemet, Ervin Ocvirk.

Tozdi s področja Zagorja

Boris Čebin, Jože Vičič

Dne 8. marca 1985

Tozdi s področja Trbovelj

Branko Arh, Miroslav Alič, Jože Bučar, Tihomir Bogojevič, Mitja Božjak, Marjan Bajda, Janko Borštnar, Edvard Cestnik, Jože Čop, Franc Doberšek, Samo Florjanc, Janez Frankovič, Valentin Gorjup, Pavle Bostič, Jože Hriberski, Mehmed Hotič, Gorazd Jelen, Slavko Kastelic, Vladimir Kos, Jože Kobal, Drago Kolar, Franc Kosi, Ignac Kobal, Florjan Klemen, Janez Kmetič, Srečko Lesar, Jože Potočnik, Milan Murko, Anton Metličar, Zlatko Rogan, Radenko Samardič, Božo Stojko, Bojan Škrlep, Zoran Tomše, Jože Vajdič, Alija Vrebac, Samo Bregar, Milan Medved, Bojan Gorišek, Fani Grah, San-dro Miljač, Ana Ostanek, Bojan Strgaršek.

Tozdi s področja Zagorja

Anton Drobne, Štefan Horvat, Marjan Knez, Ivan Kaljope, Ljubo Matetič.

Tozdi s področja Hrastnika

Vladimir Mrak, Teodor Gabrič, Andrej Glogovšek, Prosenc Peter, Prašnikar Boris, Janko Podkoritnik, Ervin Prosenc, Milenko Urana, Alojz Zavrl.

Dne 15. marca 1985

Tozdi s področja Hrastnika

Aleš Božič, Stanislav Podlsednik, Franc Žibret, Zvone Marjanovič, Zvone Planinc, Milorad Tomović, Dušan Lavrinšek, Zdravko Planinc, Marko Simčič, Pavle Jamšek, Bojan Oberžan, Rudi Janežič, Štefan Kreže, Niko Forte, Vladimir Vnuk, Franc Laznik, Matjaž Korošec, Ervin Gostečnik, Radoš Rajbar, Marjan Žabkar, Mirko Teržan, Galib Osmanović, Ivan Berčon, Bojan Košir, Milan Broder, Anton Šutar, Alojz Podmenik, Jože Ciglenjak, Anto Perak, Matevž Kovač, Milan Zorič, Sifet Jagodič, Zdenko Humar, Ibrahim Nišić.

Tozdi s področja Zagorja

Ivan Vahtar, Martin Sotenssek, Vojko Perme, Jože Čokl, Zijad Čajič, Roman Kastelic, Muharem Džamastagič, Branko Očepek, Stanislav Pliberšek, Vlado Miljač, Husein Karahasanović, Musto Hevežević, Marjan Žibert, Andrej Žnidar, Redžo Džamastagič, Josip Bukovščak, Andrej Psarm, Marjan Tejkal.

Dne 22. marca 1985

Tozdi s področja Trbovelj

Darko Ahlin, Franc Belak, Franc Hren, Anton Strmljan, Dušan Senčar, Ivan Pomper, Anton Lagonder, Milan Barovič, Franc Kosi, Jože Ovnik, Maksimiljan Kozelj, Martin Avsec, Gvido Ahac, Rudi Strniša, Franc Godec.

Tozdi s področja Hrastnika

Emil Plahuta, Karel Zakošek, Silvo Sladič.

Tozdi s področja Zagorja

Feliks Kurež, Karel Odlazek

Dne 29. marca 1985

Tozdi s področja Trbovelj

Omer Merdanovič, Rudi Žagar, Franc Narberger, Mihael Gosak, Ivan Senčar, Metod Tomelj, Ivan Ponikvar, Andrej Brečko, Jurij Pikl, Niko Šmergut, Vid Savičič, Franc Hribar, Ladislav Gradišek, Martin Željko, Dragiša Fikič, Franc Kuder, Anton Bohorč, Ivan Drnovšek, Ludvik Kupšek.

Tozdi s področja Zagorja

Maks Kuček

Tovariši, darovalci krvi, hvala vam!

J. D.

Humor in anekdote

Janez vpraša prijatelja:

— Ali si že slišal tistega o Afriki? Sinko prinese iz šole cvek, ker ni vedel, kje je Afrika. Oče si ogorčen odpne pas in mu jih naloži po zadnjici. Na ženin namig je odnehal in poslal fanta spat. Žena mu pravi: — Malo preveč si ga, saj tudi jaz ne ven natanko, kje je Afrika. Povej mi, da si bom enkrat za vselej zapomnila. Mož se popraska za ušesi in pravi: „Kje je . . . Prav daleč ne more biti, ko pa imamo v podjetju črnca, ki se vsak dan pripelje v službo s kolesom.“

„Zakaj sta se Miha in Micka začela učiti angleščino?“

„Zato, ker sta posvojila nekega angleškega otroka, da ga bosta razumela, ko bo začel govoriti.“

Zaskrbljen oče kliče po telefonu: — Tova-riš doktor, moj sin ima škrlatinko! — Vem, včeraj sem ga pregledal. — Poskrbite, ne pride v stik z drugimi! — Ne razumete! On, moj sin, je poljubil našo pomočnico. — Preneumno! Potem moramo dekletu tudi izolirati. — Da, in jaz sem tudi poljubil dekletu. — No, zdaj pa postaja zapleteno. Verjetno ste se tudi vi okužili, če še niste imeli škrlatinke. — In moja žena, njo sem tudi poljubil! — Prekletu, je zamrmral zdravnik — potem bom tudi jaz zbolel.

— Katera rastlina je to? vpraša profesor botanike študenta pri izpitu in mu pokaže primerek iz herbarija. — Veste, ne vem prav točno, se izgovarja študent. — Ko bi imel pred sabo zeleno rastlino, bi se laže znašel. — Odlična misel: pridite spomladi še enkrat! reče izpraševalec.

— Milanček, čestitam ti za sestrico in bratca, pravi učiteljica prvošolčku. — Kako pa jima je ime? Milanček malo gleda okoli sebe, potem pa reče: — Natančno tudi jaz ne vem; menda sta Grom in Strela, tako je namreč rekel očka, ko je slišal, da sta dvojčka!

— Doktor, vsi trdijo, da lažem.

— Tega vam pa ne verjamem.

— Mami, ali si bila kdaj poročena s kakšnim Indijancem?

— Ne, kako da ti pride kaj takšnega na misel?

— Od kod pa imaš toliko skalpov, ki sem jih videl na mizici pred ogledalom v tvoji sobi?

— Gangsterjev sin pride domov z izpita. — No, kako je bilo? ga vpraša oče. — Mislim, da sem se odlično držal, reče sin. Trije tipi so me štiri ure zasliševali, pa niso iz mene izvlekli ničesar.

— Stari oče pripoveduje vnuku o svojih junaštvih med vojno. Mali Janko mu reče: — Dedek, ampak enkrat boš moral povedati, zakaj so potem rabili še druge vojake.

— Mami, ali mi lahko daš sto dinarjev? prosi osemletna Majda. — Čemu? — S sosedom Tončkom se igra poroko, pa me brez dote ne mara vzeti.

Tomaž: — Andrej, zakaj si pa danes tako vesel? Andrej: — Mamica si je zlomila roko, pa me ne bo mogla tepsti.

Dekle pripelje avto v popravilo. Mehanik pravi: — Po mojem je šla sklopka k vragu. Novopečena šoferka: — Nemogoče, saj je nisem nikoli uporabljala.

— Tone, kam pa tako hitiš? vpraša Tine prijatelja, ki teče po cesti. — Sam ne vem, kam in še hudo mudi se mi, se odreže Tone.

Milan Kovač

Glasilo Srečno izdaja sozd Rudarski elektroenergetski kombinat Edvarda Kardelja, n. sol. o., 61420 Trbovlje, Trg revolucije 12. Izhaja mesečno. Družbeni organ glasila je časopisni svet — predsednik Albin Hauptman.

Glasilo ureja uredniški odbor: Franci Žgalin (predsednik), Jože Kirič, Slavi Guna, Boris Jesenšek, Stefan Štok, Vladimir Breznik, Stanko Drnovšek, Dragica Bregant, Janez Oberžan (odgovorni urednik), Tine Lenarčič (urednik).

Naklada 3.400 izvodov.

Priprava Repro studio Mrežar, Ljubljana.

Tisk KTL — tozd TIKa Trbovlje. Za člane kolektiva sozd REK Edvarda Kardelja je časopis brezplačen. Rokopisov, fotografij, skic, risb, itd. ne vračamo.

Po mnenju republiškega sekretariata za informacije št. 421-1/74 z dne 9. 1. 1974, spada glasilo Srečno med proizvode iz 7. točke prvega odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu, za katere se ne plačuje temeljnega davka od prometa proizvodov.

Nagradna križanka

